

מדינת ישראל
משרד החקלאות ופיתוח הכפר
הממונה על חוק חופש המידע

דו"ח פעילות לשנת 2015

תוכן עניינים

3	דבר המנכ"ל – דו"ח על פעילות משרד החקלאות ופיתוח הכפר
4	דו"ח מילולי של הממונה לחוק חופש המידע לשנת 2015
5	דרכי התקשרות עם הממונה ועם הרשות:
6	דו"ח פעילות 2015 כחלק מדו"ח חוק חופש המידע
8	מבנה ארגוני
9	רשימת סגל בכיר
11	יחידות ההנהלה :
11	לשכת המדען הראשי
15	האגף לתכנון כפרי אזורי ברשות לתכנון
20	המערך לשילוב אוכלוסיית הבדואים בנגב ברשות לתכנון
20	האגף לתכנון כלכלי ברשות לתכנון
26	אגף השקעות ומימון : מנהלת ההשקעות
29	המרכז לסחר חוץ
32	אגף בכיר לניהול משברים וחוק ההתיישבות
32	החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה
42	שירות ההדרכה והמקצוע
45	השירותים להגנת הצומח ולביקורת
52	אגף בכיר לשימור קרקע וניקוז
55	אגף בכיר לדיג ולחקלאות מים
57	היחידה המרכזית לאכיפה וחקירות של משרד החקלאות ופיתוח הכפר (פיצו"ח)
58	המרכז לשיתוף והדרכה חקלאית בינלאומית (סינדקו)
60	פקיד היערות
62	היחידה לזכויות מטפחים
64	יחידות באחריות ישירה של מנכ"ל המשרד פועלות בתחומים הבאים :
66	מחוזות המשרד - מפה
68	מחוז גליל גולן
70	מחוז העמקים
76	מחוז המרכז
80	מחוז השפלה וההר
83	מחוז הנגב
86	קמ"ט חקלאות – אזור איו"ש
94	מת"ק ארז
95	השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה

לשכת המנהל הכללי
Office of the Director-General

ח' סיוון התשע"ז
14 יוני 2016

דבר המנהל הכללי – דו"ח על פעילות משרד החקלאות ופיתוח הכפר

משרד החקלאות ופיתוח הכפר פועל למען ביסוס וחיזוק ההתיישבות ברוח הציונות וכן ליצירת תנאי ייצור אופטימאליים לצורך הבטחת אספקת מזון טרי ובריא למדינת ישראל והורדת המחיר לצרכן. בנוסף פועל המשרד גם למינוף היתרון היחסי של החקלאות בישראל בראייה כוללת וארוכת טווח.

דגש מיוחד ניתן במשרד לשיפור וייעול השירות לאזרח בכלל ולחקלאי בפרט. חוק חופש המידע, אשר נחקק בשנת 1998, הוביל מהפכה בתרבות הארגונית של הממשל בישראל והחדיר את עקרון השקיפות החיוני לניהול ולקיומו של משטר דמוקרטי, שבו האזרח שותף ומכיר את מהלכי השלטון.

ברוח החוק ולאור מדיניות המשרד, אנו מפרסמים את הדו"ח השנתי הכולל מידע על פעילות של משרד החקלאות ופיתוח הכפר, תחומי אחריותו, והסבר על תפקידו וסמכויותיו. דו"ח זה מהווה נדבך נוסף בקשר עם הציבור ובשיפור השירות ואנו מזמינים את הציבור ואת השותפים לנו בעשייה לעשות שימוש במידע המוגש במסמך זה ולהתרשם מהפעילות הענפה במשרד.

יישר כוח לכל העוסקים במלאכה.

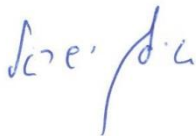
שלמה בן אליהו

המנהל הכללי
משרד החקלאות ופיתוח הכפר

דו"ח מילולי של הממונה לחוק חופש המידע לשנת 2015

1. הממונה טיפל במהלך שנת 2015, ב-91 בקשות למידע לפי החוק, בדומה למספר הפניות לשנת 2015.
2. ריבוי הפניות, ללא הוספת אמצעים לממונה, הביא לעתים להתארכות משך הזמן למתן תשובה. 48% מהפניות נענו תוך 30 יום, ועוד 30% בהארכת זמן עד 60 יום. היה גידול בפניות שהטיפול בהן התארך מעבר ל- 60 יום, עד 22% מסך הפניות.
3. מניתוח מקורות הפניות עולה כי 34 הגיעו מאזרחים, 31 מעמותות, 13 מעורכי דין ו-13 מחברות מסחריות.
4. התחומים המבוקשים העיקריים היו וטרינריה (23 פניות), תכנון (18), הנהלה - כולל נכסים, בינוי ומשק וכספים (9), מפות (4), ותחום חדש, הדרכה חקלאית, בו היו 6 פניות שונות, כולן מאותו אזרח.
5. בתמיכת הלשכה המשפטית והיחידה הממשלתית המשכנו בסדרת הדרכות בנושא החוק ליחידות הרלבנטיות בתוך המשרד המטפלות בפניות רבות. במהלך שנת 2015 הועברו השתלמויות בשירותים הווטרינריים, כאשר כרבע מפניות המידע למשרד מתייחסות לתחום פעולתם, ובשירותים להגנת הצומח ולביקורת.
6. המשכנו למסור מידע שימושי לציבור, והועלה לאתר האינטרנט של המשרד מידע עדכני. פורסמו כל ההתקשרויות עם המשרד לשנת 2015, וכמו כן לרבעון הראשון של שנת 2016.
7. **עתירות לפי החוק:**
בשנת 2015, הוגשו שתי עתירות בנושא וטרינריה, אחת התייחסה לפנייה משנת 2014 לגבי מסירת מספרי תווי אוזן של בקר – הנושא טרם הוכרע.
השנייה הייתה קשורה להובלת עופות לשחיטה ואנו נמצאים בשלבים של השלמת מידע לפונה, כדי לייתר את הצורך בדיון בעתירה.
8. מצורף דו"ח על עיקר פעילות יחידות המשרד לשנת 2015.

בכבוד רב,

אילן ישראל
ממונה על חוק חופש המידע

דרכי התקשרות עם הממונה וגורמי נוספים במשרד:

- היחידה לנמ"מ והדרכה, הקריה החקלאית, ראשון לציון ת.ד. 30 בית דגן 5025001 ; טל' 03-9485458 ; פקס: 03-9485357 ; דואר אלקטרוני: Hofesh-hameida@moag.gov.il ; ilani@moag.gov.il

- ניתן לפנות לגורמים נוספים במשרד דרך אתר האינטרנט של המשרד: www.moag.gov.il

- (1) למנהל אתר האינטרנט
- (2) לשכת השר
- (3) לשכת המנכ"ל
- (4) דוברות
- (5) המבקר הפנימי
- (6) הממונה על חוק חופש המידע

- כמו כן ניתן להגיש בקשה למידע לפי החוק באתר האינטרנט של המשרד: www.moag.gov.il

או באתר היחידה הממשלתית לחוק חופש המידע, במשרד המשפטים:

<http://index.justice.gov.il/Units/YechidatChofeshHameyda/Pages/default.aspx>

- **דרכי התקשרות עם מחוזות המשרד:**

כל המידע בדבר התקשרות עם המחוזות נמצא בקישור הבא:

<http://www.moag.gov.il/agri/yhidotmisrad/mahozot>

- **הנחיות מנהליות:**

הנחיות מנהליות שנוגעות לציבור הרחב מפורסמות באתר האינטרנט של המשרד, בפרק פרסומים/נהלים. להלן

הקישור: <http://www.moag.gov.il/agri/Publication/noalim/default.htm>

דו"ח פעילות לשנת 2015 כחלק מדו"ח חוק חופש המידע

חזון המשרד

המשרד יפעל לפיתוח חקלאות ישראל וביסוס ההתיישבות ברוח ערכי הציונות, לשמירה על אדמות המדינה ומשאביה, להבטחת אספקת מזון טרי ואיכותי לתושבי מדינת ישראל ולמינוף היתרון היחסי של חקלאות ישראל.

מטרות ויעדי המשרד לשנת 2016

הבטחה של תנאי ייצור נאותים וזמינותם של גורמי הייצור לחקלאי ישראל: קרקע, מים, עבודה והון.
הורדת יוקר המחיה בתחום התוצרת החקלאית הטרייה ומוצריה
הבטחה של אספקה סדירה של תוצרת חקלאית טרייה ואיכותית לצרכנים
הפחתת רגולציה, פישוט תהליכים ויעול השירות לאזרח
הפיכת ישראל למרכז ידע עולמי בחקלאות, תוך מינוף חדשנות ויתרונות יחסיים
שיפור מערך הסחר של ישראל בתוצרת טרייה מול מדינות היעד
פיתוח כלכלי-חברתי ושיפור איכות החיים במגזר הכפרי חקלאי
שמירה על בריאות בעלי חיים ורווחתם
הבטחת מזון בריא, איכותי ובטיחותי לציבור
שותפות משרדית בהגשמת מטרות ומשימות לאומיות בהתאם לקווי היסוד של הממשלה
שיפור איכות השירות ומתן שירות יעיל וידידותי

תחומי הפעילות המרכזיים

תחומים כלכליים:

הרשות לתכנון החקלאות, פיתוח הכפר ושילוב המגזר הבדואי
האגף הבכיר למימון והשקעות
המרכז לסחר חוץ
החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה
היחידה לכלכלת הייצור בשה"מ

תחומים מקצועיים:

השירותים והמכון הווטרינרי
השירותים להגנת הצומח ולביקורת
האגף הבכיר לדיג וחקלאות המים
האגף הבכיר לשימור קרקע וניקוז

תחומי הדרכה:

שירות ההדרכה והמקצוע (שה"מ)
המרכז לשיתוף והדרכה חקלאית בינלאומית – CINADCO

תחומי המחקר החקלאי:

מינהל המחקר החקלאי
המדען הראשי

תחומי ביצוע:

מחוזות המשרד

יחידה מרכזית לאכיפה וחקירות - יחידת הפיצו"ח
האגף הבכיר לניהול משברים וביצוע חוק ההתיישבות
האגף ליער ואילנות

תחומי המינהל:

מינהל ומשאבי אנוש

אגף הכספים

לשכה משפטית

היחידה לביקורת פנים

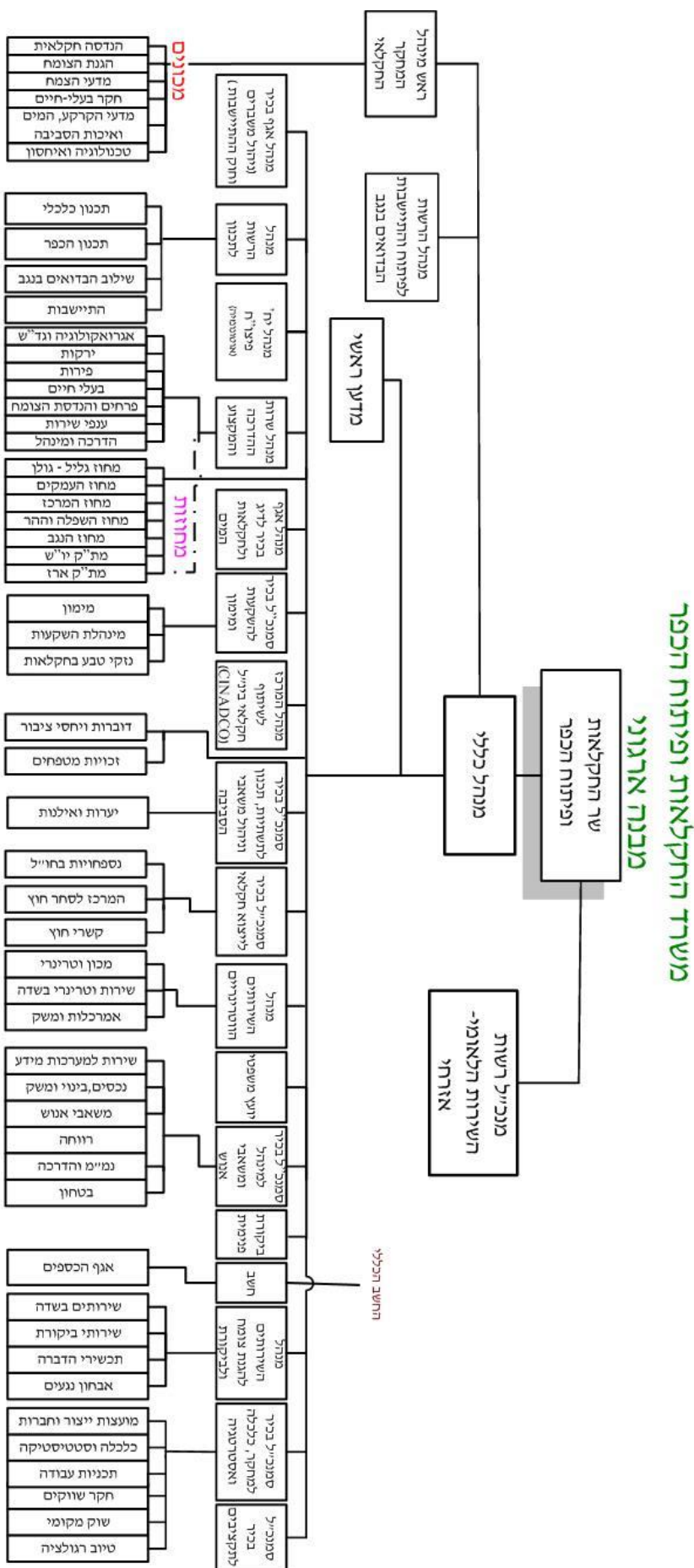
דוברות ויחסי ציבור

דו"ח הפעילות כולל דיווחים שהתקבלו מכלל יחידות המשרד, למעט מינהל המחקר החקלאי, שיופיע בנפרד.

צורפו לדו"ח הנספחים הבאים :

1. דו"ח סטטיסטי של הממונה על חוק חופש המידע
2. ביצוע תקציב 2015
3. תמיכות לגופים ציבוריים : גנים בוטניים
4. תמיכות במוסדות ציבור – תקנת מתנדבים לשנת 2015
5. רשימת מאגרי מידע
6. חיקוקים שבאחריות שר החקלאות ופיתוח הכפר
7. רשימת תאגידים סטטוטוריים באחריות משרד החקלאות ופיתוח הכפר
8. התכנית לקידום הצמיחה והפיתוח הכלכליים של האוכלוסייה הבדואית בנגב - החלטת ממשלה מס' 3708
9. ביצוע מול תכנון בשנת 2015
9. תכנית עבודה לשנת 2016
10. רשימת פרסומי שה"מ

מבנה ארגוני

משרד החקלאות ופיתוח הכפר
רשימת הסגל
(נכון ליוני 2016)

שם ומשפחה	תפקיד	טלפון בעבודה	פקס בעבודה	טלפון נייד
שלמה בן-אליהו	המנהל הכללי	03-9485532	03-9485859	
אורי צוק בר	סמנכ"ל בכיר (מחקר, כלכלה ואסטרטגיה)	03-9485551	03-9485830	050-6241128
סיון ינקוביץ	מנהלת אגף בכיר (תקציבים)	03-9485463	03-9485911	050-6241456
יצחק בן-דוד	סמנכ"ל בכיר (סחר חוץ)	03-9485562	03-9485586	050-6241106
צביקה כהן	סמנכ"ל בכיר (השקעות ומימון)	03-9485515	03-9485829	050-6241149
רחל פנצר	סמנכ"ל בכיר (מינהל ומשאבי אנוש)	03-9485460	03-9485789	050-6241100
ערן אטינגר	סמנכ"ל בכיר (תשתיות, תכנון וניהול משאבי סביבה)	03-9485920	03-9485769	050-6241105
עו"ד אפרת אביאני	יועצת משפטית	03-9485566	03-9485836	050-6241910
אורליט שאוליאן	חשבת	02-6290179 03-9485564	02-6224553	050-6235241
ד"ר אבי פרל	מדען ראשי	03-9485553	03-9697193	050-6220025
פרופ' עבד גרה	מ"מ. ראש מינהל המחקר החקלאי	03-9683226	03-9665327	
יאיר מעין	הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב	08-6268735		
ד"ר נדב גלאון	מנהל השירותים הווטרינריים	03-9682612	03-9681641	050-6241300
חנן בזק	מנהל שירות ההדרכה והמקצוע (שה"מ)	03-9485346	03-9485668	050-6241405
פרופ' עבד גרה	מנהל השירותים להגנת הצומח ולביקורת	03-9681500	03-9603005	050-6220571
ניר פרוימן	מנהל אגף בכיר (לדיג ולחקלאות המים)	03-9485426	03-9485735	050-6241661
חיים אנג'וני	מנהל אגף בכיר (ניהול משברים וחוק ההתיישבות)	03-9485353	03-9485738	050-6241650
ד"ר אסף לוי	סגן בכיר למנהל הרשות לתכנון (גורמי ייצור)	03-9485291	03-9485873	050-6241150
ד"ר רותי פרום אריכא	סגן בכיר למנהל הרשות לתכנון (פיתוח הכפר)	03-9485572	03-9485811	050-6241244
יריב מן	מנהל אגף בכיר (חברה, קהילה וקשרי ממשל)	03-9485716	03-9485720	050-6205339

שם ומשפחה	תפקיד	טלפון בעבודה	פקס בעבודה	טלפון נייד
רענן אמויאל	מנהל אגף בכיר (תכנון וכלכלה)	03-9485468	03-9485720	050-6241158
שרה אהרון	מנהלת אגף בכיר (התיישבות)	03-9485497	03-9485811	050-6247117
יעקב פולג	מנהל המרכז לשיתוף והדרכה חקלאית בינלאומית (סינדקו)	03-9485439	03-9485761	050-6241687
רואי קליגר	מנהל יחידת פיצו"ח - יחידה מרכזית לאכיפה וחקירות	03-9559900	03-9559905	050-6241901
ענבר אשכנזי	מ"מ פקיד היערוות, מנהל אגף א', יער ואילנות	03-9485816	03-9485264	050-6241261
דפנה יוריסטה	דוברת המשרד	03-9485436	03-9485782	050-6241050
משה שבתאי	המבקר הפנימי ונציב תלונות במשרד	02-6290187	02-6290127	050-6241122
עמיקם שמואלי	מנהל תחום בטחון	03-9485383	03-9485691	050-6241247
מנהלי מחוזות:				
עמיר אנטלר	מנהל מחוז גליל-גולן	04-6816100	04-6902597	050-6241186
ד"ר נתי גלבוע	מנהל מחוז העמקים	04-6423999	04-6528205	050-6241813
חגי שניר	מנהל מחוז המרכז	04-6303411	04-6303408	050-6241211
צפניה שאולקר	מנהל מחוז השפלה וההר	03-9681462	03-9681441	050-6241095
יואב מורג	מנהל מחוז הנגב	08-9920999	08-9920970	050-6241226
סמיר מועדי	קצין מטה ומתאם חקלאות – יהודה ושומרון	02-9977757	02-9977099	
אורי מדר	מתאם חקלאות – ארז	08-6741499	08-6892608	
נספחים חקלאיים:				
חיים תג'ר	ציר/יועץ בריסל	3223735501	3223735555	
דוד אופטובסקי	ציר/יועץ לענייני חקלאות וארגון הסחר העולמי, ז'נבה	41227160529		

לשכת המדען הראשי

1. המו"פ החקלאי

המו"פ החקלאי הינו אחד האמצעים החשובים העומדים לרשות חקלאות ישראל בהתמודדותה באתגרים המשתנים הניצבים בפניה. תוך גישור על פערי ידע והגברת חדשנות מדעית וטכנולוגית יישומית, תורם המו"פ ליעול החקלאות, ובכך מסייע לרווחת הציבור ולכלכלת המדינה, הכול בהתאם ליעדי משרד החקלאות ופיתוח הכפר.

קרן המדען הראשי מממנת מחקרים שתוצאותיהם ישרתו את כלל החקלאים והציבור בארץ, ולכן הידע הנצבר מהמחקרים הוא ציבורי ופתוח לכל (למעט מסלול מו"פ עסקי בחקלאות). מימון המחקרים המופעלים באמצעות הקרן המרכזית של המדען הראשי הינו מתקציב משרד החקלאות, ומותנה בקיומו של תקציב מתאים לנושא. בנוסף, מפעילה ויוזמת הקרן מחקרים בצורת מיזמים ומרכזי מצוינות, שבהם עשויים להשתלב גם גופים מממנים נוספים (כמו רשות המים, התאחדות חקלאי ישראל, משרד המדע והטכנולוגיה, המשרד לאיכות הסביבה, משרד התשתיות והאנרגיה, קק"ל, קרנות דו-לאומיות ורב-לאומיות ועוד). חלק מהמיזמים מבוצעים בשותפות תקציבית של גופים המעוניינים בנושא (כמו אגודות חקלאיות, ארגוני מגדלים ומועצות שיווק וייצור).

תוצאות המחקרים משמשות ידע ציבורי, העומד לרשות כלל החקלאים והעוסקים במו"פ חקלאי ונגיש לכול (למעט מו"פ עסקי בחקלאות). הידע המפותח במחקרים אלה מופץ ומיושם בעיקר באמצעות מערכות ההדרכה החקלאית, המו"פים האזוריים וימי עיון. תפקיד המו"פ החקלאי לתת מענה לידע החסר לשם השגת מטרות משרד החקלאות ופיתוח הכפר בתחום הבטחת אספקת מזון איכותי לאוכלוסייה, פיתוח ההתיישבות הכפרית ושמירה על חקלאות ידידותית לסביבה ועל חקלאות בת-קיימא. להלן דוגמאות ליעדים מרכזיים שבהם עוסק המו"פ החקלאי העכשווי:

- התאמת החקלאות למצב של דו-קיום ידידותי עם הסביבה והפחתת השימוש בחומרי הדברה.
- חיסכון בכוח אדם ושיפור יעילות הייצור.
- התמודדות עם בעיות נקודתיות של ענפי החקלאות השונים באמצעות מיזמי מו"פ, שבהם הגישה היא לפתרון מקיף וכולל של הבעיות, על ידי שיתוף פעולה של צוותי מחקר בין-תחומיים.
- פיתוח מוצרים וגידולים חדשים.
- פיתוח זנים חדשים בגידולים קיימים.
- שיפור האיכות (טעם, ערך בריאותי, אורך חיי מדף).
- העלאת הרווחיות (העלאת היבול לדונם, גודל הפרי).
- התאמת הגידולים לשימוש במי קולחין ובמים מליחים, ייעול והפחתת השימוש במים שפירים.
- סיוע בביסוס החקלאות בפריפריה.
- שימוש בשטחים פתוחים ושימור הקרקע.
- פיתוח תשתיות מדעיות לאבטחת מובילות טכנולוגית בעתיד.

2. כלים לביצוע מחקר

מדי שנה מופצים לכל מוסדות המחקר, העוסקים במחקר חקלאי, "קולות קוראים" במתכונת של מכרז תחרותי לקבלת הצעות מחקר לפתרון הבעיות, שעמן מתמודדת חקלאות ישראל, וזאת כדי לאתר את המחקרים הטובים ביותר שתרומתם תהיה מרבית. ב"קולות הקוראים" מפורטים יעדי המחקר וסדרי העדיפויות לנושאים שעבורם נדרש המו"פ. הצעות המחקר מוגשות על ידי האוניברסיטאות, מכוני מחקר ומופיי"ם אזוריים.

חלק מקרנות המדען עובדות בשיטה דו-שלבית. בשיטה זו מוגשות בעקבות ה"קול הקורא" הצעות מחקר הקדמיות המציגות בקצרה את נושא המחקר המוצע. צוותי ההיגוי בוחרים מכלל ההצעות שהוגשו את הצעות המחקר החיוניות ביותר לחקלאות ישראל. החוקרים של הצעות המחקר שנבחרו בשלב הראשון מוזמנים לכתוב תכניות מחקר מקיפות. תכניות אלה עוברות שיפוט מדעי, המסנן ומשאיר רק את התכניות הטובות ביותר מדעית. תכניות אלה עוברות לאישור ועדת המכרזים למחקרים ולאחר מכן מקבלות מימון. לתכניות מחקר בעלות ישימות כלכלית מתבצעת גם הערכה כללית ונקבעת תרומתן לחקלאות.

3. פירוט הקרנות השונות

3.1 קרן המדען הראשי

הקרן המרכזית של לשכת המדען הראשי, הפועלת מדי שנה לאישור הצעות מחקר רב-שנתיות, ובמסגרתה פועלים צוותי היגוי בנושאים המועדפים הבאים:

- פרחים
- עצי פרי
- הדסים
- ירקות
- בעלי חיים (כולל מדגה, חקלאות ימית ודבורים)
- ייעול השימוש במים
- הדברה ידידותית לסביבה
- מדעי המזון
- חקלאות אורגנית
- גדי"ש ושטחים פתוחים
- ביוטכנולוגיה
- כלכלה שיווק ופיתוח הכפר
- מיכון חקלאי
- חדשנות, עתידנות ומוצרים חדשים

3.2 מו"פ עסקי בחקלאות

הקרן מופעלת בשיתוף לשכת המדען הראשי במשרד הכלכלה, על פי חוק המו"פ בתעשייה. היא מיועדת לחברות וליזמים המעוניינים ליזום ולנהל מחקר יישומי לפיתוח מוצר או טכנולוגיה ליצוא.

הקניין הרוחני המפותח בבעלות החברות והיזמים. ממכירות המוצר או הטכנולוגיה משולמים תמלוגים למדינה בהתאם להיקף המכירות ועד סכום שלא יעלה על היקף התמיכה שניתנה.

3.3 קרנות דו-לאומיות

לשכת המדען הראשי מפעילה קרנות דו-לאומיות בשיתוף גרמניה, סין והאיחוד האירופי בתחומי חקלאות ים-תיכונית, וטרינריה ופיתוח הכפר.

3.4 תחומי מחקר עיקריים וחדשנות

בשנת 2015 המשיכה לשכת המדען בהפעלת מיזמים ומרכזי מצוינות כגון:

- מקורות חלבון אלטרנטיביים
- ביטחון ובטיחות מזון
- עמידות גנטית של צמחי מטע למחלות
- טכנולוגיות של חקלאות מדויקת להקטנת תשומות בחקלאות
- ניצול חומרי פסולת חקלאיים והפיכתם ממטרד למשאב
- זיהוי חומרי טבע בעלי פוטנציאל להדברה ירוקה
- פיתוח מוצרי פרחים חדשים
- אוורור בית שורשים וטכנולוגיות שימור קרקע
- הקטנת תנועת מזהמים בקרקע
- מניעת איבודי מזון לאחר הקטיף
- פיתוח דגנים חדשים
- פיתוח חיסונים חדשים למחלות צאן ובקר
- עריכה גנומית - הוקם מרכז מחקר לפיתוח מוצרים צמחיים מהונדסים גנטית, אך ללא שימוש בהנדסה גנטית, מתוך התפיסה כי מוצרים אלה ניתן למסחר ביתר קלות ולהטמיע בקרב החקלאים והציבור.

מרבית המיזמים המתמשכים והחדשים נשאו אופי של מחקר אינטר-תחומי ובין-מוסדי.

3.5 מו"פ אזוריים פריפריאליים

מיזמי מו"פ אזורי בפריפריה לאורך גבולות המדינה המשותפים לקרן קיימת לישראל (קק"ל), למשרד החקלאות, למשרד לפיתוח הנגב והגליל, למשרד לשיתוף פעולה אזורי ולחטיבה להתיישבות המתמקדים בפיתוח החקלאות באזורי עדיפות לאומית לאורך גבולות המדינה ובמימון מחקרים ייחודיים הנוגעים לבעיות אזוריות אלו.

4. מערך בקרת מחקרים

הלשכה מפעילה מערך בקרת מחקרים שנועד לבדוק את התאמת תוצאות המחקר מול היעדים והמטרות שהוגשו בהצעת המחקר. המערך עוקב אחר ביצוע המחקר באמצעות דו"חות מחקר (מדעי וכספי) המוגשים לקרן בכתב ובע"פ, ובאמצעות בקרת שטח על ידי נציג הקרן, המגיע לאתרי הניסוי ובודק את התאמת הביצוע לתכנית המחקר שאושרה, וכן את ההתקדמות שהושגה מראשית המחקר ועד ליום הבקרה.

מערך הבקרה מופקד על העברת הידע מהמחקר לידי המדריכים והחקלאים (בכתב ובע"פ) כולל הפצת דו"חות כתובים של המחקרים בגמר המחקר. בשנה האחרונה הוחל התהליך של פרסום והפצת הדיווחים במדיה האלקטרונית.

החל משנת 2015 הופעלה רמה נוספת של בקרה, הכוללת ימי דיווח ע"י החוקרים ודיון שנתי במחקרים בחלוקה ענפית. הדיון נערך בעזרת מדענים מומחים לכל ענף, המנתחים את תוצאות המחקרים. בדיון משתתפים מדענים, מדריכים וחקלאים. תוצאות הדיונים ישמשו בהמשך את מקבלי ההחלטות. במסגרת דיונים אלה מתגבשות המלצות על התוצאות הניתנות ליישום ועל פערי הידע המחייבים המשך מחקר, ומעקב אחר יישומי המחקרים.

5. תקציבים בשנת 2015

סה"כ תקציבי המחקר לשנת 2015 (כולל התמיכה במו"פים) מסתכמים בכ-80 מיליון ₪ לפי החלוקה שלהלן:

- מחקרים בקרן מרכזית 40 מיליון ₪;
- מיזמים ומרכזי מצוינות 13 מיליון ₪;
- תכנית ניצן תיבת נח 3.5 מיליון ₪;
- מו"פ עסקי בחקלאות 2 מיליון ₪;
- מחקרים בינלאומיים עם מדינות אירופה ואחרות 3 מיליון ₪;
- מחקרי מו"פ אזורי 15 מיליון ₪.

האגף לתכנון כפרי אזורי ברשות לתכנון

כללי

האגף לתכנון כפרי אזורי פועל בשני תחומי פעילות עיקריים: תחום התכנון והבניה ותחום פיתוח הכפר. האגף ממונה על גיבוש ויישום מדיניות המשרד בכל התחומים הללו.

תחומי הפעילות של האגף לתכנון כפרי אזורי

- אחראי לקידומה של התכנית הלאומית לחקלאות ולכפר בישראל - מסמך מדיניות תכנון.
- מלווה ומנחה מקצועית את נושאי התכנון והבניה במשרד ופועל לייצוג המשרד במוסדות התכנון.
- אחראי ליישום פרויקט רב שנתי של שיקום התשתיות בישובים הכפריים.
- אחראי לקידום נושאי פיתוח הכפר מול מוסדות ומשרדי ממשלה ובהם מינהל מקרקעי ישראל.
- מכין, מפעיל ומלווה את הכנת התכניות הסטטוטוריות המלוות את הרפורמה בענף ההטלה.
- אחראי לתכנית שיתוף פעולה עם האיחוד האירופי - "טווינינג" בנושא פיתוח הכפר.
- אחראי על ועדת הפרוגרמות וועדת היגוי בינמשרדית לעניין ישובים דלי אוכלוסין.
- מתכנן, מפעיל ומבקר את תכנית פיתוח הכפר.
- מרכז מקצועית הכנת תכניות סטטוטוריות על ידי המשרד בנוגע לשטחים, מתקנים ומבנים חקלאיים.
- ייצוג המשרד במועצת רמ"י (מ"מ), בוועדות הפקעות, בוועדה לתכנית אתרי מורשת, בוועדה להתיישבות בודדים, בוועדת היגוי לתכניות אב לאזרחים ותיקים ובוועדות בתחום התיירות והנופש.

שלש משימות מרכזיות בתכנית העבודה לשנת 2015

- מסמך מדיניות תכנון - החקלאות והכפר בישראל.
- ייצוג השר במוסדות התכנון והבניה והיערכות לאחר שינוי החוק.
- תכנית פיתוח הכפר.

תכנון

- **תמ"א 35** – דיונים בשינוי מס' 1 לקראת אישור סופי.
- **תמ"א 1** – המשרד מיוצג במסגרת צוות שטחים פתוחים לתמ"א 1. במסגרת זו נדונים נושאים של שטחים חקלאיים אשר במסגרת שטחים מוגנים, שטחי נחלים ומשטחי הצפה, מרעה בשטחים פתוחים ועוד. לייצוג שותף גם האגף לשימור קרקע וניקוז.
- **תכנית למבנים חקלאיים במחוז הצפון** – קבלת החלטה בוועדה המחוזית להפקדת התכנית.
- **תכנית לנווה יער** – קידום התכנית של נווה יער.
- **מבנים חקלאיים** - המשרד נערך להטמעת הנהלים החדשים ודרכי העבודה לקראת כניסת תיקון 101 לחוק התכנון והבניה לתוקפו ב - 1.1.2016.

ועדת פרוגרמות

בשנת 2015 דנה ועדת הפרוגרמות במדיניות כוללת של הגדלת אמצעי ייצור חקלאיים, ב - 4 מסגרות מרחביות/פרוגרמות אזוריות וב - 23 פרוגרמות יישוביות. הועדה אישרה המלצות ועדת ההיגוי הבין משרדית ביחס ל- 9 ישובים דלי אוכלוסין.

1. מדיניות כוללת

- הגדלת אמצעי ייצור חקלאיים - שימוש מיטבי בקרקע חקלאית. הוצגה עבודה משותפת שנערכה בשיתוף רמ"י לשם גיבוש מסלול להגדלת אמצעי הייצור ושימוש מיטבי בקרקע החקלאית.

2. פרוגרמות מרחבית שאושרו/בתהליך

- מסגרת מרחבית לתקני נחלות באשכול - שלושה דיונים. אישור תיקונים למתווה בהתאם לתהליך ההידברות וההסכמות שהובילה המועצה.
- פרוגרמה מרחבית רמת הגולן - בטווח המידי הגדלת מספר הנחלות ל 4 יישובים. הפרוגרמה אושרה לשלושה יישובים (כנף, אניעם, אודם). מושב רמות קיבל אישור עקרוני. בשלב הביניים תבוצע השלמה ל 100 נחלות בכל היישובים שמס' הנחלות הופחת בהם לפי הפרוגרמה הקודמת. בשלב הבא ייקבע תקן של 150 נחלות לכל יישובי הגולן.

3. פרוגרמות יישוביות

- רתמים : פרוגרמה ליישוב חקלאי שיתופי - תקן של 100 נחלות, 80 דונם לנחלה.
- כפר אז"ר : הסדרת הפרוגרמה. תוספת נחלה אחת מ 75 ל 76 נחלות.
- יוטבתה : תוספת 50 נחלות, מ 150 נחלות ל 200 נחלות.
- כנף : תוספת של 50 נחלות, מ 100 נחלות ל 150 נחלות.
- אניעם : תוספת של 40 נחלות, מ 40 נחלות ל 80 נחלות.
- אודם : תוספת של 30 נחלות, מ 70 נחלות ל 100 נחלות.
- רעים : תוספת של 80 נחלות, מ 120 נחלות ל 200 נחלות.
- אוהד : תוספת של 70 נחלות, מ 70 נחלות ל 140 נחלות.
- בוסתן הגליל : שינוי תקן גודל נחלה מ 30 ל 41.5 דונם לנחלה.
- תל תאומים : שינוי תקן גודל נחלה מ 7 ל 13.6 דונם לנחלה.
- חולית : שינוי תקן גודל נחלה מ 40 ל 80 דונם לנחלה.
- מיצר - שינוי סיווג מקיבוץ למושב עובדים.

4. יישובים דלי אוכלוסין

- התקיימו דיונים מקדימים ומכינים עם כל 11 היישובים שהוועדה הגדירה כדלי אוכלוסין.
- ועדת הפרוגרמות אשררה את המלצות הועדה הבין משרדית :
 - המשך מעקב שנתי על 4 יישובים : ראש צורים, לוטן, יהל, צבעון
 - המשך מעקב חצי שנתי על 4 יישובים : חולית, כרם שלום, אליפז, גשור
 - הסרת 2 יישובים מרשימת יישובים דלי אוכלוסין ומעקב שנתי : טללים, חולית

5. תכנית עבודה לשנת 2016

- כללים לאישור מיזם חקלאי לשוב קהילתי.
- מסגרת מרחבית למועצה האזורית גליל עליון ופרוגרמות פרטניות בהתאם.
- מסגרת מרחבית למועצות עמק יזרעאל, גליל תחתון ומגידו.
- מסגרת מרחבית ליישובי חבל איילות - המשך טיפול.
- פרוגרמות פרטניות ליישובי חבל איילות (לאחר שתאושר הפרוגרמה המרחבית).
- פרוגרמות פרטניות ליישובי עמק הירדן (לאחר שתאושר הפרוגרמה המרחבית).
- פרוגרמות פרטניות ליישובי אשכול.
- פרוגרמות יישוביות ליישובים שונים.
- ישובים דלי אוכלוסין - המשך טיפול ומעקב.

מסמך מדיניות תכנון החקלאות והכפר בישראל

משרד החקלאות ופיתוח הכפר יזם, בשיתוף מנהל התכנון במשרד הפנים, הכנת מסמך מדיניות תכנון ארצית לחקלאות ולכפר בישראל. התהליך מלווה בוועדת היגוי הכוללת את נציגי המשרד, נציגי המגזר החקלאי והכפרי ונציגים ממשרדי ממשלה ומארגונים לאומיים. את צוות התכנון מובילים שני יועצי פיתוח הכפר של משרד החקלאות; אלה מובילים את הכנת התכנית לצד מגוון יועצים בתחומי החקלאות, תכנון היישוב הכפרי, הסביבה, החברה, הכלכלה, מבני הציבור, הנוף, המורשת, התיירות ועוד.

צוות התכנון הגדיר את מבנה התכנית על בסיס 3 נושאי היסוד המהווים את 'שערי' המסמך: החקלאות, היישובים הכפריים והמרחב הכפרי. במהלך שנת 2014 ערך הצוות 8 ישיבות, והתקיימו שתי ישיבות של ועדת ההיגוי הרחבה. בנוסף, התקיימו פורומים מקצועיים להצגה ולדיון של תוצרי התכנית שכונסו בשני כרכים: כרך א' כולל את דוח 1 - אפיון, מיפוי ומגמות; כרך ב' כולל את דוח 2 - מטרות ועקרונות התכנון, ואת דוח 3 - מדיניות והמלצות.

תכנית לפיתוח הכפר

תכנית פיתוח המרחב הכפרי מופעלת על ידי צוות האגף לתכנון כפרי אזורי באמצעות המחוזות ובליוי צוות יועצים מקצועי אשר מסייע למעקב אחר התכניות השונות, מרכז את הנתונים ועומד על איכות התכניות והתאמתן ליעדי התכנית. את הפעילות מלווה פרסום ידיעון רבעוני "מדברים פיתוח הכפר" המופץ ליישובים, למועצות אזוריות ולכל המעורבים והמתעניינים במרחב הכפרי. בשנת 2015 הוצאה לפועל תכנית לשלוש שנים 2015 – 2017 לפיתוח המרחב הכפרי. תקציבי הפעילות הורחבו השנה ונוספו תמיכות מכוח החלטת ממשלה 358 ביהודה ושומרון. משימה נוספת נגזרה מהחלטת ממשלה 2017 בעקבות מבצע צוק איתן שבה הוטל על המשרד לגבש את תכנית העבודה של שיקום התשתיות ביישובי עוטף עזה.

פיתוח הכפר – מוקדי פיתוח תיירות כפרית (אלש"ח)

מחוז	מס' בקשות שאושרו	עלות	סכומי התמיכה
גליל-גולן	5	5,028	1,885
הנגב	16	16,380	6066
העמקים	8	6,652	2,696
השפלה והער	1	3,966	250
המרכז	1	500	300
סכום כולל	31	32,526	11,198

סוג הפרויקט	מס' בקשות שאושרו	עלות	סכומי התמיכה
מוקדי משיכה תיירותיים במרחב הכפרי	15	13,722	5,586
שימור מורשת חקלאית כפרית	6	6,175	998
שיפור חזות היישוב	10	12,629	4,614
סכום כולל	31	32,526	11,198

פיתוח הכפר – תכנון (אלש"ח)

מחוז	מס' בקשות שאושרו	עלות	סכומי התמיכה	השתתפות רמ"י בתמיכה
גליל גולן	18	6,184	2,033	618
העמקים	12	5,562	1,750	750
מרכז	3	5,594	1,500	-
נגב	24	14,306	5,385	547
שפלה והר	5	5,160	1,562	191
סכום כולל	62	36,806	12,230	2,107

סוג התכנית	מס' בקשות שאושרו	עלות	סכומי התמיכה
אזורית	14	7,102	2,491
יישובית - אב / מתאר	28	11,905	4,065
יישובית - תכנית אב	5	1,116	424
כוללנית	6	13,490	4,400
מתווה אזורי	4	696	400
נקודתית אזורית	5	2,497	450
סכום כולל	62	36,806	12,230

פיתוח הכפר – יישום החלטת ממשלה מס' 358 – יהודה ושומרון (אלש"ח)

מועצה אזורית ופירוט התכנית	מס' בקשות	סכומי התמיכה
מ.א. גוש עציון	8	5,580
מוקדי משיכה תיירותיים	4	2,910
שימור מורשת חקלאית כפרית	1	500
שיפור חזות היישוב	3	2,170
מ.א. הר חברון	7	7,194
מוקדי משיכה תיירותיים	2	2,000
שיפור חזות היישוב	5	5,194
מ.א. מגילות ים המלח	4	5,800
שיפור חזות היישוב	4	5,800
מ.א. מטה בנימין	9	10,500
מוקדי משיכה תיירותיים	3	2,500
שיפור חזות היישוב	6	8,000
מ.א. ערבות הירדן	5	7,000
מוקדי משיכה תיירותיים	1	1,000
שיפור חזות היישוב	4	6,000
מ.א. שומרון	8	9,823
מוקדי משיכה תיירותיים	2	1,823
שיפור חזות היישוב	6	8,000
מ.מ. אלקנה	2	2,000
מוקדי משיכה תיירותיים	1	1,000
שדרוג מבני ציבור	1	1,000
מ.מ. בית אל	1	1,500
שיפור חזות היישוב	1	1,500
מ.מ. מעלה אפרים	1	1,000
שדרוג מבני ציבור	1	1,000
מ.מ. עמנואל	1	1,000
מוקדי משיכה תיירותיים	1	1,000
מ.מ. קדומים	2	2,000
מוקדי משיכה תיירותיים	1	1,000
שיפור חזות היישוב	1	1,000
מ.מ. קרית ארבע	1	1,500
שיפור חזות היישוב	1	1,500
סכום כולל	49	54,898

נושאים	סכומי התמיכה
עוגנים לפיתוח הכפר	13,233
שדרוג מבני ציבור	2,000
שימור מורשת חקלאית כפרית	500
שיקום תשתיות	39,182
תכנית אזורית	1,060
תכנית נקודתית בעלת השפעה אזורית	446
סכום כולל	56,422

האגף לתכנון כלכלי ברשות לתכנון

1. כללי

גורמי הייצור מהווים כלי מדיניות מתווך בין יעדים לאמצעים, המאפשר ויסות הקצאתם על פי קריטריונים שיובילו להשגה של הרווחה החקלאית והציבורית הכוללת. ככאלה, הם יכולים לקחת בחשבון יעדים כמו ביטחון מזון, התיישבות, שמירה על קרקע חקלאית, קיומן של ריאות ירוקות ושמירת ערכים לאומיים, חברתיים וציבוריים. מדיניות המים והקרקע עשויה להשפיע על העיצוב וקביעת הגבולות בין האזור הכפרי והאורבני, בעוד ויסות גורם העבודה (עובדים זרים וישראלים) משפיע על שוק העבודה ועל היקף הייצור החקלאי, שלמדינה יש עניין בשניהם. האגף הכלכלי ברשות לתכנון במשרד החקלאות ופיתוח הכפר פועל בכל הקשור בהקצאת גורמי ייצור עם גורמים ממשלתיים נוספים כמו רשות המים, רשות ההגירה, מינהל מקרקעי ישראל, המשרד לאיכות הסביבה, משרד האוצר, משרד רוה"מ, משרד התמ"ת וכן עם מועצות ייצור, כמו מועצת החלב, מועצת הצמחים ומועצת הלול - כל הגורמים הללו יחד מעצבים מדיניות זו.

2. מים

בשנת 2015 הקצאת המים השפירים הכוללת לחקלאות התייצבה על 650 מלמ"ק במרחב התלת-אגני; 505 מלמ"ק במערכת הארצית; ו-146 מלמ"ק במעלה כנרת.

גם בשנה זו הסדרת ההקצאה של המים לחקלאות מבוצעת על ידי תקנות מים שעליהן חותם שר החקלאות, וזאת בהתאם לשינוי שחל בחוק המים (2007). תקנות המים קבעו מודל להקצאת מים שפירים וכן מודל המרת מים ממים שפירים למי קולחין.

מודל ההקצאה בשנת 2015 התבסס על הקצאות שנת 2014, ובנוסף הוקצו כ-45 מלמ"ק לשם פיתוח חקלאי אצל היצרנים הקיימים וכן עידוד כניסתם של צרכנים חדשים.

במסגרת הכלים לסיוע בהתמודדות עם המחסור במים בשנות המשבר, נמשך נוהל נידוד מים בין הצרכנים, שהחל בסוף שנת 2008. מטרת נידוד המים לאפשר לצרכן שזקוק לתוספות מים לנייד אליו מים מצרכן אחר, שמשקו היה יכול להסתדר באופן זמני עם היקפי מים נמוכים יותר. בנוסף, הרישיון המורחב בהיקף של 30% אושר על ידי מועצת רשות המים, ונתן לצרכנים אפשרות לצרוך מים בהיקף של 30% נוספים מהנקוב ברישיון שקיבלו, וזאת במחיר של 10% מתעריף ג'.

בשנת 2015 נמשך יישומו של הסכם המים שנחתם בשנת 2006, ובו מתן תמיכה לחקלאים בגין ייקור המים השפירים אל מול מחיר ההפקה הממוצע. גם בשנה זו תעריפי מקורות התייקרו ראשית ב-16.8 אג' למ"ק, אך הצרכנים החקלאיים קיבלו תמיכה במסגרת הסכם המים, תמיכה הניתנת על ידי מינהלת ההשקעות במשרד החקלאות.

3. הקצאת עובדים זרים

בשנת 2015 נקבעה הקצאת העובדים הזרים על 24,999 עובדים קבועים ותוספת לשנתיים של 410 עובדים לחקלאים המעבדים שטחים בעוטף עזה. מכסה זו חולקה בין 5,200 החקלאים שביקשו לקבל היתרים לעו"ז בשנה זו.

הקצאת העובדים הזרים התבססה על נתוני המשק של החקלאי, אשר הוגשו במסגרת מפקד עובדים זרים לשנת 2015.

4. קרקעות

הקצאת קרקעות לחקלאות הינה הקצאה מנהלתית המיועדת לאפשר גידול חקלאי לטובת פרנסת החקלאי וכן לשמר את השטחים הפתוחים באמצעות הגידולים החקלאיים השונים. הקצאת קרקעות לטווח ארוך מבוצעת באמצעות ועדת הקרקעות העליונה, שהיא אמונה על הקצאות קרקע כחלק ממשבצות היישובים או הקצאות לטווח ארוך לגידולים רב-שנתיים.

הקצאת הקרקעות בוועדת הקרקעות העליונה מתבצעת בהתאם לנוהל שנקבע, אשר מנחה את עבודת הוועדה. בשנת 2015 הוקצו קרקעות בהתאם לסעיפי הפטור מחוק חובת המכרזים, כדלקמן:

1. פטור ממכרז לפי תקנה 25 (28): ביסוס והקמה של יישובים והשלמת משבצות חקלאיות
2. פטור ממכרז לפי תקנה 25 (21): החלפת קרקעות - "הענקת זכויות במקרקעין כנגד ויתור על זכויות במקרקעין"

להלן פירוט הבקשות והיקפן לפי מחוזות משרד החקלאות:

מחוז	מס' בקשות שנדונו	מס' דונמים שהומלצו להקצאה	תקנת סעיף פטור ממכרז
צפון	13	2,901	25 (28)
עמקים	1	300	25 (28)
שפלה והער	1	4	25 (21)
דרום	7	9,429	25 (28)

5. תחום ענפי החי

חלב בקר

במסגרת יישום המתווה להתייעלות בענף החלב, פרשו בשנת 2013 כ-100 רפתנים מהענף, ושולם מענק פרישה ממוצע של 1.5 מיליון ₪ ליצרן פורש. כמו כן, הוקצו 10 מיליון ש"ח לתמיכה במענקי השקעות לרפתנים הקטנים אשר גדלו במסגרת המתווה. התעריף לליטר חלב עבור היצרנים הפורשים עודכן בסוף שנת 2013 ל-2.30 לליטר + מע"מ. בשנת 2015, בהתאם למתווה ההתייעלות, הוגשו בקשות אחרונות והסתיים תקציב של 200 מיליון ₪. סה"כ פרשו כ-140 יצרנים במסגרת תכנית זו.

תמיכה בשטחים פתוחים

בשנת 2015 ניתנו תמיכות למרעה לשם מתן עידוד ושמירת שטחים פתוחים. התמיכות ניתנות הן למרעה שנתי והן למרעה עונתי, המאפיין את המגזר הבדווי בנגב. התמיכה ניתנת לעדרי בקר וצאן ולצמצום זאבים. התקציב הכולל שהוקצה לנושא זה בשנת 2015 עמד על כ-22 מיליון ש"ח.

נושא	מספר בקשות	שולמו ₪
בקר	218	20,224,734
צמצום זאבים	10	33,000
צאן	100	779,797
סה"כ	328	21,037,531

הטלה

התפלגות מכסות הביצים לפי אופי גידול

מספר יצרנים	גליל	מרכז	סה"כ	% גליל	מרכז %	סה"כ
בודדים	1023	501	1524	54%	45%	51%
שותפים מחוץ ליישוב	259	406	665	14%	37%	22%
שותפים בתחום היישוב	325	101	426	17%	9%	14%
מגדלים ראשיים	272	104	376	14%	9%	13%
סה"כ מגדלים	1879	1112	2991	100%	100%	100%
סה"כ מכסה (במיליוני ביצים)	1226	608	1834	67%	33%	61%

תמיכה לשנת השמיטה:

בהחלטת ממשלה מס' 1657 מיום 1 ביוני 2014, הוחלט על מסגרת התקציב לצורך ההיערכות לקראת שנת השמיטה תשע"ה. סה"כ הוחלט על תקציב של 100 מיליון ₪ כמפורט מטה.

משרד החקלאות פרסם מבעוד מועד במהלך החודשים אפריל-מאי את הנהלים בדבר התמיכות הכלולות בתחום אחריותו:

1. נוהל תמיכה בחקלאים המשביתים את משקם (20 מיליון ₪).
2. נוהל תמיכה במשביתי כרם היין (25 מיליון ₪).
3. נוהל תמיכה במשתלות עצי פרי (20 מיליון ₪).
4. נוהל תמיכה בזריעה מוקדמת ועוד (6 מיליון ₪).

תשע"ה			
2014-2015 תקציב במיליוני ש"ח	2014	דונם	
27	180	משביתים	68,000
20	39	משתלות	כלל ענפי
25	251	כרם יין	12,600
72	470		

ועדת השמיטה הממלכתית התכנסה בתום שנת השמיטה ופועלת להפקת הלקחים והכנה לקראת השמיטה הבאה.

חוק הגליל

במטרה לחזק את ההתיישבות החקלאית במרום הגליל, נקבעו בחוק הגליל, התשמ"ח - 1988 כמה הטבות ייחודיות לבעלי מכסות לייצור פטמים וביצי מאכל באזור זה, והן השלמת מכסה עד לכמויות הקבועות בחוק ומתן סובסידיה בגין ייצור בפועל של ביצי מאכל או פטמים.

באשר לזכאות לסובסידיה, נקבעו בחוק הגליל כמה תנאים מצטברים, ובהם: קביעת מכסה אישית למגדל או למי שהוא חליפו ומגורי קבע במרום הגליל, כאשר ביחס לזכאים בהתאם להחלטות ממשלה מס' 838, 4829, 1626, הדרישה היא למגורי קבע ביישוב שבו נמצא המשק.

6. עובדים ישראלים

בשנת 2015, לאחר שהמשרד התחיל לתמוך בתכנית לעידוד עובדים ישראלים, מעבר להחלטת הממשלה, הוקטן התקציב באופן משמעותי, ולכן אושרו לביצוע 276 בקשות, ובסה"כ 1,656,000 ₪ (6000 ₪ לחודש במהלך חצי שנה). תוקף הנוהל הינו עד 31/10/15, ולכן מספר רב של מעסיקים מאזורים שונים, ובמיוחד בדרום, לא יכלו להגיש את הבקשות משום שתחילת העבודה העונתית של המועסקים חלה בחודש נובמבר. השוני בגודל התמיכה ובתקופתה לא התקבל בחיוב בקרב המעסיקים, לעומת השנים הקודמות. ישנה התעניינות מצד החקלאים, דרך המחוזות, להמשך התמיכה בשנת 2016.

1. התמיכה ניתנת בגין העסקה ישירה של העובד על ידי החקלאי (להבדיל מהעסקה באמצעות חברות כ"א, ראיסים וכו').
2. התמיכה ניתנת בגין עבודה בתחומים שבהם מאושרת העסקה של עובדים זרים בחקלאות בלבד.
3. התמיכה ניתנת למעסיק שהעסיק את העובד לפחות 6 חודשים ב-80% חלקיות משרה לפחות.
4. התמיכה ניתנת בגין עובד חדש בלבד (עובד חדש הינו כזה שלא עבד בענף החקלאות במחצית השנה שקדמה להגשת הבקשה לתמיכה).

מחוז / שנה	2010	2011	2012	2013	2014	2015	סה"כ
צפון	2	11	54	63	64	34	228
עמקים	3	21	144	146	118	89	521
מרכז	5	17	59	70	119	67	337
שפלה והר	-	2	66	58	65	12	203
נגב	10	90	140	204	210	74	728
סה"כ	20	141	463	541	576	276	2017

שנה	2010	2011	2012	2013	2014	2015
תקציב - מיליון ₪	0.600	4.230	13.890	16.230	13.416	1.656

7. פעילות בתחום הממ"ג (GIS)

- המשך עדכון שכבת המשבצות החקלאיות ושכבת חלקות א' (שכבות ארציות);
- המשך מיפוי גידולים במחוזות המרכז והעמקים (בשיתוף המחוזות והשל"מ). התחלת מיפוי במחוז גליל-גולן ע"ח חברת אופק (מכרז חיצוני). המערכת מספקת מידע גיאוגרפי על כל חלקה או מבנה שבהם קיימים גידולים חקלאיים, וכן מידע סטטיסטי נלווה (בעל ומפעיל החלקה, סוג גידול, השקיה, סוג כיסוי ועוד) - עד כה מופו למעלה מ-55,000 חלקות;
- הכנה ליציאה למכרז חיצוני להשלמת מיפוי כל החלקות החקלאיות בענפי הצומח (כולל מדגה) ואיסוף מידע על משבצות היישובים במחוז הנגב ובמחוז השפלה וההר;
- מופו שטחי החיטה בנגב לשם מתן סיוע בפיצויים עבור נזקי בצורת (בשיתוף הקנ"ט);

- פרויקט הכרזה וגרעיה של שמורות יער (פקיד היערות);
- עבודות שונות עבור אגפי ומחוזות המשרד השונים.

8. פעילות בתחום מגזר המיעוטים

החקלאות במגזר הערבי המעסיקה כיום כ-4,000 חקלאים עצמאיים, נפרשת על פני שטח כולל בהיקף של כ-700,000 דונם, שמתוכם כ-500,000 דונם שטח מעובד, המהווה כ-13% מהיקף השטח המעובד בכל הארץ. מרבית השטח המעובד (כ-86%) במגזר הערבי מוגדר בעל. כמות המים השפירים שהוקצו לחקלאות במגזר הערבי בשנת 2015 הגיעה לכ-25 מיליון מ"ק. בשנת 2015, כמו בשנים האחרונות, פיתוח החקלאות במגזר המיעוטים הוגדר כאחד מיעדי המשרד, וזה בא לידי ביטוי בין היתר גם בהקצאת גורמי ייצור ובתקציבים ייעודיים, בעיקר בשני מישורים: הראשון, השקעה בתשתיות הכוללות דרכים חקלאיות, הוצאת עדרים לשטח מרוכז מחוץ ליישובים, שיקום צנרת המים באגודות המים ותיירות חקלאית; והשני, השקעה במשק הבד, הכולל תמיכות בענף בעלי החיים ובהקצאת גורמי ייצור. בנוסף, בשנת 2015 תחום מגזר המיעוטים עסק בנושאים:

- ✓ קידום נוהל להוצאת עדרים ממרכזי היישובים
- ✓ ליווי ומעקב אחר הקצאת העובדים הפלשתינאים בענפי החקלאות
- ✓ ליווי ומעקב אחר הקצאת גורמי ייצור לחקלאי המגזר
- ✓ קידום פרויקט תכנון בקעת בית נטופה
- ✓ הכנה ופרסום עלון מידע לחקלאי המגזר המפרט את נושאי התמיכה השונים
- ✓ ריכוז הוועדה להעברת מידע בין גופים ציבוריים, כולל עדכון הנוהל
- ✓ קידום ביצוע מפקד חקלאות כללי במגזר המיעוטים
- ✓ הוכן ופורסם נוהל המסדיר את הוכחת הבעלות בקרקע פרטית
- ✓ הכנת תכנית פעולה למאבק במחלת הברוצלוזיס במגזר בצפון הארץ

במהלך שנת 2016 עתיד תחום מגזר המיעוטים לעסוק בנושאים:

- ✓ המשך קידום נוהל להוצאת עדרים ממרכזי היישובים
- ✓ עדכון עלון מידע לחקלאי המגזר, המפרט את נושאי התמיכה במשרד
- ✓ המשך ריכוז הוועדה להעברת מידע בין גופים ציבוריים
- ✓ המשך קידום ביצוע מפקד חקלאות כללי במגזר המיעוטים
- ✓ המשך ליווי ומעקב אחר הקצאת העובדים הפלשתינאים, כולל עדכון הנוהל
- ✓ המשך קידום הפעולה למאבק במחלת הברוצלוזיס במגזר בצפון הארץ
- ✓ המשך קידום פרויקט תכנון בקעת בית נטופה
- ✓ תשלום תמיכות ישירות למגדלי זיתי השמן בשנת 2016
- ✓ ליווי ביצוע תכנית החומש לפיתוח החקלאות ביישובי הבדואים בצפון

9. פעילות הצומח

- קיום וניהול מלאי חירום של גרעיני מספוא לבעלי חיים וחיטה למאכל אדם.
- אישור ומעקב לביצוע תשלומים לקבלני מלאי החירום.

- פרסום מכרז לאחזקת מלאי החירום לגרעיני מספוא וקביעת זוכים.
- מעקב וריכוז נתוני יבוא של גרעינים למדינת ישראל.
- רשות מוסמכת - יחידה המפקדת על רישיונות יבוא לחיטה לסוגיה.
- פרסום מחירי חיטה לסוגיה.

היקף גידולי הבעל תופס כ-950 אלף דונם המהווים כרבע מסך השטח המעובד.

היחידה פועלת באופן שוטף בשני מישורים כדי להבטיח את המשך עיבוד שטחים אלה, מתוך מטרה לשמור על שטחי הלאום :

1. השתתפות בפרמיה במסגרת ביטוח הכנסה
2. רגולציה של הענף במסגרת מכרז לאחסון ומימון מלאי חירום של חיטה למאכל

ביטוח הכנסה

שנת 2012 הייתה השנה הרביעית להפעלת ביטוח הכנסה. פורסם "קול קורא", וקנ"ט נבחרה כחברת הביטוח האמורה להפעיל זאת.

מטה חירום של משרד החקלאות

השתתפות במטה החירום הארצי של הרשות העליונה לחקלאות.
הכנה והשתתפות בתרגיל גרעיני מספוא לצורך שיפור ההיערכות של משרד החקלאות למצבי חירום.
ריכוז צוות ניהול המלאי.

התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

אגף השקעות ומימון: מנהלת ההשקעות

מנהלת ההשקעות בחקלאות הנה גוף סטטוטורי הממונה על פי החוק לעידוד השקעות הון בחקלאות, ובין תפקידיה:

- א. לאשר כתבי אישור להשקעות, על פי עקרונות התכנון במשרד החקלאות ופיתוח הכפר ובמסגרת תקציב המדינה.
- ב. לאשר חישובי עלויות להשקעות.
- ג. לקבוע את תנאי מתן ההטבות.
- ד. לקבוע סדרים ומועדים להגשת בקשות לאישור תכנית ועוד.

תקציב הפיתוח שהופעל על ידי מנהלת ההשקעות מבטא את מדיניות המשרד על פי החוק לעידוד השקעות הון בחקלאות. בשנת 2015 אושרו מענקים בסך כולל של 283.7 מיליון ₪ ושולמו כ-177.2 מיליון ₪ (חלק מהתשלום ע"ח התחייבויות משנים קודמות).

תכנית פיתוח לשנת 2015

בשנת 2015 הועמד לרשות מנהלת ההשקעות סך של 283.7 מלש"ח, רוב התקציב הועבר כתקציב מנהלי למטרות של פיצוי החקלאים על התייקרות המים בסך כולל של 140.0 מלש"ח. אך בעקבות משבר הפלפל ניכר לסיוע לחקלאים מאזורי הפריפריה, בעיקר ערבה, לכיסוי הוצאות שוטפות והשקעות בהרחבה של מגוון הגידולים בשיעור מענקים של 52 מלש"ח. יחד עם זאת קצב מימוש התקציב, "תקציב מזומן", איטי יותר ועומד על 177.2 מלש"ח בלבד. בשנת 2015 לא הועמד למנהלה תקציב ההשקעות הרגיל לפי חוק. בעקבות מבצע "צוק איתן" הועבר התקציב ליישובי הדרום ועוטף עזה בסך של כ-40.1 מלש"ח. יתרת התקציב יועדה ברובה לתוכנית הפריפריה (עפ"י החלטת ממשלה מס' 4215 משנת 2012) כ-19.0 מלש"ח שכללה סיוע ליישובי הפריפריה בדרום וליישובי הגולן (עפ"י החלטת ממשלה מס' 1170, משנת 2014).

תקציב הפיתוח על פי מחוזות המשרד בשנת 2015 (במונחי מענק – במלש"ח)

כפי שניתן לראות תקציב המשרד מאושר מרבית התקציב לשנת 2015 ניתן למחוז הנגב למשבר הפלפל בערבה, ובעקבות מבצע "צוק-איתן" וליישובי עוטף עזה וליישובי הדרום. יתרת המחוזות נהנו בעיקר מתקציב המים והתקציב להפחתת מכסים לרפתות.

טבלה 1. תקציב הפיתוח על פי מחוזות לשנת 2015

שולם		אושר		
ב - %	סה"כ במלש"ח	ב - %	סה"כ מלש"ח	
32	62.1	57	161.6	מחוז הנגב
17	29.4	11	30.1	מחוז שפלה והר
13	22.2	9	26.6	מחוז המרכז
15	25.7	10	29.5	מחוז העמקים
22	37.8	13	35.8	מחוז גליל גולן
100	177.2	100	283.7	סה"כ

נושא	תכנית	תת תכנית	הרשאה	מאושר	מזומן	שולם
תכנית הפיתוח	השקעות עפ"י חוק		1.2	1.2	16.3	16.3
	גידולים חדשים		1.7	1.7	0.8	0.8
	מפוני גוש קטיף		1.2	1.2	0.5	0.5
	יו"ש	החלטת ממשלה	2.8	2.8	1.3	1.3
	סיכום תכנית הפיתוח		6.8	6.8	18.9	18.9
החלטות ממשלה ייעודיות	יישובי הדרום	השקעות	14	14	2.3	2.3
		ביא"ר לא משפחתי	1.2	1.2	0	0
		התפלה	0.3	0.3	0	0
	סיכום יישובי הדרום		15.4	15.4	2.3	2.3
	עוטף עזה	השקעות	18.9	18.9	1.9	1.9
		ביא"ר לא משפחתי	0.8	0.8	0.3	0.3
		שדרוג תשתיות	5	5	0	0
	סיכום עוטף עזה		24.7	24.7	2.2	2.2
	מתווה פלפל		52	52	10	10
	רפת (הפחתת מכסים)	השקעות + מתקנים	22	22	3.7	3.7
	בדואים		0.5	0.5	0.1	0.1
	לוקר		3.3	3.3	1.9	1.9
			140	140	118.8	118.8
	הסכם המים					
תכנית הפריפריה	הכשרות קרקע		8	8	0	0
	מיעוטים		4.2	4.2	3.1	3.1
	גורמי יצור	נקלטים חדשים	2	2	1.5	1.5
	רמת הגולן	השקעות	2.8	2.8	1.6	1.6
		דרכים עם משהב"ט	2	2	2	2
	סיכום תכנית הפריפריה		19	19	8.2	8.2
	מיכון חוסך כ"א		-	-	8.3	8.3
	שנת שמיטה		-	-	2.7	2.7
סה"כ	כללי		283.7	283.7	177.2	177.2

המרכז לסחר חוץ

המרכז לסחר חוץ הינו יחידת מטה, שבין יתר פעילויותיה, מייצעת להנהלת המשרד בתחומי הסחר הבינלאומי (יבוא ויצוא) של תוצרת חקלאית טרייה ומעובדת, תכנון, עידוד והגברת היצוא החל משלב הגידול ועד לשלב ההגעה לשוקי היצוא, ובהיבט קשרי החוץ. יתר על כן, היחידה מיישמת בפועל את מדיניות המשרד בתחומים אלו, תוך שיתוף פעולה הדוק עם משרדי ממשלה אחרים, כמו משרד הכלכלה, משרד האוצר (רשות המכס), משרד החוץ וגופים ציבוריים אחרים, כמו מועצות הייצור ומכון היצוא.

הסחר הבינלאומי בתחום החקלאות מהווה מרכיב מרכזי בחקלאות ישראל:

- סך היצוא החקלאי של ישראל, תוצרת חקלאית טרייה ומזון מעובד, נאמד בשנת 2015 בכ-2.16 מיליארד דולר, ירידה של כ-15% בהשוואה לשנת 2014. סך היבוא של תוצרת חקלאית טרייה ומזון מעובד הסתכם בשנת 2015 בכ-4.98 מיליארד דולר; ירידה של כ-14% משנת 2014.
- ערך היצוא של תוצרת טרייה מישראל (חקלאות, ייעור ודיג) היה בשנת 2015 כ-1.23 מיליארד דולר; ירידה של כ-18% בהשוואה לשנת 2014.
- בנוסף ליצוא החקלאי הטרי והמעובד, יצוא טכנולוגיות וידע ישראלי בתחום החקלאות מתבצע במדינות רבות בהיקף של כ-3.4 מיליארד דולר (נתוני 2011), כמחצית מכך דשנים והיתר תשומות בתחומי השקיה, כימיקלים, חומרי ריבוי ועוד. מעורבותנו ביצוא התשומות החקלאיות רבה, בשיתוף עם משרדי הממשלה השונים ומכון היצוא.
- הסכמי הסחר עם מדינות העולם מהווים תשתית ותמריץ להגברת היצוא ולוויסות היבוא. האיחוד האירופי הוא שותף הסחר העיקרי של מדינת ישראל, הן ביצוא והן ביבוא. בשנת 2008 הגיעה מדינת ישראל להבנות עם מדינות האיחוד האירופאי על הרחבת הסכם הסחר הקיים, המגדילות את אפשרויות היצוא של תוצרת חקלאית טרייה ומעובדת מישראל לאיחוד. ההסכם נכנס לתוקף בינואר 2010, ובמהלך שנת 2010 היצוא החקלאי הטרי למדינות האיחוד האירופאי גדל ב-4.3%, ונאמד בכ-975 מיליון דולר, שהיוו כ-70% מסך היצוא החקלאי הטרי. בשנת 2015, עקב שילובם של גורמים שונים, קטן היצוא החקלאי הטרי לאיחוד האירופאי לכ-731 מיליון דולר, כ-58% מסך היצוא החקלאי הטרי.
- ביצוא החקלאי מושם דגש על איכות, על מגוון ועל איתור נישות, כאשר בשנים האחרונות חלה מגמת גידול ניכרת ביצוא גם למדינות מזרח אירופה, ובראשן רוסיה. בשנת 2015 נאמד היצוא הטרי לרוסיה בכ-19% מכלל היצוא החקלאי הטרי (238 מיליון דולר). כ-9% מהיצוא הטרי הופנה לארצות הברית, וכ-14% ליעדים אחרים. המרכז לסחר חוץ עוסק בחלוקת רישיונות יצוא בהתאם לצו יצוא חופשי וכן משתתף במימון פעולות קידום מכירות של יצואני תוצרת חקלאית טרייה ומעובדת. המרכז לסחר חוץ פעל בשנת 2015 וממשיך לפעול לרביזיה בהענקת רישיונות יצואנים מול מועצות הייצור.
- הליברליזציה המתמשכת ביבוא עקב הסכמי הסחר של ישראל (בילטרלי ומולטילטרלי) מחייבת נהלים מקצועיים להמשך ההגנה על החקלאי הישראלי ויישום הסכמי יבוא שעליהם התחייבנו. פעילותנו בתחום היבוא מפורטת בסעיף 2 להלן.
- המרכז לסחר חוץ היה והינו שותף בפעילות בינלאומית ובדיווח לארגונים בינלאומיים. הפעילות בתחום זה מפורטת בסעיף 3 להלן.
- המרכז לסחר חוץ משמש כתובת לנציגויות הזרות וליזמים בארץ ובעולם לפיתוח קשרים עסקיים, הן בסחר מוצרי חקלאות והן בתשומות וידע.
- במהלך שנת 2015 המרכז לסחר חוץ היה שותף בניהול דיונים על הסכמי סחר בילטרליים עם קנדה, פנמה, מדינות אפטי"א (נורבגיה, שווייץ, ליכטנשטיין ואיסלנד) ואוקראינה. בנוסף, נבחנו סוגיות לקראת הסכם סחר עתידי עם

איחוד המכסים האירו-אסיאתי (רוסיה, ברוס, קזחסטן, ארמניה וקירגיזסטן) והודו, ונבחנה אפשרות עדכון הסכם הסחר עם ארצות הברית.

המרכז לסחר חוץ מטפל בנוסף למוזכר לעיל גם בארבעה תחומים עיקריים :

עידוד היצוא החקלאי

- עידוד היצוא באמצעות הקרן לקידום מכירות - קרן זו מטפלת בתוצרת טרייה ובמספר מוגבל של סוגי תוצרת מעובדת. היקפה הוא 5.5 מיליון ש"ח. במסגרת פעילות זו סייע המרכז לסחר חוץ בפברואר 2015 בהקמה של ביתן לאומי ישראלי בתערוכת "פרוט לוגיסטיקה" בברלין (ביתן כזה פעל גם בשנים 2013 ו-2014). תערוכה זו הינה התערוכה החשובה ביותר באירופה לתוצרת חקלאית טרייה, וההשתתפות בה תורמת רבות לקידום היצוא של פירות וירקות מישראל.
- שותפות עם משרד הכלכלה בדיונים על גיבוש הסכמי סחר.
- מעקב אחר ביצוע היצוא בפועל.
- טיפול בבעיות אד-הוק ביצוא החקלאי הטרי.
- ביצוע תשלום תמריצים ליצוא.
- הסתיימה עבודתה של הוועדה לבחינת מערך הביקורת ליצוא. השינויים בגובה אגרות היצוא, הנובעים מעבודת הוועדה, מחייבים התאמות בחקיקה.
- הסתיימה עבודה להכנת תכנית אסטרטגית ליצוא תוצרת חקלאית טרייה בשיתוף מכון היצוא.
- שיתוף פעולה בילטרלי עם מדינות שונות בנושא מאגדי תשתיות, התורמים גם לקידום היצוא.
- מתן רישיונות יצוא ליצואנים של חומר ריבוי, מתוך גישה מרחיבה שהגבלות על יצוא ידע (חומר ריבוי בעיקר) מתבצעות על בסיס רישום זכויות מטפחים, וההגבלות הנגזרות מכך מתבצעות על ידי בעל הזכויות.

מדיניות היבוא

- קביעת מדיניות היבוא של תוצרת חקלאית ומזון לישראל :
- 1) שמירה על רמת מכסים להגנה על הייצור המקומי, תוך בחינה מתמדת של איזון המחירים בין הצרכן ליצרן. פעילות זו נעשית בשיתוף משרד הכלכלה ורשות המיסים.
- 2) מתן מענה למחסור נקודתי על ידי שינויים זמניים בתנאי היבוא (שינוי שיעורי מכס או מכסות יבוא).
- 3) טיפול ביבוא בשנת שמיטה (כמות, רמת מכס וכד'). ב-13 בספטמבר 2015 הסתיימה שנת השמיטה תשע"ה.
- מתן רישיונות יבוא לתוצרת טרייה, לחומרי גלם ולתשומות בחקלאות. במהלך 2015 נמשכה עבודת אפיון חלקו של משרד החקלאות במערכת "מסלול", המאפשרת הנפקת אישורי יבוא ויצוא.
- מתן שירותי מידע ליצואנים וליבואנים של סחורות.

תחום הסחר הבינלאומי

- שיפור תנאי היצוא מישראל לארצות השונות ושמירת מדיניות היבוא ומדיניות התמיכות בשוק המקומי במסגרת הדיונים עם ארגון הסחר העולמי ופעילות מול מוסדות וארגונים בינ"ל נוספים. הפעילות השוטפת מול ארגון הסחר העולמי מהווה מרכיב חשוב של המרכז. פעילות זו כרוכה, בין השאר, בדיווחים שנתיים לארגון על היקפי התמיכות

לשוק המקומי ובטיפול ביוזמות סחר חדשות במישור המולטילטרלי. בדצמבר 2015 הוסכם בוועידת השרים של ארגון הסחר העולמי על ביטול הסובסידיות ביצוא, ומועצות הייצור עודכנו בהתאם.

- הגדלת מכסות היצוא הפטורות ממכס בגידולים השונים כמתחייב מהסכמי הסחר הבינלאומיים של ישראל.
- הקטנת המכסים על תוצרת המיוצאת מהארץ מעבר לכמויות המכסה.
- הגדלת מגוון המוצרים הנכללים בהסכמים השונים.
- הרחבת ההסכמים הבינלאומיים למדינות נוספות.
- מתן שירותי מידע וייעוץ בתחום הסחר הבינלאומי.
- הפעלת הנספחים החקלאיים בבריסל, בז'נבה ובוושינגטון וקשר הדוק עם הנספחים לענייני מדע וחקלאות בבייג'ינג ובניו דלהי, וכן עם הנספחים המסחריים והכלכליים בארצות אחרות.
- קשר עם משרדי ממשלה אחרים בתחום הבינלאומי.

היחידה לקשרי חוץ

- טיפוח והידוק קשרי המשרד בתחום החקלאות וחילופי ידע חקלאי עם ארצות מפותחות ומתפתחות ברחבי העולם, לתועלתם של שני הצדדים.
- טיפוח קשר בתחום החקלאות עם הסגל הדיפלומטי בישראל ועם שגרירויות ישראל ברחבי העולם, לרבות הנספחים החקלאיים בווינגטון, בבריסל ובז'נבה, ועם נציגי מש"ב בניו דלהי ובייג'ינג.
- קשר עם משרדי ממשלה (משרד החוץ, משרד הכלכלה, למ"ס, המשרד לאיכות הסביבה) ומוסדות ציבור וארגונים (בנק ישראל, קק"ל, מועצות שיווק וייצור, איגוד לשכות המסחר).
- קשר ושיתוף פעולה עם מכון היצוא ועם המגזר הפרטי המייצא טכנולוגיות חקלאיות.
- קשר שוטף עם ארגונים חקלאיים בינלאומיים; ארגון גפן היין, ארגון שמן הזית, ועדת הדיג הים תיכוני, ארגון המזון והחקלאות של האו"ם.
- סיוע בארגון סיורים והשתלמויות בארץ למשלחות בתחום החקלאות מחו"ל.
- ייזום וסיוע לקיום פעילויות, כמו סיורים, כינוסים, סימפוזיונים, תערוכות בארץ ובחו"ל [תערוכת "אגריטך" מס' 19 נערכה באפריל 2015 בהשתתפות שרי חקלאות ואחרים מרחבי העולם, בתערוכת "אקספו 2015" במילאנו הושם דגש על חקלאות, ומזון והביתן הישראלי זכה להתעניינות רבה].
- עדכון מידע בשפות זרות (בעיקר אנגלית), הן בכתב והן בדרך מקוונת באתר המשרד.
- הכנה וקיום סדנאות וקבוצות עבודה דו-לאומיות ובינלאומיות בתחומי החקלאות השונים.
- טיפול בכל מרכיבי הביקור של שרי חקלאות זרים ומשלחותיהם - אורחי המשרד וכן משלחות אח"מים בחקלאות על פי הצרכים והדרישות של הנהלת המשרד, בשיתוף משרד החוץ, משרד הכלכלה, מכון היצוא ומסגרות נוספות, על פי הצורך.
- סיוע וטיפול בהכנת משלחות שר החקלאות ופיתוח הכפר לביקורי עבודה בחו"ל, עפ"י הנדרש.
- ריכוז הטיפול בניסוח, בעריכה ובהבאה לחתימה ולאשרור של הסכמים ואמנות לשיתוף פעולה בחקלאות, בהגנת הצומח ובוטרינריה בין ישראל למדינות אחרות, עם מחלקת אמנות - אגף משפט במשרד החוץ והלשכה המשפטית במשרד.

אגף בכיר לניהול משברים וחוק ההתיישבות

המחצית הראשונה של שנת 2015 עמדה בסימן שני אירועים מרכזיים: התפרצות שפעת העופות באזור המרכז בתחילת השנה, ותרגיל נקודת מפנה 15 שהתקיים בסוף חודש מאי. המחצית השנייה של שנת 2015, לעומת זאת, עמדה בסימן הכשרה מקצועית, כאשר עובדת האגף סיימה את לימודי התואר השני במסלול לניהול מצבי חירום, ועובד נוסף החל הכשרת מנהלים במרכז לאיתנות. כמו כן, השתתפו עובדי האגף בכנס שקיים המרכז לאיתנות בטבריה וערכו כנס נוסף לוועדות החקלאיות בבית דגן בנושא נוהלי חירום חדשים.

במקביל, האגף לניהול משברים המשיך את עבודתו השוטפת הכוללת ביקורות במפעלים חיוניים ובמועצות אזוריות ורענון נהלים וכתובת נהלים חדשים. האגף יזם בניית מערכת ממוחשבת לשליטה מלאה ויום-יומית במלאי החירום של המספוא ויצר תכנה ייעודית לניהול הטיפול במפעלים החיוניים.

אירועי אמת

- **שפעת העופות:** באמצע ינואר 2015 התגלו המקרים הראשונים של שפעת העופות בלולים ביישובי השרון ועמק חפר. בסך הכול הושמדו עד אמצע פברואר 10 לולים. בהמשך, באמצע חודש מאי, התגלו מקרים נוספים במושב בצת. הטיפול הסבך הצריך התגייסות מלאה של המחוזות, שבהם נמצאה המחלה, וכן של השירותים הווטרינריים, אגף נב"מ והאגף לניהול משברים. במקביל לטיפול בשטח, נערכו פגישות עם כל הגורמים המעורבים במטרה לעדכן את הנוהל הישן לטיפול בשפעת העופות.
- **זבוב פירות הרצליה:** המזיק התגלה בשלהי שנת 2014. בשנת 2015 המשיך הטיפול בו. צו המתיר כניסה לחצרות הבתים לצורך הסרה של הפרי התקבל במהלך השנה בוועדת הכלכלה של הכנסת, אך לא נעשה בו שימוש בשל ירידה משמעותית ביותר בנגיעות. הנושא נמצא במעקב השירותים להגנת הצומח ויטופל שוב אם יעלה הצורך.
- **אירועי מז"א קיצוני:** אנשי האגף משתתפים בפורום משרדי ממשלה המתכנס לקראת כל אירוע מז"א קיצוני, בניהול המשרד לביטחון פנים, ויושבים בחמ"ל המשותף לכל הגורמים בכל פעם שמתעורר בכך צורך.

תרגילים

- **תרגיל לאומי "נקודת מפנה 15":** השנה תרגיל "נקודת מפנה" התקיים בסימן "מהלומה" (תרחיש נפילות טילים בעצימות גבוהה). נציגי המשרד במנהלת התרגיל הכינו מגוון נרחב של תרחישים בתחום החקלאי - מפגישות ישירות ברפתות ולולים, דרך סוגיות הנוגעות לפינוי אוכלוסייה מיישובים חקלאיים ועד הפסקות חשמל ומים נרחבות. במהלך התרגיל תורגל פינוי רפתות עקב נטישת היישוב או פגיעה באספקת המים. נבדקו כל מערכות התקשורת והממשקים עם משרדי ממשלה אחרים, רשות חירום לאומית ופיקוד העורף. כל מחוזות המשרד השתתפו בצורה פעילה בתרגיל וכל חדרי המצב נפתחו לשלושה ימים. יש לציין לטובה את התגייסות המחוזות, שה"מ, השו"ט והגנת הצומח, הן בהכנות והן בזמן התרגיל. ביומו האחרון של שבוע התרגיל התקיים תרגיל שטח, שבו התבצע ניסוי הפעלה של מתקן כילוי נייד. מתקן הכילוי הובא מעין המפרץ לאזור רפת חוף השרון ופעל במשך שעות אחדות שבמהלכן הודגם קצב שריפת פגרי פרות של כ-4 טון בשעה. מנהל האגף השתתף בישיבות ומ"ע (ועדת מלח עליונה) בראשות שר הביטחון כנציג המנכ"ל בוועדה. בהמשך, בוצע ניסוי לכילוי פגרי עופות שהומתו בקצף (כמו בזמן שפעת עופות) לבדיקת יעילות מתקן הכילוי. הניסוי היה מוצלח, אם כי התחשיב הכלכלי הצביע על כך שיהיה כדאי להשתמש באפשרות זו בסוגים מסוימים בלבד של לולים ובהתאם לתנאים בשטח.

עבודה שוטפת

- **ביקורות במפעלים חיוניים ובמועצות אזוריות:** בשנת 2015 התבצעו ביקורות הערכות לחירום ב-45 מפעלים חיוניים, שלושה מתוכם מפעלים שהוכרזו כחיוניים בעקבות מבצע "צוק איתן". כמו כן, נציגי האגף ליוו את נציגי המחוזות בביקורות מוכנות לחירום ובתרגילים ב-18 מועצות אזוריות בכל רחבי הארץ.
- **פגישות מטה מול מטה והחלטות חשובות:**
מועצת הלול – עלה נושא התייצבות עובדים במשחטות וסוגיית חוק ההגבלים המונע תיאום בין המשחטות גם בזמן משבר.
התקיימה ישיבה עם מחזיק תיק החקלאות בתנועה הקיבוצית במטרה ליצור בסיס לשיתוף פעולה בעת חירום.
המשרד לביטחון פנים – התקיימה ישיבה לבירור הממשקים בין המשרדים ולהבטחת שת"פ בזמן חירום.
בפגישה זו הוסדר הטיפול בקק"ל כמפעל חיוני.
מחוז צפון ודרום רח"ל – בוצעו פגישות מטה מול מטה ונסגרו תאריכים לשנת 2016 לביצוע תרגילים לתרגול ממוקד של המועצות האזוריות בתחומי המחוזות.
קנ"ט – בוצעה פגישת מטה מול מטה לבירור ממשקי הפעולה וליצירת שת"פ בנושא כליוי פגרי עופות בטיפול בשפעת העופות.
השומר החדש – בוצעו שתי פגישות היכרות לבירור הממשקים בזמן חירום ולהסדרת נושא המתנדבים במשקים החקלאיים בזמן חירום.
סייבר – התקיימה פגישה עם מטה הסייבר הלאומי לבחינת מוכנות המגזר החקלאי להתקפות סייבר.
מוקד איחוד – יחד עם הסמנכ"לית למנהל במשרד הוחלט על הפעלת מוקד איחוד, שיכלול את יחידת הפיצו"ח ואגף ניהול משברים, במטרה לתת מענה 24/7 ולהגדיל את מעורבות הפיצוח בעתות חירום ומשבר.
אגודת מי חירום לרפתות – במקביל לפעילות השוטפת של אישור בקשות, פועל האגף עם רשות המים ומועצת החלב למציאת פתרונות נוספים, זולים יותר, שיתאימו לרפתות קטנות, ובעיקר למשק המשפחתי. אחת החברות ביצעה הדגמה במכלים ניידים מתקפלים. הנושא ימשיך להיבדק גם בשנה הבאה בשיתוף מועצת החלב.

עדכון נהלים

- **תכנית המענה:** הודפסה, פורסמה והופצה תכנית לתרחישי חירום בענף החקלאות לוועדות החקלאיות של המועצות האזוריות.
- **המנשר (הקונטרס) סיוע לרכזי החקלאות במועצות האזוריות:** הודפס פורסם והופץ גם הוא. בנוסף, בימים אלו מתכנסת ועדה בראשות רח"ל לכתיבת תיק אב למועצה אזורית, בשיתוף נציגי האגף. תיק האב נמצא בשלב טיוטה ונשלח להערות משרדי הממשלה ומועצות אזוריות.
- **נוהל טיפול בעובדים:** השנה, בסיוע של חברה חיצונית ואנשי האגף, נכתב ע"י מנהלת הרווחה במשרד, נוהל טיפול בעובדים בשעת חירום.
- **הנחיות התגוננות מפורטות:** פיקוד העורף פרסם הנחיות התגוננות חדשות לאוכלוסייה. האגף התבקש להתאים את הנחיות ההתגוננות לכל מתקני המשרד, לחקלאים ולמפעלים החיוניים בטיפול המשרד. מצורפת הוראות ההתגוננות המעודכנות.

אמצעים

חברת תוכנה נבחרה במכרז לצורך יצירת מערכת המאפשרת שליטה מלאה במלאי החירום של המספוא והחיטה המוחזק במחסנים ובמכוני התערוכות. המערכת פועלת זה מכבר ונבדקה במהלך מבצע "צוק

איתן" ותתורגל במסגרת תרגיל "גרעיני מספוא 2" המתוכנן לסוף השנה. אותה חברה בנתה גם מערכת לטיפול במפעלים החיוניים. המערכת פעילה ומאפשרת טיפול יעיל ומסודר בצורכי המפעלים החיוניים. בנוסף, הושלמו כל ההתקנות הדרושות בחמ"ל המרכזי ונעשה שימוש בכל המערכות בזמן תרגיל נקודת מפנה. בימים אלו נרכשו טלפונים לווייניים וציוד נלווה לעוד מנהלים בכירים במשרד. במסגרת הבדיקות שבוצעו לצורך בניית הדרישות המבצעיות של מערכת שליטה באירועים בוצע ביקור במרכז השליטה של עיריית ת"א ונלמדו האפשרויות השונות הקיימות בשוק.

הכשרה וכ"א

- **קורס ממוני הג"א:** בסוף חודש אפריל התקיים במשרד קורס ממוני הג"א בהדרכת פיקוד העורף. בקורס השתתפו נציגים מאגפי המשרד השונים וכן נציגי מפעלים חיוניים. הקורס נמשך יומיים והקיף את כל נושאי החירום העכשוויים.
- **קורס סע"ר:** בחודש מאי התקיים ביוזמת האגף קורס סע"ר - סיוע עצמי ראשוני, לעובדי המשרד. הקורס נמשך יומיים ונלמדו בו נושאי חילוץ מהריסות ועזרה ראשונה. בתום הקורס בוצע תרגיל מעשי בבה"ד 16. בקורס השתתפו נציגים מכל יחידות המשרד, כולל יחידות ההנהלה, השו"ט, השירותים להגנת הצומח, מנהל המחקר החקלאי והפיצו"ח.
- **סדנת JHOC:** נציגי האגף השתתפו בסדנה בת יומיים בנושא סיוע הומניטרי בינלאומי במצבי אסון, במשרדי USAID (גוף הסיוע של הממשל האמריקאי) בת"א. בסדנה נלמדו אופן הפעולה מול גורמי סיוע אמריקאים במצבי אסון.
- **הכשרת מנהלים בתחום החירום במרכז לאיתנות:** השנה נחנך ה"מרכז לאיתנות ישראלית" שיהווה גם בית ספר למקצועות החירום. המרכז נבנה כשיתוף פעולה של רח"ל ופיקוד העורף. נציגי האגף משתתפים בקורס הבכירים הראשון שהמרכז מלמד, יחד עם נציגים ממשרדי ממשלה נוספים.
- **תואר שני בניהול מצבי חירום ואסון:** נציגי האגף סיימה השנה את לימודיה לתואר שני בניהול מצבי חירום ואסון במחלקה לבריאות הציבור, באוניברסיטת ת"א. את עבודת הגמר כתבה בנושא השפעת מבצע "צוק איתן" על שיעור ההפלות ברפתות עוטף עזה.
- **צונאמי ופגעי מז"א:** רח"ל הציגה השנה את נושא הצונאמי וקיימה יום עיון בנושא. נציגי האגף השתתפו ביום העיון, ולאחריו ביצעו מיפוי של שטחי ההצפה הצפויים באסון צונאמי מול המפעלים החיוניים, רפתות החלב ומתקני המשרד. בהמשך יוצאו אזהרות והוראות התנהגות לכל אחד מהמתקנים שנמצא באזור ההצפה. בנוסף, לקראת החורף קיים משרד הבט"פ כנס בנושא פגעי מזג האוויר. נציגי האגף השתתפו בכנס והאגף פרסם אזהרות והוראות שמשרד הבט"פ מפרסם באופן סדיר לפני כל אירוע מז"א קיצון צפוי.
- **השתלמות מנהלים של המרכז לאיתנות בטבריה:** נציגי האגף ועוד 10 מאנשי המשרד ומועצת החלב (כולל מנכ"לית מועצת החלב, סגנה ומנהלי מחוזות) השתתפו בהשתלמות של יומיים שהתקיימה בבית מלון בטבריה. הנציגים השתתפו בהרצאות (כולל הרצאה של שר הביטחון) ובסדנאות בקבוצות קטנות בנושא הערכת מצב וחוסן.
- **יום עיון למרכזי חקלאות ולראשי ועדות חקלאיות במועצות האזוריות:** יום העיון התקיים בבית דגן ביוזמת האגף, כמענה לצורך להציג למרכזי החקלאות במועצות את התכנית והקונטרס המעודכנים. בנוסף, ניתנו הרצאות העשרה ממרכז ועדה חקלאית עמית בנושא ההתמודדות בזמן לחימה ב"צוק איתן" וכן הרצאות

בנושא מים לבע"ח והצגת ארגון השומר החדש. ביום העיון השתתפו 80 נציגי המועצות האזוריות ומחוזות משרד החקלאות.

ביצוע חוק ההתיישבות

הממונה על ביצוע חוק ההתיישבות מונה על ידי שר החקלאות ופועל במסגרת "חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע ומים) - 1967". חוק זה נועד לעגן ולשמר את הסכם החכירה שנחתם בין החקלאי לרמ"י (רשות מקרקעי ישראל), ותמציתו: מי שהמדינה הקצתה לו קרקע ומים לשימוש חקלאי - יעשה בהם שימוש עצמי ולא יעבירם לאחר, אלא אם קיבל אישור לכך משר החקלאות או ממי ששר החקלאות הסמיכו לכך.

הרשות פועלת בשני מישורים:

- א. טיפול בבקשות להיתר לשימוש חורג - מצב שבו החקלאי מבקש לקיים שותפות עם גורם חיצוני, להשגת יעילות ויתרונות לגודל.
- ב. טיפול בהפרות החוק - במקרה שנאספו ראיות לכך שהמחזיק בקרקע השכיר אותה או העבירה לגורם חיצוני, ללא קבלת היתר מהרשות המוסמכת. במצבים אלו תפעל הרשות המוסמכת כנגד החקלאי וכנגד האגודה החתומה על הסכם החכירה מול רשות מקרקעי ישראל.

התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה מופקדת על התוויית האסטרטגיה של משרד החקלאות ופיתוח הכפר, על בסיס פעילויות של תכנון ומחקר, הערכת ההשפעה של שינויים פנימיים וחיזוניים על חקלאות ישראל, גיבוש והצעה של דרכים מיטביות להתמודדות עם שינויים צפויים בהתבסס על מחקרים, מודלים וניתוחים כלכליים ואסטרטגיים ממוקדים וביצוע ניתוחים כלכליים התומכים בקבלת החלטות.

החטיבה עוסקת בפיתוח מדיניות למימוש מטרות העל של המשרד: בחינה מתמדת של נושאי הליבה של המשרד, ניתוח מידע וידע לצורך גיבוש המדיניות ותמיכה בקבלת החלטות, תכלול (אינטגרציה) פנים וחץ משרדיים לקידום פרויקטים ותהליכים בחקלאות וריכוז ותכלול תכניות העבודה של המשרד.

החטיבה הובילה את הגיבוש של החזון, הערכים ומטרות העל, שלפיהם פועל המשרד ואשר עיקריהם גובשו על ידי הנהלת המשרד ועודכנו בהתאם להחלטות שר החקלאות ופיתוח הכפר.

החטיבה מטפלת בנושאים שונים: פרויקטים, מדיניות לטווח ארוך, חקר שווקים, צרכנות ופיקוח על המחירים, מעקב ומידע בנושאי מחירים של תוצרת חקלאית ומדדים סטטיסטיים המנתחים את ההתפתחויות בענפי החקלאות באופן שוטף. בנוסף, החטיבה עוסקת בפיקוח על מועצות הייצור והחברות הממשלתיות ומטפלת בתכניות העבודה של המשרד.

תכניות עבודה (תו"ע)

החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה אחראית על הובלת תכניות העבודה של משרד החקלאות ופיתוח הכפר. כחלק מתהליך כלל ממשלתי, פעלה החטיבה לבניית תכניות עבודה למשרד כולו, תכניות אשר פורטות את החזון והערכים של המשרד למטרות, ליעדים ולמשימות, אשר להם הוגדרו מדדי תפוקות ותוצאות. בשנת 2015 פעלה החטיבה לעדכון ולריענון חזון המשרד, המטרות והיעדים, וגובשה תכנית עבודה בהתאם לחזון המעודכן. בנוסף, קודם נושא הטמעת אסטרטגיית המשרד ביחידות השונות.

לשם הכנת תכניות עבודה ובקרה על ביצוען הוכנסה תכנה המשמשת לראייה כוללת של הנעשה במשרד ומהווה תשתית ארגונית לשנים הבאות. החטיבה ארגנה הדרכות להטמעה של השימוש בתכנה והדרכות רענון עבור המשרד ומחוזותיו ונתנה תמיכה בכל הנדרש להצלחת פרויקט זה.

ב-2015 נערכה בקרה שנתית על תכנית העבודה של 2014 ובקרה חצי שנתית על תכניות העבודה של שנת 2015, כמו גם הכנת תכניות עבודה ל-2016.

בסוף השנה ניתן למדוד את הישגיה של כל יחידה או קבוצת עבודה במשרד ולראות את התקדמות המשרד אל המטרות שהציב. בנוסף, הוכן פרק בספר תכניות העבודה לשנת 2016, שמפרסם משרד ראש הממשלה לציבור, ובו פירוט התכנון לשנה זו.

מועצות ייצור והחברות הממשלתיות

החטיבה מפקחת על מועצות הייצור והחברות הממשלתיות תוך בחינת מבניהן, תקציביהן, תכניות העבודה, ועדכון החוקים והתקנות הרלבנטיים, בשיתוף הלשכה המשפטית.

ב-2015 נבחנו נציגויות המשרד ומשרדים אחרים בדירקטוריונים במטרה לוודא את קיומם של דירקטוריונים מלאים ומתפקדים בכל המועצות והחברות. נכתב נוהל למינוי דירקטורים במועצות הסטטוטוריות ובמועצות שאינן סטטוטוריות. נבחנה תרומות המועצות לענפי החקלאות - בחינת הסמכויות, מיפוי הצרכים, התועלות, הצורך בעדכוני החוקים וכד'.

נבחנו תקציביהן של כלל מועצות הייצור, תוך בחינת התקציב מול יעדי המשרד ויעדי המועצות, כפי שמנוסחים בחוקים ובתקנוני ההתאגדות, בהשוואה לשנים עברו, בהשוואה בין המועצות השונות ובבחינת סעיפי תקציב נבחרים (שכר,

הוצאות פרסום וקד"מ, הוצאות הנהלה וכד'). תקציבי התפעול קוצצו ב-2015 בכ-10% בכלל המועצות והוגשו לאישור השרים הרלוונטיים (חקלאות, תמ"ת, אוצר).

נבחנו ההיטלים והאגרות שגובות המועצות, התאמתם לחוקים ולתקנות הקיימים ואישורם בוועדות הכנסת. במסגרת הפיקוח והתקצוב של המנהלה להסדרים – אושר תקציב חודשי למנהלה.

החטיבה מפקחת על ועדות המכסות בענפים המתוכננים (לול וחלב) ומוודאת כי מדיניות המכסות הינה בהתאם לתקנות שקבע שר החקלאות, בהתאם למצב השוק ולמדיניות המשרד.

במסגרת קידום חוק מועצת הצמחים הוכן תיקון חוק מועצת הצמחים והובא לאישור בוועדות הכנסת (טרם אושר).

הוחל בתהליך לקידום חוק חדש למועצת הלול.

נקבעו תקנות התכנון בענף הלול ל-2016.

חוק הדבש - לאחר עבודת מטה נרחבת, בשיתוף המועצה לייצור ולשיווק דבש, הלשכה המשפטית, "פורום קהלת" ונציגי ציבור, הוכן חוק הדבש להסדרת הרגולציה בענף והחזרת סמכויות למתן רישיונות לדי משרד החקלאות ופיתוח הכפר. החוק הועבר לאישורה של ועדת הכספים של הכנסת.

הכשרת דירקטורים – בינואר 2015 התקיימה הדרכה לדירקטורים במועצות הייצור והחברות הממשלתיות מטעם שר החקלאות ופיתוח הכפר, בשיתוף אגף ההדרכה.

בנספח א' רשימת תאגידים באחריות משרד החקלאות ופיתוח הכפר.

חברת השוק הסיטוני לישראל בע"מ - בחינת הפיכת חברת השוק הסיטוני לישראל בע"מ לזרוע ביצועית של המשרד כחברה ממשלתית, ובחינת הצורך בחקיקה בנושא הפעלת השוק כבסיס לפעילות השוק החדש.

נחתם חוזה חדש בין משרד החקלאות ופיתוח הכפר לחברת השוק הסיטוני המסדיר את מימון פעילות החברה.

תחום מועצות הייצור והחברות הממשלתיות בחטיבה מלווה את חברת השוק הסיטוני לישראל בע"מ בתהליך ארגון הקמת שוק סיטוני לתוצרת טרייה. בתוך כך, בוחנת החברה כמה אתרים להקמת השוק. נבחנה הרגולציה הנדרשת להפעלת השוק לשם השגת יעדיו, ובמסגרת הליווי הכלכלי של הקמת השוק, אושרו תקצוב החברה ונוהלי עבודתה, ובכלל זה יועצים חיצוניים הפועלים בתחומי תכנון מפורט, תחבורה, תשתיות וכד'.

בחינות כלכליות ומודלים כלכליים

החטיבה עסקה בבחינת כלי מדיניות לתמיכה בחקלאות המתאימים לישראל, וכן באפיון שיטות איסוף מידע על מחירים לצורך הגברת שקיפות מחירים וטיוב נתוני מחירים.

בשנת 2015 המשיכה החטיבה, בשיתוף המחלקה לכלכלה חקלאית וניהול בפקולטה לחקלאות, מזון וסביבה, ביישום מודל כלכלי ממוחשב לענף החקלאות. הדגש ביישום המודל בשנת 2015 הושם על בחינת חלופות במדיניות התמיכות בחקלאות ועל בחינת הצורך בפיתוח תשתית מים לחקלאות בטווח הבינוני והארוך.

ב-2015 נבחנו צורכי החקלאות בתחום הגז הטבעי, בתיאום עם רשות הגז.

נושא נוסף הנמצא עתה בטיפול היחידה הוא שילוב צורכי החקלאות בתכנית האסטרטגית לפיתוח הצפון במשותף עם משרד הכלכלה ונגב-גליל

סטטיסטיקה

החטיבה מרכזת מול הלמ"ס את העבודה הקשורה לריכוז ולניתוח נתוני החקלאות השונים. דו"חות שבועיים, רבעוניים ושנתיים מרכזים את נתוני מדדי המחירים של התשומות בחקלאות, מדד המחירים לצרכן בתוצרת חקלאית טרייה, המחירים הקמעוניים, פער התיווך הקמעוני ומדדי ייצור ויצוא תקופתיים (כמו לדוגמה "[דיון וחשבון כלכלי על החקלאות והכפר בישראל – 2014](#)"; "[דו"ח שבועי – מחירי ירקות ופירות נבחרים, השינוי במחיר ופער התיווך](#)"; ותרשימים אינטראקטיביים של מחירי פירות וירקות נבחרים).

מדיניות הפיקוח על המחירים – מחירים בפיקוח (ביצים וחלב)

במסגרת החטיבה וכן מתוקף סמכות מנהל החטיבה כמפקח על המחירים, נבחנה מדיניות הפיקוח על המחירים, נבנו כלים לאכיפה ולהגברת השקיפות והמידע לצרכן, מופו הצרכים והכלים בחקיקה ליישום אשר נמצא בשלבים אחרונים של חקיקה (לדוגמה: בחינת מרווח המחירים בשיווק ביצים).

בעקבות ירידה במחיר חומרי הגלם, בינואר 2015 חתמו ראש הממשלה, המכהן כשר האוצר, ושר החקלאות יאיר שמיר על תיקון צו מחירים והפחיתו את מחירי הביצים לצרכן בשיעור של כ-3%.

ענף החלב - ניהול ועדת היגוי לעלויות הייצור ברפת; ניתוח עלויות פיקוח וטרינרי.

ענף החלב וענף ההטלה (ענפים המוסדרים במסגרת מכסות ייצור) פועלים באמצעות מנגנון של מחירים מוסדרים לחקלאים (בהתאם למנגנון לקביעת מחיר המבוסס על עלויות ייצור). ב-2015 עודכנו המחירים לחקלאים, המשמשים בסיס לעדכוני המחירים לצרכן, והם מחושבים על ידי הרשות לתכנון ופיתוח החקלאות, ההתיישבות והכפר, בשיתוף התאחדות חקלאי ישראל; ומפורסמים על ידי החטיבה לאחר בדיקתם כמחירים מוסדרים לחקלאים, כך שיוכלו לשמש כבסיס למחירים המפוקחים. המשרד, בשיתוף האוצר, קובע את המחירים לצרכן למוצרי החלב והביצים המפוקחים (לדוגמה: "הודעה על המחיר הרבעוני לליטר חלב, רבעון 1 לשנת 2016").

רפורמות

קידום והתנעת רפורמות מבניות וסביבתיות ובחינת אפשרויות לרפורמה במדיניות התמיכות בענף החקלאות. הוכן דוח מפורט והצעות לחלופות מעבר לתמיכות ישירות בחקלאות ("כלים לתמיכה בחקלאות ישראל"). החטיבה קידמה ותכללה רפורמות סביבתיות בחקלאות לשיפור ממשקי חקלאות-סביבה של ענפי החי, וכן רפורמות לשינוי מבני כדוגמת ענף הצאן, אשר במסגרתו נבחנו חלופות שונות, ובסופו של דבר החלופה שנבחרה על ידי השר הייתה השארת הענף בתכנון. נבחנה רפורמה כוללת בתמיכות לחקלאות, ובין היתר תמיכה בהתארגנויות חקלאיות; במסגרת זו, הוכנו מסמכי מדיניות, נערכו בדיקות כלכליות לתועלת הצפויה של הרפורמות וגובשו תכניות חלופיות (לדוגמה, הכנת תכנית ב' לרפורמה בהטלה), ניהול מו"מ בין המשרדים השונים להוצאת הרפורמות לפועל, בכל הקשור בבחינה כלכלית, חקיקה, שימוע ציבורי והמלצות על רגולציה נדרשת (לדוגמה, יישום רגולציה בענף הדבורים – החוק עבר קריאה ראשונה בכנסת הקודמת).

צרכנות

החטיבה סיפקה את הכלים הכלכליים והניתוחיים הנדרשים לבחינת הצורך בפיקוח על המחירים, ניתוח חלופות שונות בהיבט של יבוא, ייצור מקומי וחשיבות התוצרת הטרייה. החטיבה נוטלת חלק פעיל בוועדות המשרדיות לבחינת משבר המזון העולמי, מינוף המו"פ החקלאי, בחינת עליית מחירי המזון ועוד. החטיבה פעלה להרחבת בסיס הנתונים בנושא המחירים לצרכן, ניתוח פערי התיווך ועוד. החטיבה מנפיקה דו"ח שבועי של מחירי ירקות ופירות נבחרים, השינוי במחיר ופער התיווך.

עדכון מחירים יומי ושבועי - נתוני המחירים הסיטוניים של פירות וירקות בשני השווקים הסיטוניים הגדולים (צריפין וירושלים) נאספים ומתפרסמים מדי יום במהלך שעות הבוקר. כמו כן, מדווח ממוצע המחירים היומי, השבועי והחודשי. למנויים מועברים המחירים באופן שוטף.

OECD (Organization for Economic Co-operation and Development)

החטיבה אחראית על הכנת הדיווחים השנתיים המוגשים לארגון ה-OECD. בין השאר כוללים הדו"חות ניתוחים כמותיים של מחירים ותמיכות בענפי החקלאות ותכניות מדיניות חקלאית והקצאת גורמי ייצור. ב-2015 נמשך הדיווח לארגון על פי דרישת הארגון למידע. החטיבה מרכזת את עבודת המשרד אל מול הארגון לשיתוף פעולה כלכלי אזורי ה-OECD אשר מוציא דו"ח שנתי הכולל פרק אודות המדיניות החקלאית בישראל ותמיכות בחקלאות:

["דו"ח ארגון ה-OECD - מדיניות חקלאית לשנת 2015 ניטור והערכה של מדינות, הערכה של התפתחויות מדיניות - ישראל" \(הדו"ח באנגלית ובעברית\).](#)

חקר שווקים

ריכוז המידע הנחוץ לשיווק בארץ ובשוקי היצוא, ניתוח, הצגת הממצאים העולים והמשמעות שלהם למערכת השיווק ולענפי החקלאות. ריכוז צוות עבודה משותף עם מכון היצוא בנושא חקר שווקים. חקר השווקים כולל ביצוע עבודות חקר, שותפות ותמיכה בוועדות משרדיות, נציגות בוועדות היגוי והנהלות ענף בפרחים, ירקות ועוד.

פוקוסים ענפיים על תוצרת טרייה צמחית, ימי עיון (לדוגמה, מצגת מהרצאה שהוצגה בכנס השנתי ה-27 למדעי הבקר, 24.11.2015, בנושא "עלויות ייצור ותמיכות במשקי החלב באיחוד האירופי, בארה"ב ובישראל") סקירות (לדוגמה, "השווקים לאבוקדו מישראל – סקירה תקופתית"), ימי עיון וסיכומי עונה (לדוגמה, "רימונים - יעדי שיווק, מתחרים ומחירים" – מצגת). בעקבות חשש לבעייתיות ביצוא תפוזי ישראל הוכנה מצגת שהוצגה בכנס השנתי לסיכום תוצאות מחקרים וניסויי שדה בתפוזי אדמה על רקע הנעשה בשוקי אירופה".

השוואות בינלאומיות של מחירים וכמויות, תוך זיהוי פערים, שוקי יעד ומתחרים, חקר והמלצות על מדיניות מתאימה בנושא צער בעלי חיים וליווי מקצועי בהכנת תקנות מתאימות.

סקירה על צמח הקנאביס ויכולתו להפוך לכלי חשוב במינוף התעשייה החקלאית בישראל. הפוטנציאל של החקלאות הישראלית להשתלב בענף ולהובילו.

פרויקטים

החטיבה בשיתוף המשרד להגנת הסביבה בוחנת ומנתחת פרויקטים בהיבט הסביבתי, כגון הפחתת השימוש בחומרי הדברה ודשנים, מחזור פסולת בחקלאות, צמיחה ירוקה ושימור משאבי הטבע לדורות הבאים. הוכן סקר פחתים וטיפול בסוגיית עודפי מזון ובנושא תוצרי הלוואי בחקלאות ישראל, פורסם מסמך מסכם לקביעת מדיניות והערכת עלויות: "תוצרי הלוואי בחקלאות ישראל, מסמך מסכם לקביעת מדיניות והערכת עלויות".

ניתוח מחירי תפוקות וגורמי ייצור עיקריים, קרקע, מים ועובדים זרים בהיבט תחזיות, תכנון מס ועוד.

ניהול הפחתת סיכונים, ביטוח, מציאת חלופות ביטוחיות לנושאים הנמצאים באחריות הממשלה, תוך תכנון מודלים ביטוחיים חלופיים לפיצויים המשולמים על ידי המדינה כסיוע ליחידת הביטוח במשרד.

ניתוח של נושאים מגוונים בחקלאות, מסמכי עמדה במדיניות, מכסות ייצור ותכנון, מחירי חומרי גלם, גיבוש מדיניות בנוגע לפטור מהגבלים עסקיים, מו"פ ועוד.

במסגרת הכנת תכניות מדיניות בתחומי התמיכות בחקלאות ותמיכה בהתארגנויות חקלאיות, הוכן נוהל תמיכה בהתארגנויות חקלאים לשיווק תוצרת טרייה בשוק המקומי לעונת 2015/16 (אוקטובר 2015 עד ספטמבר 2016).

המשרד בחר ליעד את תקציב הסיוע להתארגנויות ליצוא שלא נוצל, לסיוע להתארגנויות לשיווק לשוק המקומי. המשרד מעריך כי השיווק המשותף, באמצעות אגודה שיתופית של המגדלים, יכול להכניס אלמנט של ארגון ותכנון בשיווק תוצרת טרייה בשוק המקומי ולהגדיל את כושר התחרות של המגדלים ולעודד מגדלים להתארגן לשיווק משותף של תוצרת צמחית טרייה בשוק המקומי. ב-2015 פורסמה טיוטת נוהל להערוך הציבור: "נוהל תמיכה בהתארגנויות חקלאים לשיווק תוצרת טרייה".

בחינה של אסטרטגית הביקוש למים בחקלאות לפי אזורים (שפירים, קולחין), כחלק מקידום תכנית אב למשק המים. פורסם נייר עמדה בנושא: "תמחור מים שפירים לחקלאות – עקרונות לקביעת מחיר מנהלי"

משרד החקלאות ופיתוח הכפר פועל לפיתוח החקלאות וחיזוק ההתיישבות, תוך שמירה על משאבי המדינה ומינוף היתרון היחסי של חקלאות ישראל. למחקרים חשיבות רבה בהשגת מטרות המשרד. במטרה לחזק את החקלאים ניתן סיוע להקמת התארגנויות חקלאים ותמיכה בהתארגנויות קיימות, נכתב נוהל תמיכה בהתארגנויות אשר הופץ לחקלאים ולציבור.

פרויקט התארגנויות חקלאים, "חקלאים צומחים ביחד" בשיתוף הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים ומשרד החקלאות. הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים בשיתוף משרד החקלאות ופיתוח הכפר משיקים את תכנית התארגנויות חקלאים, המציעה לחקלאים מענקים בשווי עשרות אלפי ש"ח ומסלולי ייעוץ לצמיחה עסקית ולשיפור כושר התחרות. בחינת הכנסת מיני דגים חדשים למדגה בישראל – תוך בחינת ההיבט הכלכלי של כלל המינים שייבדקו.

מדיניות רגולציה והפחתת הנטל הרגולטורי

בהמשך להחלטת ממשלה 2118 שעניינה "הפחתת הנטל הרגולטורי", הוקם במסגרת החטיבה תחום מדיניות רגולציה. החטיבה מיפתה את כל הרגולציות שלהן אחראי המשרד והכינה תכנית חומש להפחתת הנטל הרגולטורי הקיים. תכנית החומש נבנתה בהתאם לעומסים שמופּו בסיוע בעלי עניין מן הציבור ובתיאום עם משרדי ממשלה משיקים. רשימת הרגולטורים ותכנית החומש להפחתת הנטל הרגולטורי הקיים פורסמו על ידי משרד ראש הממשלה באתר הרגולציה הממשלתי. על פי תכנית החומש, טופלו בשנת 2015 שלושה רגולטורים: רישוי תכשירים כימיים לצמחים (חומרי הדברה), רישוי תכשירים ותרכיבים לשימוש וטרינרי (חיסונים וחומרי חיטוי) ורישוי משווקים סיטוניים של תוצרת חקלאית מן הצומח (רישוי סיטונאים – פירות וירקות – ורגולציה בנושא הגינות המסחר). בנוסף, תחום מדיניות רגולציה החל ללוות תהליכים ליצירת רגולציה חדשה. בהתאם להחלטת ממשלה 2118, רגולטור המבקש להטיל רגולציה חדשה מחויב לבצע תהליך בחינת השפעות הרגולציה וללוות את טיוטת הרגולציה בדו"ח המסכם את התהליך. בשיתוף עם הלשכה המשפטית, החטיבה מיפתה את הרגולציות הצפויות לשנת 2016, והחלה בפעולות הכשרה והטעמה מול היחידות המקצועיות במשרד. תהליך הערכת השפעות רגולציה בוצע עבור הצעה לרגולציה חדשה שעניינה סימון ביצי מאכל לצורך התמודדות עם הברחת ביצים משטחי הרשות הפלסטינית לישראל.

מרכז מידע וידע

מרכז המידע השיווקי בנושא יצוא תוצרת חקלאית צמחית טרייה הקיים בחטיבה מזה שנים, ממשיך להיות פתוח לציבור ומהווה גם תשתית של ידע ומידע אסטרטגי המשמשים בהכנת העבודות הכלכליות הנערכות בחטיבה. פעילות מרכז המידע הורחבה גם לנושאי צער בעלי חיים, מדיניות חקלאית, תמיכות, רגולציה, מיסוי ועוד. בליבת העיסוקים של מרכז המידע נמצאים שירותי המעקב, האיתור, האיסוף, הארגון וההפצה של מידע שיווקי ומידע תחרותי אודות שוקי היצוא של תוצרת חקלאית טרייה. במרכז המידע נערכים חיפושי מידע על פי צרכים ובקשות מכלל הגורמים בענפי החקלאות. בנוסף, מספק מרכז המידע מידע מותאם "בדחיפה" לכ- 350 מנויים. השירות מספק עדכוני מידע יומיים של ידיעות שיווקיות וכן עדכוני מידע חודשיים מתוך מאגר המידע והמקורות המגוונים של החטיבה לפי נושאי התעניינות.

המידע משמש את החקלאים, ארגוני המגדלים והיצואנים ואת מקבלי ההחלטות במשרד החקלאות (ובהם גורמי המחקר וההדרכה). המעקב אחר הסביבה העסקית מאפשר מתן תגובה מהירה לצורכי החקלאים ותכנון אסטרטגי בסקטור הציבורי והפרטי. פרויקט דיגיטציה של החומרים המקצועיים נמשך גם ב-2015.

פרסומים

בחטיבה קיים מערך של הוצאה לאור והפצת המידע. החטיבה מפרסמת דו"חות תקופתיים (שבועיים, רבעוניים ושנתיים) בנושא מדדי מחירים של תוצרת חקלאית (לדוגמה: "דין וחשבון כלכלי על מצב החקלאות בישראל 2014", "דו"חות שבועיים 2015 – מחירי ירקות ופירות נבחרים, השינוי במחיר ופער התיווך", תרשימים אינטראקטיביים של מחירי פירות וירקות נבחרים המתעדכנים מדי שבוע), הנשלחים למנויים ומתפרסמים באתר האינטרנט של המשרד. בנוסף, יצא לאור ב-2015 כתב העת "בחזית החקלאות" (גיליון מס' 3 וגיליון מס' 4) כתב עת למדיניות, כלכלה ושיווק: "AGRIfront – At the Forefront of Agriculture", כשבועיים לאחר הוצאתו מועלה הגיליון המלא לאתר האינטרנט. החטיבה מפרסמת עבודות מחקר בנושאים שיווקיים ותחרותיים, ניירות עמדה ומדיניות שנעשו בחטיבה ומידע על הנעשה בשוקי החוץ של ישראל (לדוגמה, "השווקים לפלפלים מישראל סקירה תקופתית – 2014/15"), פרסומים תקופתיים ומגוון סקירות (לדוגמה, השווקים לתפוחי אדמה וגזרים מישראל – סקירה תקופתית) ומצגות של הרצאות מימי עיון, קורסים וכנסים (לדוגמה, "מה בין יוקר המחיה לחקלאי", "שיווק רימונים בשוק המקומי ובשוקי היצוא – סקירה תקופתית"), פרסומי החטיבה ניתנים לצפייה ולהורדה מאתר האינטרנט של משרד החקלאות (2015).

מבט ל - 2016

ב-2016 ממשיכה החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה לעסוק בנושאים הנמצאים בתהליך עבודה, ביניהם: בחינת אפשרויות לרפורמה במדיניות התמיכות בענף החקלאות (במרס 2016 פורסמה הצעה למתווה לרפורמה כוללת במדיניות התמיכות), בחינה אסטרטגית של הביקוש למים בחקלאות לפי אזורים (שפירים, קולחין), חלק מקידום תכנית אב למשק המים. במסגרת ביצוע החלטת הממשלה מס' 2118 בנושא "הפחתת הנטל הרגולטורי", הושלמו ואושרו התכניות להפחתת נטל רגולטורי בתחום רישוי תכשירים כימיים לצמחים (חומרי הדברה) ובתחום רישוי תכשירים ותרכיבים לשימוש וטרינרי (חיסונים וחומרי חיטוי). בשנת 2016 תפעל החטיבה, באמצעות תחום מדיניות רגולציה, לבחינת כלל הרגולציות הקשורות ביבוא (מוצרים מן החי, מוצרים מן הצומח, ציוד חקלאי ועוד). באפריל 2016 נערכו בחירות למועצת הצמחים לבחירת נציגי המגדלים לוועדות הענפיות במועצה (ירקות, פירות, הדורים וזית) ולמליאת המועצה (הדירקטוריון). ועדת הבחירות המרכזית הייתה בראשות השופטת שרה ברוש, ובהשתתפות נציגי הענפים ונציגי משרד החקלאות. הבחירות נערכו ב-37 קלפיות שהיו פזורות ברחבי הארץ. לאחר בחירת נציגי המגדלים ימונו על ידי שר החקלאות ופיתוח הכפר שאר הנציגים למליאת המועצה (תעשיינים, יצואנים, נציגי ארגוני צרכנים ונציגי הממשלה), המליאה החדשה צפויה להתכנס לשיבה ראשונה ביולי 2016. בחינת הפיכת חברת השוק הסיטוני לישראל בע"מ לזרוע ביצועית של המשרד כחברה ממשלתית, ובחינת הצורך בחקיקה בנושא הפעלת השוק כבסיס לפעילות השוק החדש. החטיבה תמשיך בהכנת תכניות מדיניות בתחומי התמיכות בחקלאות, תמיכה בהתארגנויות חקלאיות, קידום והנעת רפורמות מבניות וסביבתיות, קידום נושא הטמעת אסטרטגיית המשרד ביחידות השונות, הקמת צוותים אד-הוק לבחינה וחקר נושאים שונים בחקלאות העתידית, חקר שוקי היצוא, הכנת תכניות תקציביות וניהול נושא הפחתת סיכונים וביטוח.

שירות ההדרכה והמקצוע

הגדרות בסיסיות

שה"מ הוא גוף המופקד על ייצור ידע חקלאי והפצתו לציבור החקלאים בישראל, תוך הכשרתו והדרכתו לעמוד במשימה העיקרית של העלאת הרווחיות למגזר החקלאי, על פי יעדי המשרד ומתוך ראיית התועלות הציבוריות הגלומות בחקלאות. בבסיס שירות ההדרכה והמקצוע עומדת מערכת הדרכה וידע שנועדה לשרת יעדים לאומיים. שה"מ נועד לייצר ידע, לאסוף ידע בזירה הלאומית במוסדות מחקר מקומיים, במו"פים אזוריים ובמשקי חקלאים וכן בזירה העולמית, במסגרת סיורים וכנסים בין-לאומיים, להקנות לחקלאים ידע אובייקטיבי, נטול אינטרסים, המקדם תועלות ציבוריות ברמה הלאומית ולפתח תשתית של ידע אינטגרטיבי המשלב מחקר יישומי והדרכה, ולספקו לחקלאים.

מטרות שה"מ

- קידום החקלאות והכפר באמצעות שיפור רמתו המקצועית והניהולית של החקלאי, לשם הבטחת יכולתו להתפרנס בכבוד משימוש במידע חקלאי ולחיות בסביבה איכותית.
- הספקת שירותי מידע, ידע וטכנולוגיה בחקלאות לממשלה, למשרד החקלאות ופיתוח הכפר ולגופים ציבוריים ופרטיים הקשורים למגזר החקלאי.
- קידום של היעדים: רצף הפיתוח הטכנולוגי בחקלאות, הכוללים את היצירה, ההפצה ואימוץ טכנולוגיות ע"י חקלאים, מתן הדרכה מקצועית לחקלאים באיכות גבוהה ובזמן אמיתי.
- קידום מדיניות חקלאית מושכלת המשלבת בתוכה את התועלות הציבוריות, תוך דאגה לכל אזרחי המדינה, צרכני המוצרים החקלאים ושמירה על משאבי הטבע ועל איכות הסביבה.

שיטות העבודה

- שה"מ עוסק בזיהוי צרכים, מגמות ובעיות בכל תחומי החקלאות למיקוד עבודתו השוטפת, מחפש ומתאים ידע קיים לפיתוח ולקידום הייצור החקלאי ומייצר ידע חדש וחדשני כמענה לבעיות המתעוררות בשטח.
- ייצור הידע נעשה במגוון שיטות, אמצעים וטכנולוגיות של מחקר ופיתוח יישומיים הכוללים מאות ניסויי שדה, מחקרים, תצפיות, משקי מודל, חלקות מודל, סקרים ופרויקטים מיוחדים.
- הדרכה ישירה - מפגש (הדרכה) פנים אל פנים בשטחו של החקלאי או במשרדים המחוזיים של משרד החקלאות.
- הדרכה קבוצתית - סיורים מקצועיים, ימי עיון אזוריים וארציים, קורסים אזוריים וארציים, מועדוני מגדלים, ימי הדגמה וימי מו"פ פתוחים.
- הדרכה כתובה - דפוני המלצות, חוברות מקצועיות, סיכומי ניסויים, פרוטוקולי גידול ופרסומים בביטאונים מקצועיים. בשנים האחרונות שה"מ פועל גם ליישום הדרכה אלקטרונית - דואר אלקטרוני ופרסום באתר האינטרנט של שה"מ.

יש לציין כי בשנת 2015 המשיכה הפעילות הקבוצתית בהדרכה כתובה בכמות רבה. בשנה זו התבצעו פעולות קבוצתיות לחקלאים שהתבטאו בביצוע קורסים בענפי החקלאות השונים וימי עיון ממוקדים לפי תחום ואזור; בפעילויות המחוזיות השתתפו בכל מפגש עשרות מגדלים, ובפעילויות שיוחדו לגידול אחד ונערכו במרכז – הגיע מספר המשתתפים למאות. במהלך שנת 2015 ערך שה"מ פעולות הדרכה קבוצתיות כדלהלן:

- 21 קורסים לחקלאים (8-6) מפגשים, במרכז ובמחוזות
- 1 קורס "עתידיים לחקלאות" ברמת הגולן לדור ההמשך בחקלאות, 30 מפגשים

- 187 פעולות הדרגה קבוצתיות, סיורים וימי עיון לחקלאים במרכז ובמחוזות
- 50 ימי עיון וסיורים למדריכים להעשרה ולביסוס הידע ביחידות המקצועיות
- 4 קורסי הכשרה למדריכים החדשים

שה"מ, ובעיקר מנהלי האגפים המקצועיים, מנהלי התחומים ומדריכיו הארציים (ממ"רים, רפרנטים ארציים), שותפים בקבלת החלטות מקצועיות הנוגעות לענפים השונים באמצעות ניהול וריכוז הידע המקצועי, חברות בשולחנות המגדלים של מועצות הייצור, חברות בוועדות ענפיות ואזוריות ובייעוץ מקצועי למשרד החקלאות.

בשנת 2015 התקיים בפעם השנייה קורס עתידים מחזור ג' המיועד לחקלאים צעירים, שבמסגרתו למדו המשתלמים יום בשבוע במשך שנה שלמה. המסגרת הלימודית הקנתה למשתלמים הכשרה בשלושה תחומים: בסיס מדעי תיאורטי, מערכי גידול מעשיים ומערכת תמיכה בתחום הניהול וכלכלת המשק. בסיום הקורס הוענקו תעודות למשתלמים הזכאים בהתאם להתמדתם ולהשתתפותם.

הפעלת שה"מ בניהול המרכזי 2015

מצבת כוח האדם בשה"מ, שהסתכמה ב- 140.3 תקנים במטה ובמחוזות, חייבה חשיבה לניהול יעיל ואפקטיבי, הן מצד הירידה האמורה בכוח האדם והן מצד השינוי שהמערכת החקלאית עוברת, בעיקר המעבר ליחידות חקלאיות יצרניות גדולות יותר ופחיתה בכמות החקלאים. התמחות החקלאים והתמקצעותם בגידולים המובילים, לצד פריסת הגידולים בכל חלקי הארץ חייבו מעבר לניהול מרכזי, שיטה המאפשרת גמישות ניהולית ע"י הפעלת המדריכים מהמרכז, מהמטה. שיטה זו מאפשרת שליטה מקצועית ראשית של מנהל האגף או מנהל התחום המקצועי.

גמישות ניהולית במעבר לניהול המרכזי מאפשרת מתן תשובות בזמן אמת, תוך אפשרות לניוד ולעבודה מרחבית וארצית ע"י כל המדריכים.

הניהול המרכזי מאפשר את חיזוקו של הפיתוח המקצועי ואת הבקרה עליו וכן את ריכוז ימי העיון והקורסים בפעילויות מרחביות וארציות. הניהול המרכזי יאפשר בעתיד לשלב את היועצים הפרטיים במערכת ההדרכה הציבורית. בשנת 2015 פרשו לגמלאות 4 עובדים ונקלטו 6 עובדים חדשים. קליטתם של העובדים החדשים משלבת כוח צעיר ורענן במערכת וממזגת מקצוענות של הדור הוותיק עם הדור הצעיר.

קידום עובדים על פי תרומה

בשנת 2015 נמשך תהליך קידום העובדים על פי תרומה באמצעות הכנת תיק מקצועי המפרט את תחום העבודה, הפעילות האזורית והארצית, הפעילות ההדרכתית, המודרכים והפעילות הקבוצתית בהדרכה. המדד העיקרי שלפיו נבחן העובד הוא כמות ניסויי השדה והמחקרים שבהם הוא משמש מוביל של המחקר, חוקר ראשי או חוקר משני, וציון תרומתו והישגיו במחקר.

תיקי הקידום מוגשים בצורה מקצועית ברמה גבוהה מאוד ונבדקים ע"י ועדת בוחנים פנימית, בראשות סמנכ"ל בכיר למנהל ולמשאבי אנוש במשרד, ובהשתתפות סגן מנהל שה"מ למקצוע, נציגי יחידות משאבי אנוש בשה"מ ובמשרד ונציגים מנציבות שירות המדינה.

קרן המחקרים בשה"מ

שנת 2015 היא השנה הרביעית להפעלת קרן מחקרים בשה"מ המיועדת לממן מחקרים וניסויי שדה המבוצעים ע"י מדריכי שה"מ כחוקרים ראשיים, בשיתוף חוקרים ממנהל המחקר החקלאי או המו"פים האזוריים; הניסויים מבוצעים לעתים במשקי החקלאים. בשנת 2015 אושרו בקרן זו 50 תכניות מחקר וניסויי שדה המבוצעים בכל ענפי החקלאות. המחקרים וניסויי השדה מתוקצבים למשך שנה אחת עד שלוש שנים בסכום של 2.0 מיליון ₪.

הפעלת מסלול הסטודנטים וקליטת עובדים חדשים

גם בשנת 2015 הופעל באופן מלא מסלול העסקת סטודנטים והכשרתם בענפי החקלאות השונים. במסלול זה נקלטו והופעלו בשנה זו 8 סטודנטים, חלקם לתואר ראשון וחלקם לתואר שני. הפעלת הסטודנטים מתואמת עם משרד האוצר, ולמעשה, הם מהווים את העתודה לקליטה באמצעות מכרזים של נציבות שירות המדינה. ניתן לציין כי חלק מהסטודנטים שהשתלבו בתכנית זו, נקלטו מאוחר יותר במכרזים לתפקידי מדריכים, כאשר התפנו תקנים בשה"מ. בשנת 2015 שה"מ עמד במטלה ובדרישה של נציבות שירות המדינה לאייש 10% ממצבת העובדים של הארגון מבני המיעוטים.

אפיונים נוספים לפעילות שה"מ

- שה"מ מקיים קשרי עבודה הדוקים עם מועצות הייצור השונות בנושאים הקשורים לפעילותן המקצועית, החל מחברות בהנהלות המועצות, דרך ייעוץ לפרורמים השונים במועצות, לחברות ולשולחנות המגדלים שליד המועצות, ועד לניהול תכניות המחקר הממומנות ע"י אותן מועצות.
- שה"מ מקיים קשרי עבודה הדוקים עם ארגוני המגדלים שאותם הוא משרת במסגרת תפקידיו, ע"י מתן הדרכה ופתרון לבעיות מקצועיות. מזכירי הארגונים וראשי הוועדות החקלאיות שותפים לדיונים המקצועיים הנערכים בשה"מ ולקבלת ההחלטות בעניין דרישות ענפי החקלאות השונים.
- מדריכי שה"מ נדרשים להשתתף בכנסים מקצועיים המאורגנים ע"י עמותות, ארגונים או אגודות מקצועיות ללא מטרות רווח. במסגרת פעילות זו מדווחים על ממצאי מחקרים וניסויי שדה אשר בוצעו וראויים לפרסום לציבור החקלאים.
- מדריכי שה"מ מפרסמים את תוצאות עבודות המחקר וניסויי השדה שבביצועם וכן המלצות כתובות בעיתונות המקצועית היוצאת לאור בישראל ובאתר האינטרנט כמקור מידע לציבור החקלאים ולשאר המתעניינים.

יעדי העבודה ותכניות העבודה בשה"מ

יעדי העבודה של שה"מ לשנת 2015 נגזרים ממדיניות משרד החקלאות, מהמטרות המרכזיות של המשרד וממצב ענפי החקלאות השונים. היעדים מהווים בסיס להכנת תכניות עבודה מפורטות של עובדי שה"מ, לפי הענפים, התחומים, הנושאים והאזורים החקלאיים השונים. שירות ההדרכה והמקצוע מייחס חשיבות רבה ונענה לדרישה של הנהלת המשרד להכין תכנית עבודה המציגה את אופן ביצוע היעדים בהתאם להנחיות יחידת תכניות העבודה במשרד.

יעדים כלליים:

- הטמעת טכנולוגיות מתקדמות וקידום החקלאות המדייקת.
- החדרת נושאי איכות ומצוינות בתהליכי הייצור והבקרה בחקלאות.
- קידום ופיתוח אמצעים לשימוש יעיל במים על כל סוגיהם.
- קידום שיטות ואמצעים להפחתת השימוש בחומרי הדברה.
- אימוץ גישות ייצור אוהדות סביבה ושימור שטחים פתוחים.
- החדרת טכנולוגיות מתקדמות לצמצום עבודת כפיים בייצור.
- ייעול הייצור החקלאי והגדלת הרווחיות במשק החקלאי.
- סיוע בהגברת היצוא החקלאי.
- קידום הרמה הניהולית והמקצועית של החקלאים והתאמתם לצורכיהם.
- העלאת מודעות הציבור לתרומת החקלאות למדינה, לנוף ולסביבה.
- הכשרת דור צעיר של חקלאים במסגרת "קורס עתידים לחקלאות".

פרסומים: ראו נספח מס' 9.

השירותים להגנת הצומח ולביקורת

פועלים במסגרת משרד החקלאות ופיתוח הכפר והינם זרוע רגולטורית לאכיפת חוקים ותקנות ולמתן שירותים

מקצועיים בנושאי הגנת הצומח, ניטור ומניעת נגעי צמחים, ליבוא ויצוא של תוצרת חקלאית.

הארגון הוא הרשות המוסמכת הרשאית להנפיק תעודות בינלאומיות הדרושות במסחר בתוצרת חקלאית, כגון תעודות

בראות, תעודות יצוא לתוצרת אורגנית ותעודות המעידות על איכות של תוצרת חקלאית טרייה.

השירותים להגנת הצומח פועלים מתוקף חמישה חוקים ותקנות. הנושאים המרכזיים המטופלים על ידנו:

- שמירה על בריאות הציבור: רישום, רישוי ופיקוח על תכשירי הדברה; בדיקת שאריות חומרי הדברה בתוצרת וקביעת תקנים לשאריות.
- שמירה על בריאות הצומח: מניעת חדירה של נגעי הסגר, ניטור ומניעת התפשטותם, תכנון ובקרה של מערכי הגידול ליצירת חומר יצור חומר ריבוי חופשי מנגעים.
- סיוע בהגברת היצוא החקלאי: בקורת תוצרת חקלאית טרייה ליצוא והסרת חסמים פיטוסניטריים בשווקי יעד ליצוא.
- הבטחת איכות תוצרת טרייה לשוק מקומי: קביעת תקנים ואכיפתם.

פעילות אגף ביקורת

- עליה ביצוא של פרי הדר בטיפול קור ב- 80% לעומת עונה קודמת ומתן מענה מקצועי ואופרטיבי לכך
- בעלי דרישות מיוחדות, כגון: הדרים לקוריאנה, יפן ורוסיה ותבלינים ופרחים ל- לא"א ולרוסיה
- פתיחה מחדש יצוא פרי הדר לסין בטיפול קור לאחר הפסקה של 3 שנים. עליה ב- 300% לעומת שנה אחרונה של יצוא ליעד זה
- הכנת נהלים, הנחיות, שיטות עבודה ועוד ליצואנים, בא"ר ולמבקרי שירות הביקורת תוך כדי פיקוח על התהליך לאורך עונת הייצוא וטיפול במספר משברים במהלך עונת הייצוא
- גדל גם יצוא בטיפול קור ליעדים אחרים – ארה"ב ואוסטרליה
- עבודה אינטנסיבית ורחבה על פיתוח והרצת פיילוט לתוכנית מחשב חדשה
- הרחבת מודל עבודה של הערכת סיכונים במספר גידולים המאפשרים הרחבת מהלך זה, כמו גזר
- טיפול בתפיסות של ע.ת.מ. בצרפת. הכנת הנחיות והוראות עבודה ליצואנים, בא"ר ומפקחים. ליווי והדרכה של כל הגורמים המעורבים. הגברת הפיקוח על משלוחים לייצוא.
- שיפור הביקורת על פלפל לייצוא מאזור הערבה והבקעה תוך כדי הצלחה להגעה של משלוחים באיכות טובה יותר לחו"ל.
- שיפור מערך ביקורת תפוז באזור הדרום תוך כדי תגבור צוות המבקרים, ביצוע ניווט ותחלופת מבקרים, שיפור הידע של המבקרים ושיפור שיטות העבודה כמו כן חוזקו ההבנות עם היצואנים ובא"ר.
- שיפור מערך הביקורת של סלרי וצנונית תוך הכנת הגדרות איכות מעודכנות והכנת הוראות עבודה חדשות. זאת בתיאום ושיתוף גורמי מקצוע שונים ונציגות של היצואנים, המגדלים וענף הירקות.

דו"ח פעילות אגף א' (כימיה ותכשירי הדברה)

האגף עוסק ברישוי תכשירים כימיים לשימוש חקלאי, קביעת רמות שאריות חומרי הדברה המרביות המותרות בתוצרת חקלאית וימי המתנה.

האגף נותן שרותי מעבדות בתחום בדיקת טיב תכשירי הדברה וקביעת שאריות חומרי הדברה. האגף מופקד על הכרה במעבדות חיצוניות לבדיקת שאריות חומרי הדברה.

תחום רישום ורישוי חומרי הדברה

במהלך שנת 2015 תהליך הרישום ל- 72 תכשירי הדברה חדשים הושלם, ונפתחו 84 תיקים לתכשירים חדשים.

חודשו תעודות רישום ל- 331 תכשירי הדברה.

לאחר 4 שנים בלי ביקורת ופיקוח על ניסויי השדה למטרת רישוי תכשירי הדברה אויש התפקיד של מרכזת ניסויי שדה בחומרי הדברה. במשך השנה נעשה פיקוח ל- 4000 ניסויים בארץ אשר הוצבו ע"י חברות חומרי הדברה (אשר קבלו אישור לניסויים), והתבצע ביקורים מדגמיים בשטח ל- 400 ניסויים המהווה 10% מכלל הניסויים.

המשך השירות השוטף לאישור יבוא תכשירי הדברה ויבוא במסלול יבוא מקביל.

בדיקת טיב תכשירי הדברה למטרת רישוי תכשירים חדשים ובעיקר תכשירים גנריים (חומר טכני ו/ תכשיר הדברה). נבדקו במסגרת הזו 46 חומרים פעילים שונים (המהווים 183 דוגמאות).

פיקוח על שימוש תכשירי הדברה

פיקוח על טיב תכשירי הדברה: במהלך שנת 2015 נרשמה עלייה במספר התכשירים אשר נדגמו מחנויות ממכר תכשירים, נדגמו ונבדקו במעבדה כ- 100 תכשירים (עליה של 100%). אחוז התכשירים הלא תקינים עמד על 12%.

סקר שוק מקומי לבדיקת שאריות חומרי הדברה: במהלך שנת 2015 נדגמו 687 דוגמאות. הדוגמאות הן תוצרת חקלאית טרייה מהחקלאיים ובתי אריזה בכל רחבי הארץ. 642 דוגמאות נבדקו במעבדה מתוכם 75 דוגמאות חריגות (שיעור של כ- 12%). מס' הדגימות לפי האזורים (152 מהדרום, 95 מחדרה והשרון, 89 מהמרכז, 101 מהערבה, 250 מהצפון).

283 דוגמאות ללא שאריות חומרי הדברה, 284 עם רמת שאריות תקינה, 75 דוגמאות חריגות (רמת שארית מעל המותר ו/או שימוש בחומר אסור).

נבדקו 57 גידולים שונים, הגידולים העיקריים: פלפל, עגבנייה, פרי הדר, תפוח, תפוח אדמה, ענבים, מלון, אגס, אפרסק, רימון, אפרסמון, נקטרינה, מלפפון, מנגו, שיזף, גזר, נענע, חציל, חסה, כרוב וקישוא.

סקר אורגני לתוצרת טרייה ומעובדת: דוגמאות של סקר אורגני מתקבלות דרך תחום בכיר סטנדרטיים. במהלך שנת 2015 נבדקו במעבדה 104 דוגמאות אורגניות, הדוגמאות כללו תוצרת חקלאית טרייה ומעובדת.

הכרה במעבדות חיצוניות לבדיקת שאריות חומרי הדברה

פיקוח שנתי על שתי מעבדות פרטיות המוכרות ("בקטוכס" ו"אמינולאב"), שלבים מתקדמים למתן אישור מעבדה מוכרת למעבדה חדשה "מילודע&מיג"ל", דחיית שתי בקשות למתן הרכה (מעבדת מרכז קטיף "ויתרולאב").

הצלחה במבחני מיומנות בינלאומיים בשתי המעבדות (בדיקת טיב תכשירי הדברה ושארייות חומרי הדברה).

הסמכה מחדש של המעבדות לפי תקן ISO/IEC 17025 ע"י הרשות הלאומית להסמכת מעבדות. הסמכה מחדש לאגף הכימיה לפי תקן ISO 9001 ע"י מכון התקנים.

דו"ח פעילות אגף הסגר

יבוא תוצרת חקלאית:

בשנת 2015 נקלטו בתחנות ההסגר (אשדוד, נתב"ג, נהר הירדן, אלנבי וחיפה) כ- 25,769 תיקי יבוא, נתונים אלה אינם כוללים את מסופי הגבול עם מצרים, נמל אילת ומסוף ערבה (כמות זניחה יחסית).
בסניפי דואר (תל אביב, ירושלים וחיפה) הגיעו 907 חבילות המכילות צמחים ומוצרי צמחים.
בשנת 2015, נעצרו 416 משלוחים מסחריים של תוצרת חקלאית מיובאת אשר אינם עומדים בדרישות הייבוא הפיטוסניטרי כאשר 46% מתוכם עוכבו כתוצאה מגילוי של מזיקים או מחלות. בחלק מהמקרים הסחורה הושמדה במלואה וכל זאת במטרה להגן על הצומח וענפי חקלאות בישראל.
בשנת 2015 הונפקו 4410 תעודות עיכוב לנוסעים בנתב"ג, 3077 תעודות עיכוב הונפקו לנוסעים במסוף אלנבי ו- 301 תעודות במעבר הירדן.
הונפקו 49,824 תעודות בריאות ליצוא. 70 משתלות מייצאות נמצאות בפיקוח. 2 חברות המייצרות אויבים טבעיים להן הנפקו 1465 אישורי ייצוא לחרקים מועילים.
מס' חברות הדברה המאפשרות לביצוע טיפולי הסגר עומד על 14.

המחלקה להסגר לאחר כניסה (PEQ)

לקוחות היחידה הינם בעיקר גופים העוסקים במחקר ופיתוח באקדמיה ובמגזר הפרטי.
בשנה החולפת ביצעה היחידה פיקוח על 609 רישיונות פעילים מתוכם 49 רישיונות ביוטיים חדשים, 81 רישיונות חדשים ליבוא צמחים ו- 17 רישיונות חדשים לעבודה טרנסגנית. הפיקוח התבצע ב- 111 מתקני הסגר (קרנטינות) בכל רחבי הארץ.

תחום הערכת סיכונים ביבוא וביצוא

בשנת 2015 בוצעו ע"י התחום עדכוני דרישות לייבוא תוצרת טרייה. במהלך שנה זו הוגשו 74 בקשות חדשות לביצוע הערכת סיכונים מתוכן 19 בקשות היו לייצוא, 8 לייבוא צמחים ל- PEQ ו- 47 בקשות לייבוא.

הליך PRA בייבוא הסתיים עבור 28 תיקים מתוכם 6 תיקים עסקו בייצוא, 5 בעדכוני דרישות ייבוא ישנות, 4 ב- PEQ ו- 14 תיקים בייבוא. בין המוצרים שאושרו לייבוא בשנת 2015 : זרעי שומר מצילה, זרעי קישוא מטורקיה, טף, גרעינים לתעשייה מזמביה, סלרי, שורש למאכל מטורקיה, פקעות תפוחי אדמה לריבוי, זנים ניסיוניים מאנגליה, וקקאו, ייחורים לא מושרשים, זרעים ותרבית רקמה מאקוודור.

דו"ח פעילות אגף אבחון

הסמכת המעבדה לביולוגיה מולקולארית לפי תקן ISO 17025 ע"י הרשות הלאומית להסמכת מעבדות (ISRAC).

עמידה בהצלחה במבדקים פנימיים וחיזוניים (ISRAC) של מעבדות התחום לאבחון נגעים.

עמידה בהצלחה במבחני מיומנות (proficiency tests) עם גורמים בינלאומיים ע"י המעבדה לביולוגיה מולקולרית הטמעת/הפעלת תוכנה לניהול המעבדות פיטופתולוגיה ונמטולוגיה. אפיון המעבדות המולקולאריות לתוכנת ניהול המעבדות.

השוואה בין שיטות קלסיות ושיטות חדשות באבחון פתוגנים בצמחים (פזורים בעגבניות), בשיתוף עם הפקולטה לחקלאות, מכון וולקני ומעבדות חי.

ביצוע סקרים במשתלות עצי פרי ובמשתלות עצי נוי (ליצוא) בנמטולוגיה.

ביצוע סקרים לנוכחות פיטופתורה בהדרים ליצוא לסין (פיטופתולוגיה והמעבדה מולקולארית) בשיתוף עם האגף לאקולוגיה.

ביצוע סקרים של היחידה לאנטומולוגיה לנוכחות פסילות (בהדרים), עש האשכול (ענבים), אקריות (בנשירים) זבוב התפוח המדומה (FCM), זבוב האפרסק, פרי זבוב מזרחי, זבוב תסיסה (דרוזופילה סוזוקי), עש החרוב, וכנימות מגן (בגידולים שונים). מרבית הסקרים מבוצעים בשיתוף עם האגף לאקולוגיה, חלקם עם שה"מ (מו"פ צפון).

ביצוע סקרים לנוכחות הווירוסים TMV (בעגבנייה) בשיתוף עם יחידת הביקורת, PVY (בתפוחי אדמה) בשיתוף עם יחידת ההסגר וכן GLRV-3 (בגפן).

החלק המקצועי (ההגדרות עצמן) מבוצע ע"י מומחי אגף האבחון (בתמיכת המעבדה לביוולוגיה מולקולרית) בעוד שהדיגום מבוצע ברובו ע"י האגף לאקולוגיה.

בדיקות שוטפות במעבדות לזיהוי פתוגנים בשנת 2015 :

מעבדה מולקולארית (ביחד עם הווירולוגיה) 3360 , פטריות 870 , נמטולוגיה 3400 , אנטומולוגיה כ- 600 הגדרות, וכ- 6000 מלכודות.

בתחום חולייתנים בוצעו העבודות הבאות : בדיקת עמידות לאנטיקואגולנטים במכרסמים, הדברה ביולוגית של מכרסמים בעזרת תנשמות, סקר מכרסמים ארצי. פרויקט ממשק עגורים בחולה, בדיקת חומרי דחיית מכרסמים מצנרת טמונה, ובדיקת דרכים להפחתת נזקי דררות. בחסרי חוליות בוצע סקר חילזון אפריקאי ענק במשתלות ובגינות, סקר חלזונות במקווי מים מתוקים, וכן בוצעו במעבדה כ- 20 הגדרות מתפיסות ביבוא. בתחום ההרבולוגיה בוצעו ניסויים להכחדת אמברוזיה.

תחום שתלנות וחומר ריבוי

משתלות דרכים – השנה ביצענו ביקורות במשתלות אלה כ- 70 משתלות באזור המרכז והדרום נבדקו ומשתלות שלא קנו שתילים ממקורות מאושרים טופלו על ידי צוות ההסגר, כל המשתלות המבוקרות קיבלו הסברים בנושא תקנות מכירה וסימון של שתילים.

משתלות מאושרות – הרשימה פורסמה בעלון הנוטע ובאתר השירותים להגנת הצומח.

חומר ריבוי הדרים – החומר מסופק על ידי חוות גילת, בית הגרעין ובית היסוד עובר בדיקות מקיפות למחלות ולווירוסים פעמיים בשנה בדיקות לנוכחות וירוס הטריסטזה ואחת לארבע שנים על צמחי בוחן הרגישים לוירוסים זאת כדי להבטיח את ניקיונם.

מקורות חומר ריבוי גפן – חוות יזרעם, פיני שריג, יקבי רמת הגולן.

מקורות חומר ריבוי אבוקדו : המקומות המאשרים לחומר ריבוי : חניתה, עין המפרץ, בית זרע , ראש הנקרה מעגן וכנות מחברת הזרע.

משתלות תות שדה – הפיקוח נעשה כל השנה על בית הגרעין, בית יסוד ומטע אם וכולל בדיקה ויזואלית במשך כל השנה ולקיחת דוגמאות למחלות (פטריות ווירוסים) בכל שלבי הגידול.

חברות זרעים - כיום המחלקה מבצעת פיקוח על 40 חברות זרעים ו- 100 יבואני זרעים, שטח גידול לזרעים מגיע היום ל- 40000 דונם.

חברות הזרעים מייצרות את כל סוגי הזרעים ירקות וגידולי שדה בחממות ובשטח פתוח כולל דיגום חומר צמחי לבדיקת ניקיון ממחלות, הביקורת כוללת ביקור במכונני הזרעים לדיגום ניקיון ונביטה ושליטת הימצאות מחלות.

יצוא זרעים – לאחר סיום ההפקה ובדיקות הזרעים מנפיקים המפקחים תעודות בריאות בינלאומיות בכפוף לדרישות מדינת היעד, כמות התעודות המונפקות מגיעה ל – 6000 בשנה.

ביקורת תפוחי אדמה בחו"ל השנה נבדקו ויובאו מחו"ל 27000 טון זרעים המיועדים לזריעה ובמהלך השנה המפקחים מבצעים ביקורת לדור הראשון עד לאישורם לזרעים מושבחים.

עדכוני חקיקה בנושאי זרעים

השנה התחלנו לבצע שינויים במספר נושאים, ראשית ביטול רשימת הזנים המורשים למכירה להוציא גידולי שדה שעליהם חובת רישום: אגוזי אדמה, חיטה וכותנה.

ניתנת האפשרות לרשום גידולי שדה נוספים כאופציה.

תקנות גידול זרעים מושבחים – שינויים בתקנות אלה נבחנים כיום בשיתוף עם המחלקה המשפטית והכוונה לבטל את התקנות בגידולים הבאים: עגבניות, חסה מלון, עשב רודוס ומלפפון.

תחום בכיר סטנדרטים

חקלאות אורגנית – לאחר 5 שנים של אכיפת החוק והתקנות שהותקנו לפיו ולאור לקחים שנלמדו בתקופה זו, בוצעו תיקונים בתקנות להסדרת תוצרת אורגנית (גוף אישור ובקרה) ה'תשס"ח – 2008 וכן בתקנות להסדרת תוצרת אורגנית (תכשירים לשימוש בייצור תוצרת אורגנית מן הצומח) ה'תשס"ח – 2008. בנוסף נכתבו תקנות הקובעות אגרות עבור אישור כגוף אישור ובקרה. התקנות הועברו להתייעצויות בהתאם לקבוע בחוק וצפויות להיות מוגשות לאישור ועדת הכלכלה של הכנסת במהלך 2016.

פיקוח בנקודות מכירה – במסגרת עבודת מנהלת ההסמכה מתבצע במהלך השנה גם פיקוח בנקודות מכירה המציגות תוצרת אורגנית טרייה ומעובדת.

במהלך 2015 נבדקו 27 **חנויות ו-4 שווקים** ברחבי הארץ בהן נמכרת תוצרת אורגנית.

להלן הממצאים: ב- 25 חנויות נמצא סימון מדפים שלא תואם למוצרים במדף - 92.6%

ב- 8 מהחנויות נמצא תיעוד לא תקין (עד לספק או למגדל) - לא ניתן לעקוב אחר מקור התוצרת - 29%

ב – 15 מהחנויות אין היכרות עם החוק האורגני – 55.5% - הוכן דף מידע שמושאר בחנות לאחר הפיקוח גם למשווק וגם לצרכן.

מבדקים השוואתיים

במסגרת תוכנית ההסמכה השנתית של גופי אישור ובקרה בוצעו 30 מבדקים השוואתיים.

בדיקות מעבדה

במסגרת הפיקוח בנקודות מכירה ובמסגרת ביצוע מבדקים השוואתיים נלקחו 103 דגימות לבדיקת נוכחות שאריות חומרים אסורים בחקלאות אורגנית: 53 מוצרים טריים ו-50 מוצרים מעובדים.

להלן הממצאים:

- **8 דגימות** שנלקחו בעת פיקוח על נקודות מכירה נמצאו מכילות שאריות חומרים אסורים:

4 דגימות של תוצרת טרייה נמצאו מכילים שאריות של חומרים אסורים בחקלאות אורגנית. תחקיר שבוצע הראה כי 3 מוצרים שהוצגו כאורגנים לא גודלו כאורגנים.

המוצר הרביעי (שנדגם בעקבות תלונה שהתקבלה) שווק כאורגני על אף שהמגדל היה בהשגחה. כל המוצרים הוסרו מהמדפים.

4 דגימות של תוצרת מעובדת נמצאו מכילים שאריות חומרים אסורים בחקלאות אורגנית. התוצרת הוסרה מהמדפים ובוצעה החזרה יזומה על ידי המשוק. בוצעו תחקיר למציאת מקור החריגה ומניעת הישנותה.

• **דגימות מכילות שאריות חומרים אסורים :**

1. שמן זית – תחקיר שבוצע הראה כי מקור החריגה הוא באצירת השמן בבית בד שאינו אורגני. האצווה נפסלה.

2. חסה – הוסרה מהמדפים ונפסלה לשיווק כאורגנית. בתחקיר שבוצע לא נמצא מקור החריגה.

3. ריבת בצל – בדיקה חוזרת שבוצעה במעבדת PPIS יצאה נקיה משאריות. האצווה אושרה לשיווק.

פעילות תחום בכיר אבטחת בריאות הצמח

במהלך שנת 2015 עסק תחום בכיר אבטחת בריאות הצמח במגוון נושאים שבליבת הפעילות הפיטוסניטרית הרוחבית של הארגון, הן במישור הלאומי והן במישור הבינ"ל. להלן עיקרי הפעילות והישגי התחום לשנה זו :

ארגונים ופורמים בינלאומיים :

• השתתפות בשני מפגשים של פנל EPPO (מרץ ואוקטובר 2015) לצעדים פיטוסניטריים.

• השתתפות במפגש Working Party לסיכום פעילות שנתית של EPPO ביוני 2015.

• הפצת מידע – EPPO Reporting Service & EPPO Bulletin .

מפגשים בילטרליים עם נציגי הגנת הצומח מקבילים לנו :

• מפגש בילטרלי APHIS-PPIS : התקיים מפגש בין השירותים להגנת הצומח ולביקורת של ישראל לבין נציגי

הגנת הצומח של ארה"ב (APHIS) בחודש ספטמבר. להלן נושאים לגביהם התקבלה הסכמה :

○ אישור יצוא פירות פיטאיה מישראל לארה"ב

○ אישור יצוא פלפל מהערבה דרך ירדן לארה"ב

○ אישור יצוא חטיפי בריאות עם גרעיני דלועיים

פתיחת שווקים לייצוא תוצרת ישראלית :

• סין – אישור חידוש יצוא הדורים

• ירדן – אישור יצוא פירות מאזורים חופשיים מזבוב האפרסק

• יפן – טיפול ביצוא אבוקדו מזן האס

• ארה"ב – יצוא רימון בטיפול קור

• פרו – אישור יצוא חומר ריבוי של סטביה

א. פתיחת שווקים ליבוא תוצרת לישראל :

• קניה – יבוא פירות אננס

• סין – יבוא פירות אגס

ב. הטמעת נהלים בינ"ל בארגון :

• עדכון נוהל טיפול בתפיסות (ע"פ 13 ISPM)

- הגדרת אזור חופשי ואזור נגוע – Bactrocera zonata (ע"פ 4,26 ISPM)
- ג. **טיפול בבעיות פיטוסניטריות במישור הבינ"ל:**
- ד. **ועדות סחר חקלאיות (סחר חוץ משרד החקלאות):**
- תת ועדה משותפת ישראל – א"א – דצמבר 2015
- ה. **פרק SPS בהסכמי סחר (משרד הכלכלה):**
- פנמה – יולי 2015
- תאילנד – יולי 2015

פעילות האגף לאקולוגיה

ביצוע סקרים ליצוא

- א. סקר לנוכחות "מלסקו" בהדרים המיועדים לייצוא.
- ב. סקר להמצאות פיטופטורה בהדרים מיועדים לייצוא לסין.
- ג. סקר להמצאות עש החרוב בהדרים מיועדים לסין.
- ד. סקר להמצאות אקריות בנשירים מיועדים לייצוא לדרום אפריקה.
- ה. סקר/ניטור עש התפוח המדומה- ייצוא לדרום קוריאה.
- ו. סקר להמצאות עש האשכול בענבים מיועדים לדרום אפריקה.

ביצוע סקרים לנוכחות נגעים

- א. סקר להמצאות מחלת השארקה בנשירים.
- ב. סקר להמצאות וירוסים בעגבניות (TMV).
- ג. סקר עשים בהדרים.
- ד. סקר לנוכחות "גרינינג" בהדרים.

ניטור נגעים

- א. ניטור זבובי פירות למעט זבוב הפירות הים תיכוני.
 - ב. ניטור חידקונית הדקל – בערבה.
 - ג. ניטור "פסילה" בהדרים.
- פיקוח על הביצוע של מיזמי הדברה
 - אשור תכניות הדברה בהדרים, SIT, מיזמים, ערבה נקייה.
 - פיקוח על פעילות בעלי ההסמכה לביצוע פעולות הדברה.
 - אשור הוצאות הדברה ע"פ הסכמים עם בעלי ההסמכה.
 - עקירת מטעים נטושים.
 - פיקוח על פעילות פרויקט "ערבה נקייה".
 - מעקב שוטף אחר חדירת נגעים שונים דרך נמלי הים והאוויר כמו
 - "דרוזופילה סוזוקי".
 - שת"פ עם הפיצ"וח בנושאי חקירות.

אגף בכיר לשימור קרקע וניקוז

תפקיד

תפקיד האגף לשימור קרקע וניקוז הוא לסייע לחקלאים, לגופים ממשלתיים ולגופים ציבוריים בפעולות שתכליתן שימוש יעיל בקרקע חקלאית, טיובה וניקוזה, תוך מניעת היסחפותה ושמירת איכותה ופוריותה, מחקר ופיתוח ידע, פיתוח שיטות וכלים ליישום שימור הקרקע, הפצת הידע, תכנון והדרכה לאימוץ שימור הקרקע בקרב החקלאים ומעוניינים אחרים.

האגף מפתח ומיישם מגוון אמצעים ושיטות המיועדים לצמצום נזקי סחיפה ודלדול קרקעות, מניעת המלחה והגנה מפני שיטפונות, טיוב קרקעות ושיפור פוריותן, הגנה על איכות הסביבה החקלאית ושיפור ממשק השטחים הפתוחים. האגף יוזם ומספק שירותים מגוונים הכוללים:

הנחיית חקלאים, סיוע לפתרון בעיות שימור קרקע ולבעיות ניקוז ממשק חקלאי בודד עד לרמת יישוב או אגן, מתן הדרכה מקצועית, שיפוט תכניות, ייעוץ וחוות דעת למוסדות התכנון בישראל. יחידות האגף מבצעות איסוף נתונים, מחקרים, סקרי קרקעות - הערכתן וייעודן לחקלאות, הפעלת מוקדי חיזוי אקלימיים, איסוף נתוני תכנון ותייעודם במסדי נתונים, פיתוח מודלים ואמצעי חישה מרחוק ויישומם במערכות מידע גיאוגרפיות ככלי לקבלת החלטות.

הפרויקטים המבוצעים ביוזמת האגף ובסיוע שלו, לצד העשייה השוטפת, מבוצעים על פי התכנית האסטרטגית לפיתוח חקלאות בת קיימא. האגף מקיים מסלול תמיכה ייחודי לתמיכה בחקלאות משמרת משאבי קרקע ומים באמצעות מתן מענקים בארבעה תחומים: [1] עיבוד משמר קרקע ומים; [2] כלי מיכון לביצוע מדיניות של עיבוד משמר; [3] ביצוע פעולות, מתקנים ואמצעים לשימור קרקע; [4] סקרים ותכנון ארוך טווח.

בתחום הניקוז וההגנה מפני נזקי שיטפונות, האגף מופקד על יישום חוק הניקוז כזרוע ביצועית של שר החקלאות ומנהל רשות המים באמצעות 11 רשויות הניקוז האחראיות מכוח חוק על הטיפול בניקוז המרחבי (מחוץ לתחום הבנוי של היישובים).

האגף מנחה מקצועית את רשויות הניקוז, מאשר תכניות למפעלי ניקוז, מפקח ומבקר את תקציבי הרשויות. האגף מקיים מסלול תמיכה בפרויקטים של פיתוח מפעלי ניקוז בנחלים ארציים ובהכנת תכניות אב ברשויות הניקוז בהיקף של עשרות מליוני ₪ בשנה.

מבנה האגף

באגף פועלות 4 יחידות מטה:

1 היחידה לשימור קרקע, ניקוז ומים

א. תחום שימור קרקע

ריכוז פעילות שימור הקרקע בכל רחבי הארץ.

הנחיה בהכנת תכניות שימור קרקע, השתתפות בשיפוט תכניות המוגשות למשרד, תמיכה וסיוע תקציבי לביצוע פעולות אלה על פי נוהלי תמיכה שמתפרסמים מדי שנה.

פיתוח אמצעי שימור קרקע וייצובה.

סיוע לרשות לתכנון ופיתוח הכפר וליחידות נוספות במשרד בנושאים הקשורים בניקוז ושימור קרקע.

מתן ייעוץ והדרכה לחקלאים בנושא שימור קרקע, בשיתוף פעולה עם שה"מ.

ייזום, תכנון וביצוע של קורסים והשתלמויות בנושאי הליבה של האגף.

ב. תחום ניהול נגר

ריכוז הפעילות ההנדסית בתחום ניהול הנגר ברחבי הארץ.
שיפוט תכניות ניקוז לסוגיהן, שיפוט הנדסי של מאגרי מים.
הנחיה מקצועית של מהנדסי שימור הקרקע והניקוז במחוזות משרד החקלאות ושל מהנדסי רשויות הניקוז.
הקצאת מדריך מקצועי לנושא שימור קרקע וניהול נגר והכשרתו לתחום.
הטמעת כלי תכנון מקובלים ושימור הידע.
השתתפות בגיבוש מדיניות המשרד בתמ"א 1 ובתת"ל 33.

2 התחנה לחקר הסחף - יחידת המחקר והפיתוח (מו"פ)

איסוף נתונים וניטור בתחומי פעילות האגף, ביצוע מחקרים ישומיים, סקרים ופיתוח כלים בתחומים: הידרולוגיה עילית ותת-קרקעית, ניהול אגני היקוות, הידלדלות ושימור קרקע.

3. היחידה לסקר, מיפוי וחישה מרחוק

הכנת סקרים וקביעת ייעוד חקלאי של קרקעות.
פיתוח יישומים בממ"ג וקידום זיהוי ומיפוי שימושי קרקע באמצעות חישה מרחוק.
מתן שירות לחקלאים, לרבות ייעוץ, ביצוע סקרי קרקע לקראת נטיעה והערכת הפוטנציאל החקלאי של הקרקע. היחידה היא סמכות מקצועית יחידתית בתחומה במדינת ישראל.

4 היחידה האגרו מטאורולוגית

חיזוי מזג אוויר לצורכי חקלאות ולשירות החקלאים.
איסוף, ניתוח, פיתוח של נתונים טופו-אקלימיים באמצעות רשת תחנות מטאורולוגיות אוטומטיות המשרות את נתונין למרכז. הפצת המידע לחקלאים ולכלל הציבור.
במקרה הצורך או לפי דרישה, ביצוע סקרים טופו-אקלימיים למיצוי יתרונות טופו-אקלימיים מקומיים ולייעוד אופטימלי של הקרקע לגידולים באזורים שונים.

יחידות המטה הנזכרות לעיל מסתייעות ונסמכות על עובדי שימור הקרקע שבמחוזות משרד החקלאות. אנשי שימור הקרקע במחוזות פועלים בשיתוף ובהכוונה של יחידות המטה למימוש תכניות שימור קרקע ומשימות אחרות של המחוזות.

פעילות האגף בשנת 2015

1. בעקבות החלטת הממשלה להקמת רשות ארצית לניהול נגר וניקוז, הקמנו שני צוותי עבודה לקידום ההצעה, כלהלן:
א. צוות העוסק בשינוי חוק הניקוז ובהתאמתו להצעת החלטה זאת. הצוות הכין את עיקרי החוק ומקיים דיונים שוטפים עם משרדי הממשלה השונים, בעיקר עם משרד המשפטים ומשרד האוצר לקידום התזכיר לשינוי החוק. תזכיר החוק לניהול נגר עבר בקריאה ראשונה וממתין להמשך הדיונים בוועדות הכנסת.
ב. הוקם צוות אסטרטגי העוסק בגיבוש אסטרטגיות, מדיניות ויעדי האגף ובמבנה הארגוני של האגף, במסגרת הקמת הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז.

2. התקציב המאושר לפעולות האגף לשימור קרקע וניקוז בשנת 2014 היה 98.670 מלש"ח. סכום זה כלל תמיכות בשימור קרקע וניקוז בסך של 9.600 מלש"ח, תמיכות ברשויות הניקוז בסך של 74.800 מלש"ח, פעילות שותפת של האגף, כולל פרויקטים ומחקרים יישומיים בתחומי ליבה של האגף בסך של 13.370 מלש"ח. התקציב הנדרש לפעילות האגף בשנת 2015 מסתכם ב=106.888 מלש"ח.

3. ניקוז במדינת ישראל - האגף הוא הזרוע המקצועית של שר החקלאות לביצוע חוק הניקוז. על ביצוע פעולות הניקוז ומניעת שיטפונות מופקדות 11 רשויות ניקוז סטטוטוריות, אשר תקציבן העצמי הגיע בשנת 2014 לכ-88 מלש"ח. על פי החלטות של מליאות רשויות הניקוז, שיעור הגבייה העצמית בשנת 2015 יהיה 108.000 מלש"ח. לביצוע מפעלי ניקוז מאושרים בנחלים ארציים, לתכנון מפעלי ניקוז, להכנת תכניות אב ושיקום מפעלי ניקוז שניזוקו בשיטפונות חריגים שהיו בשנת 2012/13 - הקצתה המדינה סכום של 74.800 מלש"ח. התקציב המתוכנן לתמיכה זו בשנת 2015 מסתכם בסך של 70.000 מלש"ח.

4. האגף ימשיך לעסוק בשיפוט הנדסי של כל תכניות הניקוז שהוגשו, אישורם במועצת הניקוז והעברתם לחתימת שר החקלאות.

5. התחנה לחקר הסחף ביצעה בנוסף למחקרי השדה, פעולות ניטור לאיסוף מידע בכל רחבי הארץ וכן לעדכון ולעיבוי מסדי הנתונים הקיימים. בנוסף, ערכה התחנה מחקרים בתחומי עיסוקה, כגון שימור קרקע, נגר ומניעת סחף ברמה אגנית; בחינת יציבות תעלות ומדרונות עפר; ניטור ולימוד תהליכי המלחה והאמצעים למניעתם ולצמצום נזקיהם; בחינת יחסי גשם-נגר באזורים צחיחים; פיתוח מודלים הידרולוגיים; ניתוח שינויים באגני התנקזות על סמך צילומי לוויינים ויישום שיטות של חישה מרחוק לזיהוי תהליכים מרחביים ועתיים של הידלדלות קרקע, שימור מים וקרקע לעומת שימושי קרקע מגוונים; פיתוח ממשקי עיבוד משמרי קרקע, מים וסביבה בנטיעות צעירות של פרדסים ובשדות תפוזא; בחינת השפעת שינויים בשימושי הקרקע על יחסי גשם-נגר.

6. פעולות היחידה לסקרים ומיפוי כוללות קליטה וסקרים ברמות שונות, בהיקף כולל של כ-100,000 דונם; הטמעת שימוש בתכנות חדישות ותיעוד נתונים בממ"ג. היחידה נערכת, בסיוע השירות למערכות מידע במשרד, להתמרת המידע הקיים של סקר הקרקע הארצי, לקליטת מאגרי נתוני קרקע וסקרים מפורטים שנערכו במהלך עשרות שנים ע"י גופים שונים, אל מערכת ממ"ג אשר תוגש בעתיד לציבור הרחב. היחידה מבצעת סריקה ומיפוי דיגיטלי של צילומי אוויר הקיימים באגף ובקרב גורמים נוספים, כדי לקבל מיפוי דיגיטלי של הערכיות החקלאית של קרקעות ישראל.

7. היחידה לאגרו מטאורולוגיה מספקת תחזית מזג אוויר יומיומית לצרכים חקלאיים עם תשקיף לכמה ימים עוקבים. היחידה ריכזה ועיבדה נתונים מטאורולוגיים שהתקבלו מכ-50 תחנות אוטומטיות הפרוסות באזורים החקלאיים של מדינת ישראל. ניתנו תחזיות מיוחדות לאירועים חריגים ומסוכנים לגידולים חקלאיים. מדי שנה נבנות תחנות מטאורולוגיות חקלאיות חדשות. מידע שוטף בזמן אמת מועבר לאתר האינטרנט של היחידה ועומד לרשות הציבור.

הבסיס החוקי לפעולות

חוק הניקוז וההגנה מפני שיטפונות התשי"ח 1957

פקודת סחף הקרקע (מניעה) 1941

תקנות שימור הקרקע תש"ך 1960

אגף בכיר לדיג ולחקלאות מים

סיכום שנת 2015

האגף לדיג ולחקלאות מים פועל תחת סמכותו הישירה של מנכ"ל המשרד, על בסיס סמכויותיו מתוקף פקודת הדיג 1937 ותקנותיה, וכגורם ייחודי במשרד המוביל תהליכי פיתוח לענפי ייצור הדגים בתחומים שונים ובטכנולוגיות מגוונות, בדומה ליחידות ולמשרדים דומים במדינות רבות, הרואות בענפי הדגה כלי ציבורי חשוב לטובת תזונה בריאה, מגוונת ובת-קיימא.

להלן רשימת הפעילויות המגוונות שבהן עסק האגף בשנה החולפת:

- ניהול ממשק דיג בים תיכון, מפרץ אילת ואגם הכנרת;
- הנפקת רישיונות דיג אישיים ולבעלי סירות דיג;
- מניעת יבוא מיני דגים העלולים לגרום נזק לחקלאות ולסביבה הטבעית;
- אינטרודוקציה למינים חדשים במקומות הסגר ואישור העברה בין אזורים בארץ;
- ליווי, קידום ופיתוח ענפי חקלאות המים, תוך ביצוע מחקרים יישומיים בתחנת המחקר (בנושא בריאות, ממשק, רבייה, טכנולוגיה והזנה);
- ליווי של משקי מודל בנושאים שונים (רפורמה סביבתית ומדגים מתועשים)
- איסוף נתוני ייצור בענפי הדיג וחקלאות המים (לטובת שנתון סטטיסטי)
- טיפול ותחזוקה שוטפת של מעגנות הדיג שבהחזקת המשרד

פעילות זו התאפשרה בזכות רמתם המקצועית ונכונותם להשקיע של עובדי האגף והודות לשימוש באמצעים מתקדמים בתחומי המחקר והשירות.

להלן סיכום תמציתי של פעילות האגף במהלך השנה.

המחלקה לחקלאות מים פנימיים

במחלקה שלוש תחנות מחקר: התחנה למדגה בדור, היחידה למדגה אינטנסיבי בגינוסר והמעבדה המרכזית לבריאות דגים בניר דוד. המחלקה עוסקת במחקר ובמתן פתרונות למגדלי הדגים בנושאים שונים: מחקר וניטור של מדדים סביבתיים בעלי השפעה על גידול הדגים במשקי החקלאות, בחינה והטמעה של טכנולוגיות חדשות לטובת הקטנת השימוש במים, פיתוח ושימור גנטי של להקות רבייה של דגים והפצתם למשקי הרבייה של דגים בארץ, בחינת מרכיבי הזנה לטובת הקטנת השימוש בקמח דגים והוזלת מחירי המזון לדגים. בוצעו פעילויות הדרכה של צוותים מקצועיים מירדן ומהרשות הפלשתינאית, כחלק מפרויקט אזורי המשותף למשרדי החקלאות והחוץ.

השנה הסתיים ניטור משקי המודל לאורך נחל חרוד, אשר בחנו את האפשרות לשינוי ממשק גידול הדגים, בהתאם לדרישות העולות מטיטות התקנות למי הפלט של בריכות הדגים שהכין המשרד להגנת הסביבה. מממצאי הניסוי עולה כי ממשק גידול בבריכות ומאגרים המבוסס על סחרור המים במשך 9 חודשים ויותר ושחרור מבוקר ומנוטר של מי הפלט לאחר השהייתם לתקופה של 10-20 שעות בבריכת שיקוע, מצליח להשיג תוצאות ממשקיות טובות לצד שמירה על איכות המים בהתאם לפרמטרים שנקבעו בתקנות.

המחלקה לחקלאות ימית

פעילות מרכזית של התחום עסקה בהובלת התכנית למכרז של שטחים בים התיכון לטובת גידול דגים נרחב (ים פתוח). עיקר הפעילות התאפיינה בשילוב התכניות לשטחי גידול במסגרת תכניות המרחב הימי במנהל התכנון, במקביל לגופים ולמשרדי ממשלה נוספים הלוקחים חלק בתכנון המרחבי של הים התיכון. בשלהי שנת 2015 פורסם לראשונה מכרז ליזמים לטובת גידול דגים בלב ים. בנוסף, עסקה המחלקה בהובלה של סקר היתכנות לפיתוח פארק לחקלאות ימית בדרום הערבה ובאילת.

המחלקה לדיג

פעילות מרכזית של היחידה הינה ביצוע וריכוז סקרים (באמצעות עובדי היחידה ומיקור חוץ), לשם איסוף נתונים סטטיסטיים על שלל הדיג, המאמץ שמושקע באמצעות פעילות הדיג המסחרית והספורטיבית, והרכב אוכלוסיות הדגים באגם הכנרת. זאת, לשם העברת המלצות לקביעת מדיניות והכוונה של פעילויות אכיפה.

המחלקה לרישוי וניהול מעגנות דיג

השנה הושם דגש על חיזוק הבסיס המקצועי של יחידת האכיפה המשרדית, לטובת שיפור פעילות האכיפה והפיקוח באמצעות יחידת הפיקוח המשרדית (הפיצו"ח). במהלך השנה קודמו מהלכים לטובת העברת הניהול של מעגני הדיג מידי משרד החקלאות לגורמים בעלי עניין (בעיקר רשויות מקומיות), כחלק ממדיניות המשרד להקטנת האחזקה והתפעול של נכסים ומתן אפשרות לבעלי עניין לתפעל את המעגנות בפיקוח המשרד, כחלק מפעילות תיירותית, תעסוקתית ואחרת במרחב.

גם השנה הושם דגש רב על העצמת האכיפה של הדיג באגם הכנרת בתקופת הקינון של דגי אמנון הגליל, תוך שיתוף פעולה עם יחידות אחרות הפועלות סביב האגם.

* פרסומים, נהלים, דו"חות וסיכומי מחקרים מופיעים באתר האינטרנט של המשרד.

היחידה המרכזית לאכיפה וחקירות של משרד החקלאות ופיתוח הכפר (פיצו"ח)

חזון היחידה

היחידה המרכזית לאכיפה וחקירות (פיצו"ח) של משרד החקלאות ופיתוח הכפר פועלת לאכיפת חוקים ולביצוע חקירות לשם גילוי עבירות ומניעתן. היחידה תבצע פעולות פיקוח ואכיפה לשמירת בריאות הציבור, החי והצומח ולחזוק החקלאות במדינת ישראל.

מטרות היחידה

ביצוע פעילות ייעודית של אכיפת חוק וביצוע חקירות לשם גילוי עבירות ומניעתן, תוך מיצוי הדין עם האשמים, כדי להגן על בריאות הציבור, החי והצומח במדינת ישראל.

משימות עיקריות של היחידה

- הגנה על בריאות הציבור בכל הקשור לפיקוח על כללי הבטיחות של מוצרי מזון מן החי והצומח
- פיקוח ומניעת הפצת מחלות בעלי חיים ונגעי צמחים
- הגנה על בעלי חיים ורווחתם
- אכיפת פקודת הדיג בכינרת, בים התיכון ובים סוף

משימות שוטפות

- אכיפת חוק ותקנות צער בעלי חיים
- אכיפת פקודת הדיג
- מענה לפניית הציבור
- פיקוח ואכיפה בתחום השחיטה השחורה
- פיקוח ואכיפה בתחום החלב
- פיקוח ואכיפת תנועת בעלי חיים
- אכיפת חוק יישום ההסכמים החקלאיים
- פיקוח במעברי סחורות
- ביצוע ביקורות דרכים
- אכיפת חוק הגנת הצומח 05D7
- ביצוע חקירות לשם גילוי עבירות
- אכיפה ופיקוח בתחום דבורים
- אכיפת חוק השריפות בשדות
- פיקוח סלמונלה
- ביצוע הסגר לאור התפרצות מחלות ונגעים

סיכום פעילות 2015

- במהלך השנה טופלו 4022 אירועים
- במהלך השנה טופלו 1541 תלונות ציבור
- במהלך השנה בוצעו 1394 חקירות
- במהלך השנה נדגמו 2577 דגימות תוצרת חקלאית לתחום המיקרוביולוגיה
- במהלך השנה נדגמו 1090 דגימות תוצרת חקלאית לתחום שאריות חומרי הדברה

המרכז לשיתוף והדרכה חקלאית בינלאומית (סינדקו) (Center for International Agricultural Development Cooperation)

סיכום הפעילות לשנת 2015

כללי

המרכז לשיתוף והדרכה חקלאית בינלאומית (סינדקו - CINADCO) משמש כזרוע הביצועית של משרד החוץ ומשרד החקלאות בכל הקשור בפעילות שיתוף טכנולוגיות חקלאיות (Technical Cooperation) עם מדינות מתפתחות באפריקה, אסיה, אמריקה הלטינית, המזרח התיכון, מדינות חבר העמים ומזרח אירופה. הפעילות מתבצעת בחסות מדיניות השיתוף והסיוע של מדינת ישראל והמרכז לשיתוף בינלאומי (משי"ב - MASHAV) במשרד החוץ.

ישראל מקיימת פעילות זו מאז שנת 1958 תוך שילוב ניסיונה המעשי והמקצועי בתחומי הפיתוח החקלאי והכפרי עם מדינות מתפתחות וכלכלות במעבר.

להלן המדינות שבהן מתמקדת הפעילות:

אסיה ואירו-אסיה: הודו, סין, ווייטנאם, קזחסטן ואוזבקיסטן

אפריקה: רואנדה, דרום סודן, אתיופיה, קניה, סנגל, ברוקנה פאסו וקמרון

אמריקה הלטינית: קולומביה, הונדורס

המזרח התיכון: ירדן והרשות הפלסטינית

תחומי הפעילות המרכזיים

א) הדרכה ופיתוח משאבי אנוש במסגרת קורסים בישראל בשני מרכזי הדרכה: האחד בשפיים, והשני במטה משרד החקלאות בבית דגן, כאשר מרבית הפעילות מבוצעת בשפיים.

במסגרת הקורסים וההשתלמויות, ניתנת הזדמנות למשתלמים להיחשף להישגי חקלאות ישראל על כל ענפיה, לתחומי פיתוח המרחב הכפרי, למחקר החקלאי בישראל ועוד. בשנת 2015 התקיימו בישראל 35 קורסים כאלה, ובהם לקחו חלק קרוב ל-650 משתלמים מ-60 מדינות.

ב) קורסים והשתלמויות בחו"ל - במסגרת פעילות זו נערכים קורסים במדינות היעד הנקבעות בהתאם ליעדי משרד החוץ של ישראל ומשי"ב, וכן במדינות נוספות בעלות עניין בטכנולוגיה ובידע הישראליים בתחום החקלאות. הקורסים וההשתלמויות מועברים ע"י מיטב המומחים ממשרד החקלאות, בעיקר עובדי שה"מ ומומחים מהסקטור הפרטי.

ג) פרויקטים מתמשכים מתקיימים הן באמצעות המדינות המסתייעות והן באמצעות שליחים היוצאים לשליחות ארוכת מועד לצורך קידום תכניות הדגמה ופיתוח.

סקירת הפעילות על פי אזורים גיאוגרפיים

אסיה

ווייטנאם - פרויקט רפת ההדגמה בפרברי העיר HO CHI MINH ;

הודו - הקמתם של מרכזי מצוינות, העוסקים בעיקר בהורטיקולטורה, בכמה מהגדולות שבמדינות הודו: טאמיל נאדו, קרנאטאקה, הריאנה, מהראשטרה, פונג'אב, רג'אסטאן ונאגפור. קיימת תכנית להגדלת מספר המרכזים. בנוסף, יש תכנית לשילוב תחום רפת לחלב במדינת הריאנה.

סין - נחתם הסכם עם מחוז נינגשיה בתחום ההשקיה וגידול ירקות;

הסתיימה עבודת סקר בתחום משק החלב במחוז היילונג'יאן, ותוצאותיה נמסרו למשרד החקלאות של המחוז לקבלת החלטות לעתיד.

אפריקה

אתיופיה - פיתוח הורטיקולטורה במשקים חקלאיים קטנים, כולל גידולי ירקות ומטעים, תוך הקמת מערכת משתלות מתקדמות לאספקת שתילים לחקלאים מקומיים. השלב השלישי של הפרויקט נחתם עם ה-USAID, בדגש על יצוא אבוקדו.

סנגל - פרויקט הדרכה חקלאית בשיתוף סוכנות הסיוע של איטליה. מתוכננת הקמת משתלה. פרויקטים בתהליכי הכנה: רואנדה (הסתיים המכרז להקמת מרכז הדגמה, והוא יוצב בשנה זו). פעילויות ייעודיות: קניה - מדגה ופרויקט גאלאנה; גאנה – שיתוף פעולה בתחום טכנולוגיות השקיה וטיפול לאחר קטיף. **קמרון** - פעילות הדרכה בתחום השקיה וגידול ירקות, פרויקט משותף למשרד החקלאות ול-IFAD. **בורקינה פאסו** - הדרכה בגידול ירקות והשקיה.

אירו-אסיה

קזחסטאן- מרכז הדגמה להשקיה.

המזרח התיכון

המשך תכנית לשיתוף פעולה עם הירדנים בסיוע JAICA - סוכנות הסיוע של יפן בתחום המדגה, המטעים וההשקיה (בחינת אפשרות לשילוב סוכנות סיוע זו בפעילות עם הרש"פ לאחר סיומה השנה של תכנית DANIDA).

סיכום:

הפעילות הבין-לאומית בתחום הסיוע מתקיימת במדינות רבות, בעיקר ביבשות ובמדינות שהוזכרו לעיל. אנו עדים לביקוש ההולך וגדל ללימוד היכולות הישראליות בתחום הסיוע החקלאי, וזאת נוכח המשברים העולמיים בתחום המזון, האקלים, המים ורצון של המדינות לפתח את הסקטור החקלאי בארצן. פעולות הסיוע והפיתוח החקלאיים מחזקים את תדמיתה החיובית של ישראל בעולם, בעיקר נוכח תרומתה בתחומים שבהם יש לה ידע ומומחיות ייחודיים בחקלאות. ישראל חולקת עם המדינות המתפתחות את הידע הרב שנצבר בה ב-67 שנות קיומה, והיא עושה זאת מתוך הכרה בחשיבות הרבה שיש לפעילות זו ולתרומתה במדינות המתפתחות.

איסוף לבנק הגנים - התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

תחום פעילות	תיאור הפעולות שנעשו במהלך השנה
פניות ציבור	2,600 פניות של אזרחים ומוסדות, כולל שאלות, תלונות על כריתה, השחתה, בקשות למידע ולחומר מקצועי וכדומה.
מידע דרך אתר אינטרנט	19,292 כניסות לאתר "חבק עץ" ו-38,689 כניסות ליחידת "פקיד היעירות" באתר משרד החקלאות.
ערים על החלטות פקדי יעירות עירוניים	טיפול בכ-26 ערים, כולל פניה לפקדי היעירות לקבלת חומרים לגבי הערר, תיאום הערר, סיכום ולאחר מכן יישום.
כנסים וימי עיון	5 ימי עיון בנושא עצים: השתלמות מאגר מומחים - משמר וטיפול בעצים, כנס שומרים על העצים, יום עיון לפקדי יעירות עירוניים - נהלים ותקנות חדשים, יום עיון פורום מנהלי אזורים - קק"ל ורט"ג, יום עיון לנאמני אילנות.
פקדי יעירות עירוניים ואזוריים	פגישת עבודה שנתית עם כל פקדי היעירות בקק"ל, כל פקדי היעירות העירוניים ופקדי היעירות ברט"ג. קורס הסמכה ל-7 פקדי יעירות חדשים ופגישת עבודה שנתית.
הרצאות	34 הרצאות (של חגי וענבר) בנושא הגנת אילנות ושמירה על עצים בקורסים אקדמיים, למהנדסים ואדריכלים, לוועדות תכנון, לחובבים ולאזרחים, ליועצי גינון ולאדריכלי נוף, לפקחים סביבתיים ועוד.
מחשוב	1. טיפול ושדרוג שכבת עצי מורשת, בניית אפליקציה למיפוי עצים, הפצה לציבור ופיתוח ממשקים נוספים. 2. קידום פרויקט "שומרים על העצים" והפצת חומרים ומערכי שיעור אינטרנטיים. 3. עדכון מידע כללי ונוהלי העבודה באתר לרווחת הציבור.
נהלים	1. יישום וגיבוש נהלים במסגרת חובת הכנת סקרי עצים לחוות דעת פקיד היעירות ולהיתר בנייה. 2. גיבוש נהלי עבודה מול חברת חשמל. 3. איחוד ועדכון נהלי עבודה לפקדי היעירות. 4. גיבוש מסמך המגדיר את תנאי הסף להגשת תכנית, בשיתוף מנהל התכנון.
חקיקה	1. גיבוש תקנות מתאימות לתיקוני החקיקה. 2. השתתפות בהכנת תקנות חוק הכבאות לעניין קווי חיץ למניעת שריפות.
מאגר יועצים	עדכון מאגר יועצים בתחום תכנון משמר והגנת אילנות לאחר פרסום "קול קורא", והכשרתם; חידוש והרחבה.
שיקום עצים ותיקים	תמיכה ברשויות מקומיות בשיקום עצים ותיקים ברחבי הארץ באמצעות "קול קורא" לשיקום עצים ותיקים, פעולות חינוך וביצוע סקרי עצים עירוניים.
אזורי חיץ להגנה מאש	בקרה ארצית על תכנון וביצוע אזורי חיץ של הרט"ג, קק"ל והרשויות המקומיות, והנחיות לעניין הפחתת סיכונים באזורים המועדים לשריפה. השתתפות בוועדה המייעצת לנציב כבאות ראשי לעניין תקנות וכללי רשות הכבאות, קביעת היישובים המוגנים וההוראות החלות עליהם.
חקיקה	1. גיבוש תקנות מתאימות לתיקוני החקיקה. 2. השתתפות בהכנת תקנות חוק הכבאות לעניין קווי חיץ למניעת שריפות.
מאגר יועצים	עדכון מאגר יועצים בתחום תכנון משמר והגנת אילנות לאחר פרסום "קול קורא", והכשרתם; חידוש והרחבה.
שיקום עצים ותיקים	תמיכה ברשויות מקומיות בשיקום עצים ותיקים ברחבי הארץ באמצעות "קול קורא" לשיקום עצים ותיקים, פעולות חינוך וביצוע סקרי עצים עירוניים.
אזורי חיץ להגנה מאש	בקרה ארצית על תכנון וביצוע אזורי חיץ של הרט"ג, קק"ל והרשויות המקומיות, והנחיות לעניין הפחתת סיכונים באזורים המועדים לשריפה. השתתפות בוועדה המייעצת לנציב כבאות ראשי לעניין תקנות וכללי רשות הכבאות, קביעת היישובים המוגנים וההוראות החלות עליהם.

יעדי עבודה לשנת 2016

1. השתלבות ברפורמה בחוק התכנון והבנייה והטמעת עקרונות העבודה של פקיד היערות, במסגרת תהליך התכנון והבנייה למען שמירה מיטבית על עצים בוגרים הראויים להישמר ולהשתלב בתכנון ובביצוע פיתוח עתידי.
2. הפצה והנגשת מידע לציבור בנושא עצים.
3. פיתוח מערכת רישיונות ממוחשבת חדשה.
4. תמיכה בביצוע מיזמים ותכניות חינוכיות לשמירה על עצים.
5. פעולות הדרכה והכשרה מקצועית אל מול גופי התכנון ורשויות התכנון.
6. הכשרה מקצועית לעוסקים בתחום האכיפה והפיקוח ולמורשה מתן רישיונות; קביעת הנחיות תכנון מקצועיות.
7. אישור ובקרה על תכנית העבודה השנתית של קק"ל ורט"ג ביערות ובשמורות טבע.
8. הכנה והפצה של תכנית "עיר היער העירוני" והטמעתה ברשויות נבחרות.
9. ניהול שכבת שמורות היער והכרזה על שמורות יער חדשות נוספות.
10. הכנת תזכיר חוק יער חדש שיחליף את פקודת היערות.
11. תיקון תקנות היערות לאור תיקון מספר 5 ו-6 בפקודת היערות.
12. פיקוח ובקרה על פקידי יערות אזוריים.
13. ניהול עררים על החלטות של פקידי יערות עירוניים.
14. תמיכה בפעילות שימור ושיקום של עצים ובפעילות חינוכית הקשורה לתחום.
15. הסמכת פקחי סביבה עירוניים ברשויות נבחרות.

שדרת תמרים בראשון לציון - התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

היחידה לזכויות מטפחים

כללי

טיפול זני צמחים של מיני ירקות, מטעים, פרחים וצמחי נוי הוא אחד הגורמים המרכזיים לפיתוח חקלאות מתקדמת בארץ ובעולם.

חקלאות מתקדמת וייצור חקלאי יעיל, כלכלי ובעל ערך וכושר תחרות בשווקים בינלאומיים, מותנה, בין היתר, ביישום הידע ובהצלחה בטיפול זני צמחים חדשים בעלי תכונות ייחודיות הטמונות בבוטנניאל הגנטי שלרשות המטפחים ומשפיעות על תפוקתם ועל יכולת התמודדותם בתנאי שוק תחרותיים.

ישראל מובילה בטיפול זני ירקות, פירות, צמחי נוי ופרחים. אחד המפתחות ליכולתה של ישראל בתחום זה הוא מערכת ההגנה על זכויות מטפחים. מערכת זו מאפשרת לשמור על זכויות הקניין הרוחני של מטפחי הזנים ומאפשרת להם לקבל החזר על ההשקעות העצומות בפיתוח זנים חדשים.

בשנת 1961 נחתמה האמנה הבינלאומית העוסקת בהגנה על זני צמחים חדשים. הוראות האמנה מבטאות איזון בין האינטרסים של ייצור חקלאי לטובת הציבור לבין האינטרסים הקנייניים של המטפחים. האמנה יוצרת בסיס לחקיקה אחידה של המדינות שהצטרפו אליה ולחברותן בארגון הבינלאומי להגנה על זכויות מטפחים (UPOV).

חוק זכות המטפחים של זני צמחים, התשל"ג - 1973, המסדיר את רישומם של זנים חדשים ואת זכויות מטפחיהם, נועד להגן על זכויות מטפחים (קניין רוחני), ישראלים וזרים, והוא תואם את הדרישות ממדינת ישראל החתומה על האמנה הבינלאומית בהקשר זה. קיומה של מערכת הגנה על זכויות מטפחים של זני צמחים חדשים שטופחו בארץ ובעולם מאפשר לחקלאי ישראל לקיים חקלאות מתקדמת ולהתחרות בשוקי ארצות חוץ, ולמטפחי הזנים החדשים - להפיץ את זניהם בארצות החברות בארגון הבינלאומי UPOV, תוך שמירה על זכויותיהם הקנייניות.

מטפח של זן חדש, מקומי או זר, רשאי להגיש בקשה לרישום הזן כזן חדש. רישום הזן כזן חדש מקנה לבעליו זכויות קנייניות על הזן לתקופה של 20 או 25 שנה, בהתאם לסוג הגידול.

העיסוק בזכויות מטפחים דורש מערכת מנהלית או מקצועית, מדויקת ואמינה, המתעדת את כל שלבי הטיפול בבקשה, מרגע הגשתה לרישום הזן, בדיקתה, קבלת החלטה בעניין כשירותה לרישום, רישומה אם נמצאה ראויה לכך, וקיומה במשך תקופת ההגנה, הכול בהתאם לחוק. הליך בדיקת הבקשה, פרסומה ואישורה מוסדר בחוק. החוק ייחד תפקידים למועצה לזכויות מטפחים, לרשם ולבוחן. החלטות המועצה והרשם ניתנות לערעור בבית המשפט המחוזי.

נתונים סטטיסטיים של פעילות היחידה לזכויות מטפחים בשנת 2015

בתאריך 15.6.2015 התכנסה המועצה לזכויות מטפחים לדיון בנושאים השוטפים העומדים בפניה, וביניהם אישור רישום זנים חדשים, התנגדות לרישום וכיו"ב. בישיבה זו אושרו לרישום 47 זנים. בנוסף לרישום הזנים, המועצה קיימה דיון בנושא ההתנגדות לבקשה לרישום זן והחליטה לדחות את התנגדותה.

בנובמבר 2015 מונתה מועצה חדשה, הכוללת 11 חברים מתחומים הרלוונטיים לפעילות המועצה: חוקרים, מטפחי זנים, מגדלי זרעים ונציגי המשרד.

בשנת 2015 שכרה המועצה חממה במושב משמרת לצורך עריכת מבחן זנים. במבחן הזנים נשתלו כמה זנים, שלחלקם הוגשה התנגדות לרישום הזן.

בשנת 2015 נרשמו 76 זנים; הוגשו 50 בקשות חדשות לרישום זכות מטפחים, ו-14 בקשות נזנחו.

בשנת 2015 פקעה ההגנה של 48 זנים רשומים.

צפוי כי בשנת 2016 יוגשו כ-60 בקשות חדשות.

תקציב היחידה בשנה החולפת:

162,000 ₪, כולל דמי חבר בארגון UPOV (26,820 פרנק שווייצרי) כ-120,000 ₪.

תקציב היחידה בשנה הנוכחית:

161,000 ₪, כולל דמי חבר ב- UPOV כ-120,000 ₪

בשנת 2015 פרסמה היחידה ברשת את המסמכים שלהלן:

2 עלונים / גאזט חצי שנתיים בשפה האנגלית, המתפרסמים גם בארגון UPOV.

טבלת אגרות ודמי שירות מעודכנת לתאריך 1.7.2015.

בקשה לרישום זכות מטפחים ונוהל הגשת בקשה, באנגלית ובעברית.

היחידה לזכויות מטפחים פועלת על פי חוק זכות מטפחים של זני צמחים, תשל"ג - 1973 ומפרסמת ברשומות את הבקשות וההתנגדויות לרישום זנים. פרטים נוספים על עבודת המועצה ויחידת הבוחן, ניתן לקבל במשרד המועצה - טל': 03-9485450 ; פקס: 03-9485839 ; דוא"ל: pbr@moag.gov.il.

בדיקת קרקע - התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

יחידות באחריות ישירה של מנכ"ל המשרד פועלות בתחומים הבאים:

(1) ביקורת פנימית

עריכת ביקורת שיטתית ביחידות המשרד השונות לאיתור סיבות וגורמים להתהוות ליקויים. הצעות לתיקון הליקויים ומניעת הישנותם.

(2) דוברות יחסי ציבור

מופקד על תכנון וביצוע ההסברה ויחסי הציבור של המשרד. מנסח ועורך הודעות לעיתונות, בכתב ובעל-פה, אודות מדיניות המשרד, תפקידיו ודרכי פעילותו, וחומר הסברה אודות המשרד ומשימותיו, ומביא אותו לידיעת הציבור הרחב באמצעות אמצעי התקשורת. בנוסף, אחראי על החומרים המפורסמים לציבור באתר האינטרנט המשרדי, מהפך התוכני.

הלשכה המשפטית

הלשכה כפופה ליועץ המשפטי.

- אחריות על החקיקה החקלאית, עריכתה ובחינתה הן של חקיקה ראשית והן של חקיקת מישנה.
- עריכת הסכמים בין יחידות המשרד ובין גורמי חוץ.
- טיפול בתביעות אזרחיות ופליליות של המשרד.
- מתן ייעוץ משפטי ליחידות המשרד בתחומי המשפט הציבורי כאשר קיימת זיקה בין פעילותם לפעילות המשרד.
- מופקד על הכנת תשתית עובדתית וסיוע בעריכת תשתית משפטית בעתירות המוגשות נגד שר החקלאות ופיתוח הכפר וכל בעל סמכות במשרד.

גידול ארטישוקים - התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

לשכת הסמנכ"ל הבכיר למינהל ומשאבי אנוש: יחידות מינהלה

יחידות המינהלה כפופות לסמנכ"ל בכיר למינהל ומשאבי אנוש.
האחריות כוללת את התחומים הבאים:

א) משאבי אנוש

קביעת מדיניות משאבי אנוש של המשרד וסדרי העדיפויות בו.
הכנת תקן כח האדם של המשרד לרבות דרגות, דירוגים, תאורי תפקידים עפ"י הצרכים המשתנים של המשרד.
טיפול בפרט של עובדי המשרד: גיוס, מיון, וקליטה של עובדי המשרד.
גיבוש צורכי כח האדם ותנאי השירות של עובדי המשרד.
ייצוג המשרד בנושאים הנ"ל בנציבות שירות המדינה.

ב) ניתוח מערכות מינהל

ביצוע סקרים ארגוניים.
גיבוש נהלים והנחיות בדבר סדרי עבודה.
טיפול ברשומות.

ג) הדרכה

איתור צרכי השתלמות והדרכה משלימה של עובדי המשרד.
הכשרת וקידום עובדי המשרד.
פיתוח קריירה מקצועית ותפקודית לעובדי המשרד.

ד) נכסים בינוי ומשק

סמכויות היחידה נשענות על חוק נכסי המדינה התשי"א-1951, תקנות חובת מכרזים תשנ"ג-1993, חוק התכנון והבניה, פקודת הבטיחות בעבודה והוראות משרד האוצר הרלוונטיות לכל תחומי הפעילות.
אחריות על נכסי המשרד.
טיפול בנושאי בינוי.
ניהול משקי ולוגיסטיקה.
טיפול ברכב וציוד חקלאי של המשרד.
טיפול במכרזים, אספקה ושירותים.
אחריות על ביטוח וחבויות.
אחריות על בטיחות וגיהות במשרד.

ה) בטחון

טיפול בכל הנוגע לביטחון ולתדרוך העובדים בנושא.

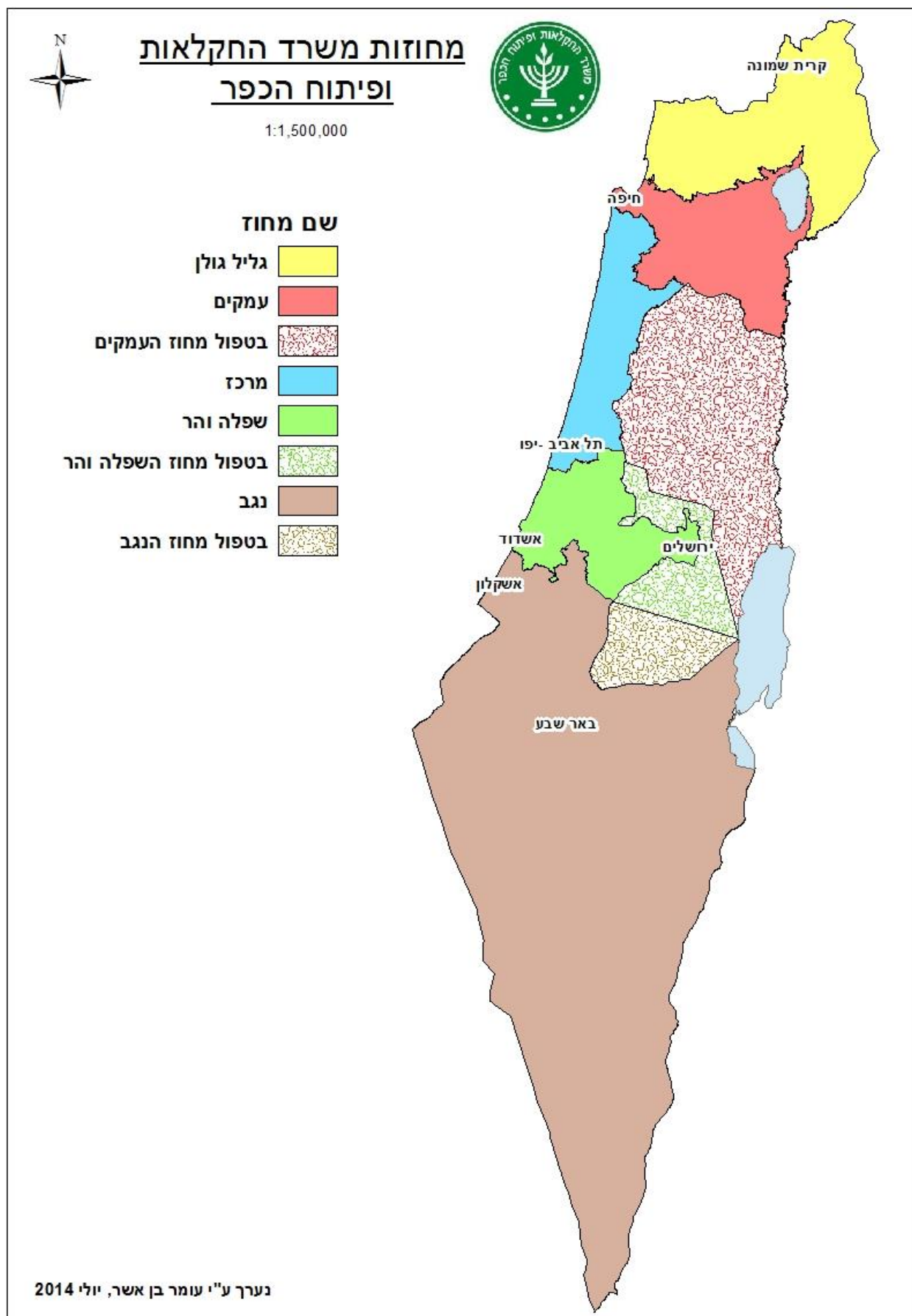
ו) שרותי רווחה

סיוע לעובדים בבעיות אישיות.
ייעוץ וקידום רווחת העובדים והגמלאים.

ז) מערכות מידע

ריכוז והכוונת נושא עיבוד הנתונים ביחידות המשרד.
פיתוח מערכות מידע ודווח לסיוע עבודות המשרד והשירות לחקלאים.

מחוזות המשרד - מפה

במשרד החקלאות ופיתוח הכפר חמישה מחוזות :

גליל-גולן
העמקים
המרכז
השפלה וההר
הנגב

שטחי הפעולה העיקריים של המחוזות :

תא תכנון ופיתוח

מרכז את הקשר בין מינהלת ההשקעות לחקלאים, דואג להביא לידיעתם את מדיניות ההשקעות של המשרד המטפל בבקשות במסגרת החוק והקריטריונים, מאשר ביצוע הפרויקטים, אוסף נתונים אזוריים באמצעות כנסים, ימי עיון וחוזרים לחקלאים ומיידע את הנהלת המשרד על הצרכים המיוחדים מהשטח.

קיצוץ במים: המחוז מטפל בהקצאות מים במסגרת מדיניות המשרד ורשות המים (אחוזי הקיצוץ במכסות ותוספות במסגרת ועדת חריגים).

עובדים זרים: המחוז אוסף נתונים ומאשר הצהרות חקלאים על היקף הפעילות החקלאית לצורך קבלת הקצבות לכח אדם.

תא שימור קרקע, ניקוז ומים

א. איתור האינטונטר הפיסי באזור ובכללו קרקע, מים, מרעה, אקלים והפוטנציאל שלו.

ב. תכנון, בדיקה ופיקוח על מפעלי ניקוז מקומיים ואזוריים ושיפוט התכניות.

ג. ייזום פעולות טיוב ושימור קרקע וניקוז.

ד. פיתוח המרעה הטבעי.

ה. תכניות אב לטיוב קרקע, לניקוז, לשימור קרקע ולמרעה.

ו. תכנון, סקרי קרקע, איגום מקומי ושיפוט תכניות מים.

שירותים חקלאיים נוספים

המחוז ערוך למתן שירותים לחקלאים בתחומים שונים כגון אישורי בעלות על כלים חקלאיים, המלצות לוועדת תכנון ובנייה למבנים חקלאיים, אישורים לעקירות עצים מוגנים וכו'. המחוז מקיים קשר ותיאום עם הלשכה הווטרינרית שבתחומו.

שרות ההדרכה והמקצוע במחוז – לשכת הדרכה, שה"מ

במסגרת המחוז פועלת לשכת הדרכה העוסקת בהדרכת החקלאים, כשהמדריכים קשורים מקצועית למחלקות מקצועיות בשה"מ. המדריכים מקיימים מגוון רחב של פעילות הכוללת סיורים, ימי עיון, הרצאות ופעולות קבוצתיות. המדריכים עוסקים במחקר ופיתוח (מו"פ), תצפיות וניסויי שדה בענפים שונים אצל חקלאים או במוסדות מחקר שונים בשיתוף פעולה עם גורמים בתוך המערכת ומחוצה לה.

גבולות המחוז: בצפון גבול הלבנון, במזרח גבול סוריה, במערב ראש הנקרה ועד קיבוץ אפק, מדרום צפ. בקעת בית נטופה. בתחום המחוז 229 ישובים מתוכם 36 יישובי מיעוטים. ענפי חקלאות עיקריים מטעי נשירים, לולי הטלה, בקר לבשר במרעה, כרמי זית. ובנוסף – לולי פטם, פטריות, מטעי סובטרופיים, חזירות, דגי מים קרים, הדורים,

פעולות במחוז:

1. בהתאם לתכנית המחוזית שאושרה בוועדת פרוגרמות "מסגרת וקוים מנחים לשינוי תקן הנחלות באזור הגליל" שמשמעותה חיזוק העיסוק בחקלאות ואת יכולת החקלאי להתפרנס מיחידת הקרקע העומדת לרשותו וזאת במטרה לפתח את החקלאות תוך ניצול היתרונות היחסיים באזור. התקנת כללים והזדמנות למשקים הקיימים בהתאם לחזקות שלהם תוך שמירה על מס' כללי סף כגון: עיבוד מלוא משבצת הקרקע ע"י חברי האגודה, עמידה בתנאי חוק ההתיישבות, ניצול שוויוני של קרקע ומים בין חברי האגודה. בשנה זו אושרו בו. פרוגרמות 7 ישובים בהתאם לתכנית זו.
2. ייצוא תפוחים לסוריה: המחוז מתאם ומתכלל פעילות זו. בשנה זו לא התבצעה פעילות בנושא זה עקב המצב המדיני בטחוני בסוריה.
3. קידום ענף ההטלה – נערכו פגישות ביישובי ההטלה לצורך שיתוף הציבור בהתאמת הלולים למאה ה-21 בהתאם למדיניות המשרד. במסגרת הסירים ניתנו הסברים על נהלי העבודה, המשך קידום הענף עם נציגי החקלאים והמועצות. המשך הכנת תב"עות ביישובים לאתרי גידול מטילות, התכניות נערכו ב-26 יישובי הטלה המשתייכים ל-3 מועצות אזוריות. דו"ח הוועדה לשדרוג ענף ההטלה פורסם ב-3.14 ועיקריו ניתן לשדרג לולים במתחמים מאושרים, או ביישוב או בשילוב בין האפשרויות בכפוף לתכניות החלות ביישובים.
4. ישובים בתת אכלוס – נעשתה פעילות עם היישובים והמועצות לחזוק ההתיישבות, ואכן בו. המעקב הבין משרדית בשנה זו הוצאו מהרשימה 3 יישובים בנוסף ל 10 יישובים שנגרעו בשנה קודמת מתוך 12 יישובים, נותרו 2 יישובים צבעון, מיצר. שהוגדרו כיישובים בתת אכלוס במחוז.
5. שימור קרקע וניקוז – בוצע שלב א' בהתאם לתכנית האב שאושרה בשנת 2013 לשטחי הכבול בעמק החולה כ-20,000 דונם לשיפור הניקוז בשטחים החקלאיים. תחילת ביצוע שלב א' לתכנית האב לניקוז כ-30,000 דונם בדרום הגולן. פעולות שימור קרקע וניקוז הכוללים גידולי חיפוי, מערכת ניקוז עילי, בהיקף כ-600 דונם.
6. פעילות שוטפת –
 - א. קליטת בקשות ל מ. ההשקעות ואישורי דו"חות ביצוע. פיתוח הכפר- קליטת תכניות ואישורי ביצוע ותשלום,
 - ב. ו. השכרות לשטחי מרעה ולגידולים חד שנתיים, המלצות להיתרי בניה, טיוב נתונים למקרה שפעת העופות,
 - ג. הסכם המים- שיפוט תכניות מים ואישורי ביצוע.
 - ג. ביישובי המיעוטים - בשיתוף המועצות וועדות מקומיות תכנון אזורי להקמת דירי צאן, הכנת תכנון ראשוני לאספקת מי חקלאות(מים מושבים) ליישובי המיעוטים, שיקום צנרת בשטחים, ביצוע צנרת הולכה ומעבר משטחי בעל לשטחי שלחין. הוצאת עדרים מתחום הישוב לשטחים פרטיים מחוץ לישוב, דרכים חקלאיות בשטחי החקלאות,
 - ד. פרויקט שיקום תשתיות ביישובים – בוצעו ב-26 יישובים, מתוך 31 יישובים שאושרו במחוז.
 7. תרגול המש"מ (מרכז שליטה מחוזי)בחירום למלחמה, רעידות אדמה, תרגול מש"מ חלופי.

8. המשך גיבוש תכנית פיילוט לשטחים פתוחים בעמק החולה בדגש על הפחתת השימוש בחומרי הדברה, הפחתת שריפות גזם עד למינימום הכרחי, תכלול הגורמים השונים לפעילות משותפת.

9. תכניות מים –

תכניות עיקריות ביוזמת המחוז שאושרו ברשות המים .

א. ביצוע שלב א' בהתאם לתכנית, לאספקת מים לאגודות החקלאיות ביישובי הדרוזים ברמת הגולן עפ"י התכנון יבוצעו השקעות לאספקת מי חקלאות בהיקף כ- 150 מלש"ח.

ב. מי זמר – אושרה פרוגרמה לתוספת כ- 5 מיליון מ"ק. בשנת 2014 בוצע תכנון ראשוני לתכנית

ג. תכנית אב לאספקת מים באגודת מים בגליל – בתהליך בחינה ואישור.

זיתים בגשור- צילום רם שדמון: התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

דו"ח פעילות לשנת 2015

גבולות המחוז: מצפון הכנרת עד צפון ים המלח, ומהירדן עד שפלת החוף ומפרץ חיפה.

מרכז המחוז נמצא בגלבע, ויש עוד 4 שלוחות בתחומי: בקעת הירדן, עמק הירדן, זבולון ואריאל. בטיפול המחוז 79 קיבוצים, 69 מושבים, 3 מושבות, 5 בתי ספר חקלאיים ו-23 כפרי מיעוטים, ובתחומי 13 מועצות אזוריות וכ-30 מועצות מקומיות.

ענפי החקלאות העיקריים (אחוז מהייצור הארצי)

תמרים 80%; **דגים** 80%; **שקדים** 60%; **צאן לחלב** 60%; **מנגו** 56%; **פיטום עגלים** 52%; **תבלינים ירוקים** 50%; **ענבי מאכל לייצוא** 50%; **זיתים** 45%; **רפת חלב** 40%; **בננות** 30%; **בשר תרנגולי הודו** 15%; **לול פיטום לבשר** 10%.

השימוש במים - הצריכה הכוללת בתחומי המחוז היא כ- 280 מלמ"ק, שמהם כ-40% מושבים ומליחים.

- בשנת 2015 הייתה תוספת של כ- 7% להקצאות המים השפירים ברמה ארצית, יחסית להקצאות 2014. במחוז העמקים לא הייתה תוספת של הקצאה במים השפירים. מצד אחד, היו תוספות נקודתיות, ומצד שני, מחירי המים השפירים והאלטרנטיבה של מים אחרים השפיעו על הצריכה ועל הבקשות לתוספת הקצאה. במי הקולחין לא היה כל שינוי באופן יחסי לשנת 2014.
- בחלק מהאזורים, במיוחד באזור יזרעאל, מגידו, גליל תחתון וזבולון, הגיע השימוש בקולחים לכ-80% מהצריכה לחקלאות. כמו כן, באזור בקעת הירדן ומגילות כל התמרים מושקים במי קולחין.
- 200 מיליון קוב מים שפירים לחקלאות (כולל בארות וקידוחים); 53 מיליון קוב מי קולחין (ללא ביוב ערי העמק); 26 מיליון קוב מים אחרים (מליחים, ביוב ערי העמק).
- בשנת 2015 המשיכה מגמת שגשוג החקלאות הפרטית ומיזמים לפעילות חקלאית צמחית בקרקע פרטית שאינה מושקית, קיבלו הקצאות מים חקלאיות, ושטחי הבעל הפכו למושקים. כיום שתי הבעיות העיקריות במחוז הן מחירי המים השפירים, ואספקת המים האחרים.

פרוגרמות מים - בכמה אזורים במחוז העמקים תקן מכסת המים לנחלה כפי שנקבע בעבר איננו מספק, לכן המחוז מקדם כתיבת פרוגרמות מים לאזורים אחדים כמו: עמק המעינות, מ.א. מגילות, עמק חרוד וכו'. עד כה בתחום מ.א. עמק המעינות כינסו ועדה, שכללה את נציגי המחוז, החוקרים ממכון וולקני, נציגי רשות המים ונציגי המועצות האזוריות. החוקרים הגישו נייר המלצות, ועל פיו סוכמה פרוגרמת המים. לאחר מכן נפגשו עם רשות המים שקיבלה את המסקנות, וכעת מתכנסים לקביעת תקן מים חדש. במהלך 2016 יסוכמו המסקנות, ובמקביל תחל עבודה בתחום עמק חרוד ומ.א. מגילות.

נושאים בטיפול מיוחד, מעבר לפעילות השוטפת: כיסוי רשת מטעי אבוקדו בעמק הירדן, כיסוי רשת מטעי בננות בעמק הירדן, כיסוי רשת על הכרמים בבקעת הירדן, כיסוי רשת למטעים ליצוא, טיפול בפיתוח גידולים ונושאים חדשים. פיתוח טכנולוגיות חדשות במטעים - חיפוי תעלות טוף ומיכון לקטיף, פיתוח גידול תבלינים ירוקים ליצוא, שימוש בקולחים, טיפול בפיתוח החקלאות במגזר המיעוטים, סיוע לאזור הכפרי בנושאים הקשורים לפיתוח הכפר, פיתוח חקלאות תיירותית, העמקת בריכות הדגים (מאגרים), בניית חממות מעל בריכות הדגים לשמירת חורף, ריכוז והפעלת הדברה משולבת בענף הפלפל ליצוא, המב"ע - התארגנות אזורית להדברה משולבת בין-ענפית וכן פיתוח מערכת תומכת החלטה (אפונה).

שינוי פרוגרמות ליישובים: בשנה זו המחוז העלה לדיון כמה יישובים לוועדת פרוגרמות כדי לשנות את מספר הנחלות שבהם ולהגדילן – 10 יישובים בעמק הירדן - פרוגרמה אזורית; כל היישובים בעמק יזרעאל – פרוגרמה אזורית. כמו כן,

אפשרה תכנית מרחבית למועצות האזוריות מגילות ובקעת הירדן להגדלת גודל הנחלה מ-35 דונם ל-80 דונם, ומ-42,000 קוב לנחלה ל-51,000 קוב לנחלה.

מציאת פתרון לנושא הגניבות החקלאיות: מנהל המחוז הקים ועדה הכוללת נציגי חקלאים, ונציגים מארגון מגדלי בקר לבשר, מהשירותים הווטרינריים, מיחידת הפיצו"ח, מרטי"ג, מקק"ל, מפרקליטות צפון, מיחידת ארז, ממג"ב צפון, מהסיירת הירוקה ומרמ"י. ועדה זו התכנסה כבר פעמיים, ויש הצעות ורעיונות להתקדמות בנושא ולהמלצה בפני מנכ"ל המשרד. בקרוב תתכנס שוב הוועדה לדיון נוסף.

ועדה לקביעת אמות מידה לפיצויים בחקלאות: מנכ"ל המשרד מינה ועדה שבה משתתפים ד"ר נתי גלבוע - מנהל מחוז העמקים; פרופ' עבד גרה - מנהל השירותים להגנת הצומח; עו"ד תמי מור מהלשכה המשפטית; מר שלמה ישראל - מנהל אגף ענפי שירות, שה"מ; מר מועמר חג'יחיא - מנהל ת. ביטוח חקלאי; מר עלי בינג - אגף תקציבים, משרד האוצר. ועדה זו התכנסה לדיון ראשוני ובחנה את הכלים שבנמצא, וכן המליצה על דרך להתקדם. הוועדה תשוב ותתכנס כדי להתמקד יותר במציאת פתרון.

תא הנדסה ושימור קרקע

במסגרת התא המשכנו בשנה החולפת בפיתוח שיטות עיבוד משמר.

בדיקה ומתן אישורים להתקנת מערכות סולריות על גגות ובשטח החקלאי

פעילות זו הופסקה לחלוטין גם בשנת 2015. לא ניתנו אישורים להקמת מערכות אלו על חממות, והמחוז בודק את האפשרות להתקנת מערכות סולריות במאגרי מים ואת השפעת המערכת על גידול הדגים.

שיקום תשתיות ביישובים הכפריים

השיקום מתייחס לשיפורי כבישים, מדרכות, תאורות וכן תשתיות מים וביוב בתוואי אותם כבישים ומדרכות. בשנת 2010 הוגדרו בתחום מחוז העמקים 4 יישובי פיילוט: מושב רוויה, מושב כפר יחזקאל, קיבוץ מגידו וכפר ואדי חמאם. ובסך הכול הייתה הצלחה לפיילוט (היו גם הערות שתוקנו תוך במהלך הפעילות, ועד היום נשארו כמה בעיות בלתי פתורות, במיוחד במושב רוויה).

- בשנים 2011-2012 נתקבל תקציב של 200 מ"ש, ובתחום מחוז העמקים בוצע שיקום תשתיות ב-25 יישובים על ידי המועצה או החט"ל. שלב התכנון מומן ממענק שהתקבל מהמשרד.
- בשנת 2013 החליטה הממשלה שלא להמשיך בפרויקט זה עקב הגירעון בתקציב, אך המשרד הצליח לארגן סכום כסף (מימון מפלגתי) והפרויקט אושר לביצוע ב-9 יישובים נוספים.
- בשנת 2014 הוקצה סכום כסף לנושא והוחל בביצוע הפרויקט במושב הזורעים בתחום מ.א. גליל תחתון, ביישוב רומאנה בתחום מ.א. אלבטוף, ובקיבוץ נווה אור בתחום מ.א. עמק המעינות.

הדרכה

נושאים חקלאיים שפותחו במחוז ע"י צוות ההדרכה - 2015

מטעים

- שקד: כנות חדשות ומיכון הקטיפה;
- זית לשמן: העלאת היבול, בקרת איכות.
- בננות: רשתות צל לחיסכון במים ולשיפור האיכות, יצירת שתילים מתרבות רקמה.
- תאנים: בחינת זנים חדשים, התמודדות עם בעיות הגנת הצומח לאחר הרביזה (איסור השימוש) בתכשירים.

- תמרים: הרחבת שטחים בבקעת הירדן, הדברת חדקונית הדקל האדומה, ניסיונות לפתרון בעיית השלפוח בפרי, לימוד ההשקיה במים מושבים, חיטון שנתי במי השקיה, ניסיון להדברת אספרגילוס.
- רימונים: עיצוב מטעים, התמודדות עם בעיות הגנת הצומח לאחר הרביזה בתכשירים.
- הדרים: פיתוח זנים חדשים והחדרתם (הזן "אורי"), פתרון בעיות הגנת הצומח (הדברת כנימה קמחית בהדרים).
- מנגו: השבחה ומציאת זנים חדשים במטרה לשפר את הרווחיות והפחתת הסירוגיות, פיתוח ממשקי גיזום, השקיה ודישון, ייעול השימוש במים מושבים, פיתוח מחקר בסיסי ויישומי של ממשק הדברה ידידותית, הקמת פורום פקחי מנגו לייעול הדברת זבוב הפרות בעזרת מלכודות ללכידה המונית, ניטור ופיקוח על מזיק מאיים חדש: זבוב האפרסק, שיפור יישומים בגישות להדברת מחלת הקימחון.
- ליצי: שיפור איכות הפרי שמגיע לשוק המקומי ללא איוד.
- אבוקדו: המשך פיתוח תכנית ההשבחה של זנים, ניטור חיפושית האמברוזיה, יישום הפעילות המניעתית להתפשטות מחלת הבוטריוספריה.

גנים בוטנים והנדסת הצומח: הדרכה ותמיכה בתחום גינון ונוי בערים, במושבים, בכפרים ובקיבוצים; שיפור מצב הגינון וטיפולו; הדרכה בבחירת צמחייה מתאימה; תכנון גנים, מעבר לגנים חסכוניים במים ובניית גן בר קיימא; טיפול במחלות ובמזיקים בנוי בישראל; ארגון וביצוע קורסים וימי עיון לגננים בארץ; שיתוף פעולה עם גופים חיצוניים וגופים ממשלתיים לתמיכה במחקרים; הפקת חומר מקצועי לשיפור ולהתחדשות הגן בישראל.

תבלינים, ירקות בבתי צמיחה וירקות שוק, פלחה וגד"ש

- תבלינים: מיכון הקטיף, שיפור חיי מדף, פתרון לבעיות הגנת הצומח (תריפס בעירית, כשותית בבזיל, התמודדות עם כנימת עש טבק שפיתחה עמידות לתכשירים), התמודדות עם הדרישות ל"אפס נגיעות בתוצרת לייצוא", רישוי תכשירים לגידולים זעירים ורישוי תכשירים חדשים לאחר הרביזה.
- בצל: הדברת תריפס הבצל (העלאת היבול ב-70%), הדברת ריזוגליפוס (הגורמת ל"היעלמות" צמחים לאחר הזריעה), התמודדות עם "בעיית העלים הפריפריאליים והלבנת הקש (פגיעה ביבול ואיכות), שיפור איכות הבצל המגיע לשווקים באמצעות מבחני זנים, יישום טכניקות חדשות באכסון בצל.
- דלועיים - הרכבות בדלועיים לפתרון בעיות של מחלות קרקע הגורמות להתמוטטות צמחים, התמודדות עם וירוסים אלימים (cgmmv, sqyv) הגורמים לאובדן יבול, מבחני זנים לשיפור היבול ואיכותו, שינויים באגרוטכניקה לשיפור האיכות, להרחבת העונה ולהגדלת הרווחיות (קישואים בהדליה בבתי צמיחה).
- עגבניות בבתי צמיחה: חיטון בעבודה באמצעות שינוי באגרוטכניקה של הגידול (הדליית צמחים על רשת), הגברת חנטה בעזרת עזרים טכניים ("רשת הדליה רטטת"), לימוד הרחבת עונת גידול הירקות בבתי רשת (עונת הקיץ), בחינת זנים חדשים לשיפור האיכות והגדלת הרווחיות, התמודדות עם מזיק קשה הדברה (כנימה קמחית מנוקדת).
- פלפל: התמודדות עם נמוטות העפצים (תכשירים, זנים, טפטוף טמון), שיפור האיכות של הפלפל האביבי (מועדי שתילה), שיפור הרווחיות ע"י חסכון בימי עבודה (הדליה קבועה וגידול אינטנסיבי בערוגות קבועות), שיפור האיכות באמצעות מבחני זנים, שיפור הפוטנציאל באמצעות דבורי בומבוס, הטמעת ההדברה המשולבת.
- חצילים: הגדלת הרווחיות ע"י הרחבת העונה (שיפור איכות החציל בעונה החמה).
- עגבניות לתעשייה: התמודדות עם בעיית העלקת (איום ממשי על הגידול), פיתוח סף להתמודדות עם טוטה אבסלוטה (דרישה ל"אפס נגיעות" בתעשייה, שמירה על אויבים טבעיים, הפחתת השימוש בתכשירי הדברה), בחינת הדישון באשלגן על שיפור האיכות, מבחני זנים עשירים בצבע ובליקופן.
- חמניות: התמודדות עם מזיקים חדשים ("תריסית שעירה").

- תירס : התמודדות עם מזיקים חדשים (נובר ה"צילוי").
- גדיש : ממשק אפס עיבוד, המשך מבחני זנים להעלאת היבול ולשיפור איכותו, התאמת ממשקי ההשקיה המיטביים לגידולים השונים לשם ניצול מיטבי של המים, התמודדות (בעזרת תכשירים או אגרוטכניקה) עם יציאתם מהשימוש של תכשירים להדברת עשבים בעקבות הרביזה, פעולות לשימור קרקע, מציאת נוסחת קביעת מחיר המזונות הגסים לשימוש הרפתנים, הכנסת פקח למניעת נזקי בע"ח.

בעלי חיים

- מדגה מתועש במשק הקיבוצי והמושבי
- רפת : הגדלת הרווחיות ברפת (צורת עיבוד מזון מרוכז, אורך תקופת יובש, צינון פרות, תוספי מזון לפרות, קורס ניהול למנהלי רפתות, שיטה צרפתית לחישוב הזנת פרות, כמויות של אבקת חלב ליונקות, תחשיבים שונים לייעול כלכלת הרפת), איכות סביבה וטיפול בשפכי הרפת.
- לול : אורז לולים וחיסכון באנרגיה.
- צאן : שיפור הרווחיות (התמודדות עם מחלות, שיפור ההזנה, הגדלת הפריה, שיפור מבנה הדיר).

ענפי שירות

- שירות שדה : לימוד השימוש במים מושבים ובמים מותפלים בגידולים שונים.
- הגנת הצומח : התמודדות עם פגעים חדשים (חדקונית בתמרים, טוטה בעגבניות, וירוס בדלועיים), התמודדות עם הרביזה בתכשירים (שמירה על אויבים טבעיים, הגברת השימוש בהדברה משולבת, עידוד פעילות ההדברה והפיקוח האזורי ("מב"ע"), בחינת תכשירים "רכים", שימוש באגרוטכניקה המפחיתה שימוש בתכשירים (רשתות מתוחכמות, פיתוח מודלים ופיתוח ספי פעולה). כנימות עלה בחיטה, חילדון בחיטה, אסקוחיטה באפונה).
- מיכון : החדרת מיכון חוסך כוח אדם (מכונת מיון לתמרים), החדרת השימוש בחקלאות מדייקת.
- כלכלת הייצור : הגברת המודעות לניהול משק, לרישום, להתייעלות ולשימוש בתחשיבים כלכליים לשיפור מערכת קבלת ההחלטות.

כוח אדם בהדרכה

בשנים האחרונות צומצם כוח האדם בהדרכה (פרישה לגמלאות ופרישה מוקדמת). לצמצום הנזק העלול להיגרם כתוצאה מהמחסור במדריכים, ננקטו פעולות אחדות כמו ניווד מדריכים (ניהול מרכזי), הסתייעות במדריכים המועסקים ע"י מועצת הצמחים (אורי אדלר, יואל רובין), הפעלת הדרכה פרטית בניהול המשרד (מיקור חוץ), הגברת ההדרכה הקבוצתית (קורסים, ימי עיון, השתלמויות, דפונים), קליטת מדריכים צעירים וחדשים.

במחוז חסרה הדרכה קבועה בפרחים (אנו מסתייעים במדריך ממחוז אחר), בהדרים, ובעיקר בענף הלימונים (נעזרים בשמעון הולצמן, מדריך שפרש לגמלאות), בדגים (בעקבות פטירתו של אמיתי ז"ל). הדרכה באינטנסיביות הראויה חסרה בצאן (רק לאחרונה נקלט מדריך צאן חדש, ובצוות הארצי כיום שלושה מדריכים). בשנה האחרונה התפטר מדריך גדיש בעמק המעינות (יפתח גלעד), והוא משמש את המודרכים כמדריך פרטי.

חלק מהבעיות במחסור בהדרכה אמור לקבל מענה דרך מיקור חוץ.

פיתוח כפרי המיעוטים במחוז

- תכנית הפיתוח בכפרי המיעוטים במחוז התרכזה בפרויקטים שלהלן :
- מתן סיוע בדרכים חקלאיות : השנה לא הוגשו בקשות חדשות בשל מחסור בתקציב ;

- תכנון וביצוע הוצאה מרוכזת של דירים ומפטמות אל מחוץ לכפר: הליך שיימשך זמן רב, בעיקר בשל העובדה שיש לתאם זאת עם קק"ל, רט"ג ורמ"י, ולהעביר את התכנית בוועדה המחוזית;
- הוצאת דירים של חקלאים לשטח הפרטי: הליך מהיר יחסית, מכיוון שאין צורך בתיאום עם גופים רבים, והמחוז עתיד לקדם זאת, כשעד כה כבר בוצעו מהלכים אחדים במימון המשרד ביישובים: איכסאל, טייבה, נעורה, סנדלה, סולם, כפר כמא, מוקיבלה וזרזיר;
- תקצוב (80%) הצבת בורות לפסדים באזורים שיש בהם ריכוז מבנים חקלאיים, כדי לתת מענה לבעיית זיהום השדות או הוואדיות מזריקת פגרים בשטחים הפתוחים.
- שיקום תשתיות: פרויקטים בשלבי ביצוע.

פיתוח הכפר במחוז

תחום זה זכה לתקציבים רבים לאחרונה, הן בתקציב פיתוח הכפר הרגיל והן בהחלטה 358. הודות לפעולה הרב של הרפרנטית לתחום זה, ולשיתוף הפעולה של כל המתכננים, מיזמים רבים זוכים למענקים, שהסתכמו אשתקד ב-38% מהיקף התקציב הכללי. למשרד הוגשו בקשות לשלוש השנים 2015-2017.

תחומי הסיוע הם:

- השתתפות וסיוע בהכנת תכניות אב ומתאר ליישובים ולמועצות וכן תכניות נושאות ואזוריות.
- השתתפות וסיוע במוקדי משיכה במרחב הכפרי.
- ליווי מיזמים משפחתיים בתחום חקלאות ותיירותית ופיתוח עסקים קטנים המתאימים להחלטת מינהל 1316. ב-2015 אושרו 8 מרכזי מבקרים מתוך 24 הגשות ארציות.
- השתתפות וסיוע בתחום הפסטיבלים והקורסים. ניתן לומר שתחום זה תורם להתפתחותם של אפיקים רבים, כגון: מסלולי אופניים, מיזמים תיירותיים, דרכי נוף ועוד. לפסטיבלים ערך מוסף גדול והשפעה על הפעילות התיירותית באזור, והקורסים תורמים רבות לפיתוח מנהיגות בקהילה, להקניית ידע ולהעצמה אישית. בהתאם ל"קולות הקוראים" השנתיים, מנחה המחוז את המועצות והיזמים, מלווה את הגשת התכניות, משפר אותן ומטפל בהן עד הגשתן למימון ולאחר מכן - לשלב הביצוע. המחוז מעורב מאוד בהגשת הפרויקטים.

החלטה ממשלה מס' 358, מיום 5.8.15 :

במסגרת ההחלטה לתמיכה בפעולות תכנון ופיתוח ובנייה ביהודה ובשומרון, הוקצו 58 מיליון ₪ למיזמים ולתכניות בתחומי יהודה ושומרון. הביצוע דרש מאמץ מיוחד מהמחוז, כיוון שהוקצה פרק זמן קצר ביותר להגשה, לשיפוט במחוז ולשיפוט במרכז. נוסף על כך, נכללו בהחלטה מועצות מקומיות שלא היו פעילות עד היום ולא ידעו כיצד לעבוד מול הנהלים. מחוז העמקים קיבל התחייבויות ל-85% מסך התקציב הכללי.

נושאי הסיוע:

- תכניות אב אזוריות ותכניות נקודתיות בעלות משמעות אזורית.
- מוקדי תיירות כפרית: מרכזי מבקרים, נקודות תצפית ופיתוח נופי.
- שדרוג מבני ציבור: תמיכה בשדרוג והסבת מבני ציבור קיימים לצורכי הקהילה ביישוב.
- שיפור חזות היישוב: תמיכה בשיפור חזות היישובים הכפריים באמצעות עבודות תשתית בדגש על פיתוח סביבתי ונופי.
- בימים אלו המחוז נערך לקבלת עדכוני הפרויקטים מהמועצות בשני הנהלים, כדי להתאים את המבוקש לתקציב שאושר לאחרונה.

החקלאות כעוגן להרחבת ההתיישבות

חשוב לציין כי יישובי עמק הירדן, בקעת בית-שאן, בקעת הירדן ומגילות הם אזורים פריפריאליים דלי אוכלוסין בגבולה המזרחי של המדינה, לכן פיתוח החקלאות כעוגן פרנסה להרחבת ההתיישבות הכפרית באזור הוא בעל חשיבות רבה.

מיפוי החקלאות במחוז (GIS)

בשנה זו סיימנו למפות את מרבית הקיבוצים והמושבים שבתחום המחוז מבחינת כל החקלאות הצמחית.

"מים אל ים דרך ים"

בשנה זו ממשיכה הנהלת המחוז לבקר בכל היישובים ועורכת סבב שני במושבים, בקיבוצים, במגזרים שונים ובבתי ספר חקלאיים. בכל יישוב נערכת פגישה עם מרכז המשק ועם מרכזי הענפים ונבדק כל תחום (קרקע, מים, עו"ז, שיקום תשתיות, פיתוח הכפר, מיכון חוסך כוח אדם, עובדים ישראלים ועוד) מבחינת הבעיות שעולות ואפשרויות קידום הנושא.

צמצום כוח האדם בהדרכה

עקב פרישת מדריכים לגמלאות ופרישה מוקדמת צומצם מספר המדריכים עד כדי כך שבענפים מסוימים (צאן, פרחים) נותרו ללא מדריכים. מאידך, לאחרונה נקלטו במחוז מדריכים חדשים בענפים: מיכון, גן הנוי ובקר לבשר. בתחומים שבהם חסרה הדרכה נערך המחוז להמשיכה באופן שונה, כלומר הדרכת משקי מודל, ימי עיון, קורסים וכו', ויימשכו ביקורי המדריכים אצל כל החקלאים, אך בתדירות נמוכה מבעבר.

סיכום

מחוז העמקים הוא המחוז הגדול ביותר מבחינת פעילות חקלאית ומספר החקלאים הפעילים. יתר על כן, מחוז העמקים הוא המוביל בייצור החקלאי. נמשך המעבר להשקיה במים מושבים. ההדרכה החקלאית חשובה ביותר להמשך קיום החקלאות דווקא בתנאים החדשים שנוצרו. נושא שיקום התשתיות קיבל תאוצה רבה ובעזרתו משרדנו משנה את פני הכפר. נושא החקלאות התיירותית שודרג מאוד ומיוזמים רבים זוכים למענקים.

טרקטור חקלאי - התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

מחוז המרכז

כללי

גבולות המחוז : בצפון : מועצה אזורית חוף הכרמל, מועצה מקומית דלית אל כרמל ומועצה מקומית עוספיה ; במזרח : נחל עירון ; בדרום : מקווה ישראל, יהוד ונחשונים ; במערב : הים התיכון.

במחוז 83 מושבים, 42 קיבוצים, 12 מושבים שיתופיים, 31 יישובי מיעוטים, 17 מושבות ויישובים כפריים ו-14 בתי ספר חקלאיים. יישובי המחוז שייכים ל-7 מועצות אזוריות, 3 רשויות ניקוז (כרמל, שרון וירקון) ו-3 מחוזות של משרדי הממשלה (חיפה, מרכז ות"א).

גידולים ושטחים

שטח המחוז כ-1,430 אלף דונם.

צומח: מכלל השטח במחוז מוקצים לשימושים חקלאיים כ-540 אלף דונם.

שטח המטעים וההדרים הוא כ-160 אלף דונם שמתוכם :

- הדרים כ-65 אלף דונם, שהם כ-35% מהייצור הארצי
- אבוקדו כ-27.0 אלף דונם, מעל ל-40% מהשטח הארצי
- בננות בחוף כרמל בשטח של כ-10,000 דונם, שהם כ-40% מהשטח הארצי
- אפרסמון כ-5 אלף דונם - כ-30% מהייצור הארצי
- ובנוסף נשירים, כרם מאכל, כרם יין, זיתים בשלחין ובעל

שטח הירקות הוא כ-95 אלף דונם, שמתוכם :

- תות שדה כ-5.3 אלף דונם – שהם כ-98% מהייצור הארצי
- מלפפון למאכל כ-4.3 אלף דונם - כ-80% מהייצור הארצי
- בטטות קיץ כ-12 אלף דונם
- תפוחי אדמה כ-22 אלף דונם
- פרחים וענפי קישוט כ-24 אלף דונם - שהם כ-60% מהגידול הארצי
- שטח גידולי שדה בבעל ובשלחין כ-92 אלף דונם

בעלי חיים:

- כ-150 מיליון ליטר חלב
- כל ענפי הכנף : הודים, פטם, רבייה והטלה - 180 מיליון ביצי מאכל
- דגי נוי ודגי מאכל

מרעה:

- מרבית שטחי המרעה המגודרים במחוז המרכז נמצאים על הר הכרמל, בתחום שיפוט מועצה אזורית חוף הכרמל, והשאר בתחום שיפוט מ.מ. זיכרון יעקב, מ.מ. בנימינה, מועצה אזורית אלונה ומעט בתחום שיפוט מועצה אזורית מנשה.
- היקף שטח המרעה המוסדר מגיע לכ-68,000 דונם, וקיים פוטנציאל נוסף של שטחי מרעה לא מוסדרים שהיקפם מגיע לכ-50,000 דונם.
- 25 מגדלי עדרים מוסדרים : 19 בקר ו-6 צאן, עדר סוסים ; וצפי לשטח רעייה עם לאמות.
- בשטחי המרעה נמצאים כ-3,000 ראשי בקר וכ-1,000 ראשי צאן.

- נמשך הטיפול בהסדרת העדרים בעקבות השריפה בכרמל, עדרים שנמצאו לאחר מיפוי של כל העדרים הנמצאים בשטח הכרמל. אושרו כ-10 חוזי חכירה במסגרת ועדת השכרות רשות מקרקעי ישראל לבעלי העדרים בתיאום עם קק"ל (קרן קיימת לישראל בשטחים של תמ"א 22) ורט"ג (רשות הטבע והגנים בשטחי תמ"א 8), והוחל בהליך הכנסתם כחברים ברשות מרעה במחוז. קיים קושי בהכנת חוזי רעייה בגין הרחבת שטחי האש ע"י הצבא והחמרת הנהלים המאפשרים הכנסת בעלי חיים לשטח, אפילו בסופי שבוע וחגים כאשר אין אימונים.

תהליכים במגזר החקלאי במחוז

- משבר היצוא לרוסיה שהביא לקריסת מגדלי הפלפל בחוף כרמל. הוכנה תכנית לעזרת מגדלי הפלפל באזורי עדיפות לאומית א' וחקלאי מחוז המרכז לא נכללו בתכנית זו. המחוז הכין הצעה לתמיכה למגדלים במתכונת דומה, אך זו טרם אושרה או קודמה.
 - הרחבת נטיעות מטעים (מסיום שנת השמיטה) במחוז המרכז, הנובעת, בין היתר, ממתן מענקים במסגרת הסכם המים והגדלת הקצאות המים.
 - האטה בתהליך אורבניזציה של היישובים וחזרה לעיבוד שטחים עקב הגעת מים שוליים.
 - אורבניזציה במגזר הערבי על חשבון שטחי עיבוד חקלאי הובילה להקטנת מספר העוסקים בחקלאות, בנוסף לבעלות על החלקות קטנות.
 - הקצאות מים לכ-10 מיזמים חדשים לחקלאות אינטנסיבית במסגרת הקצאות מים לפעילות חקלאית חדשה.
 - המשך התארגנות במסגרת מועצות אזוריות (חברות כלכליות) להקמת מאגרים לאיגום מים ואספקתם לחקלאות.
 - חיבור בין מערכות האיגום ואספקת קולחין בין המועצות האזוריות במחוז.
 - השבת שטחים מוזנחים (בעיקר הדירים לשעבר) לעיבוד חקלאי על ידי מגדלים גדולים המגדלים בטטות, ירקות אחרים (תות שדה) וגידולי שדה.
 - פיתוח עסקים תומכי חקלאות (פעילות נלווית לחקלאות) בעקבות החלטת רשות מקרקעי ישראל.
 - פיתוח עסקים לא חקלאיים כתחליף לעיסוק בחקלאות.
 - המשך ליווי תכניות אקולוגיות של חקלאות בת-קיימא במועצות אזוריות:
- (1) במועצה אזורית עמק חפר הפרויקט הוא יצירת מסדרון אקולוגי לאורך נחל אלכסנדר. לאחר סימון ומיפוי האזור נבדקו הגידולים באזור הפרויקט, אותרו החקלאים הרלוונטיים ונכתבו במחוז פרוטוקולי גידול המתאימים לחקלאות בת-קיימא. בתקופה זו נערכת פעילות של פקחי מזיקים, נטיעת עצים בשטח ועוד.
 - (2) במועצה האזורית לב השרון הפרויקט מתמקד בשילובם של החקלאים הגובלים בשטח טבעי. אותרו וסומנו 3 שטחים טבעיים שבהם בוצע שיקום והשבת הטבע לקדמותו. סומנו חלקות של חקלאים הגובלים בשטחים אלו (בעיקר הדירים) וניתנו הנחיות לטיפול המשתלבות עם הסביבה. במסגרת הפרויקט, ארגנו יום עיון רב משתתפים להסברת הנושא ונערכו שני סיורים בשטח לבחינת השפעת הפרויקט על הסביבה. הפרויקט מתקדם ומתרחב. יוזמה מקומית של חקלאים ותושבים במושב חיבת ציון לכתובת אמנה משותפת של התנהלות נכונה ומתחשבת בסביבה. בוצע מיפוי השטחים החקלאיים, כשהמחוז שותף מלא במיזם, תוך ראייה עתידית של שימוש בכלי דומה ביישובים נוספים.

נושאים ופעילויות במחוז

- הפעילות במחוז מתנהלת על פי תכנית העבודה שאושרה לשנת 2015, בדגש על חיזוק החקלאות, עידוד עיבוד עצמי של השטחים החקלאיים וקידום דור ההמשך.

- עדכון והרחבת ביצוע מיפוי של שטחי החקלאות המוגשים בבקשות להקצאת תוספות מים ושכבות נוספות הנמצאות במשרד כהמשך לפיילוט ייחודי של מחוז המרכז.
 - שימוש במשלוח מסרונים (הודעות SMS) והודעות דואר אלקטרוני לחקלאי מחוז המרכז בנושאים שונים (אירועים אקלימיים חריגים, פרסום "קולות קוראים", פרסום מועדים להגשת בקשות ולסגירת מערכת וכו').
 - המשך טיפול בהסכם מים 2010-2015 (קליטת הבקשות, שיפוט מקצועי, הגשת בקשה למנהלת השקעות, קבלת כתבי אישור והגשת דוחות ביצוע).
 - טיפול בבקשות במסגרת שנת השמיטה בהשבתת משקים, היתרי מכירה ועוד - דו"חות ביצוע למטרת תשלום התמיכה.
 - טיפול שוטף בבקשות להמלצות להיתרי בנייה.
 - המשך טיפול בבקשות במסלולים השונים של הקצאות המים לשנת 2015, כולל טיפול בניוד מים בין צרכנים שונים.
 - ליווי גידולים חדשים ופיתוח מיכון חוסך כוח אדם, במסגרת הוועדה לגידולים חדשים.
 - המשך טיפול בתכנית להוצאת בעלי חיים במגזר המיעוטים.
 - טיפול בבקשות בתחום פיתוח הכפר על פי "קולות קוראים" לשנים 2015-2017.
 - פעילות במסגרת ועדות מרחביות ומחוזיות לתכנון ולבנייה.
 - פעילות במסגרת ועדות השכרות של מנהל מקרקעי ישראל (במחוזות מרכז, חיפה ותל אביב).
 - המשך תהליך סריקת תכניות להיתר בנייה המוגשות למחוז, חומר של סקרי קרקע ועוד.
 - מתן אישורי שריפות אחר בדיקה מקצועית של מדריכי שה"מ, המגישים למחוז חוות דעת לאחר בדיקת השטח המבוקש ונחיצות השריפה.
 - פעילות שוטפת של היערכות המחוז לשעת חירום מול שלושת מחוזות רח"ל - רשות חירום לאומית (חיפה, ת"א ומרכז) והפעלת המש"מ (מרכז שליטה מחוזי) על כלל הציוד הנדרש.
 - ליווי וייעוץ כלכלי לחקלאי המחוז, שפנו לקבלת שירות זה בעקבות הפצת המידע על השירות לחקלאים.
 - פעילות תא שימור קרקע וניקוז:
- הכנת תכניות ניקוז מקומיות וטיפול בבקשות למימון תכניות על פי "קול קורא" שימור קרקע, המלצות לפתרון בעיות ניקוז בשטחים חקלאיים, ייעוץ לרשויות ניקוז, תכנון מפורט של שטחי נטיעה, יעוד קרקעות - התאמת גידולים לתנאי השטח, סקרי קרקע, מיפוי טופו-אקלימי, בדיקה תכנית מים וייעוץ בנושא, מערכות מידע גיאוגרפיות (GIS) וניהול ארכיוני מפות, שירותים אקלימיים, התמודדות עם עודפי חומר מפיתוח תשתיות והובלתם לשטחים החקלאים (בעיקר מכביש 531) ליווי יזמי תיירות כפרית.

כוח אדם

כוח האדם העובד במחוז הינו מצומצם ביותר ורואה לנגד עיניו את הצורך במתן שירות יעיל ומקצועי לחקלאים. העובדים המקצועיים במחוז מאורגנים בתאים מקצועיים: תכנון ופיתוח, שימור קרקע, הנדסה ומים והדרכה חקלאית.

הדרכה חקלאית

אמנם ההדרכה מנוהלת מהמרכז בבית דגן, אך צוות המדריכים במחוז מסתייע בעמיתיהם מאזורים אחרים או מהמרכז ומאורגן בתאים מקצועיים המכסים את מגוון הענפים החקלאיים: פרחים, גיד"ש, הגנת הצומח, מטעים, בעלי חיים, הדרים, מיכון וטכנולוגיה וירקות. בנוסף להדרכה השוטפת ולעריכת השתלמויות וימי עיון לחקלאים, עוסק הצוות במחקר ובפיתוח מקצועי ברמת המחוז.

המדריכים שותפים למחקר ולפיתוח בכל הענפים כשלוחות של המו"פים הארציים בנושאים ייחודיים למחוז: מעבר לשימוש בקולחין, פיתוח זנים ומינים חדשים ליצוא בהדרים, בפרחים ומטעים ופיתוח טכנולוגיות חוסכות כוח אדם. המדריכים שותפים לכל מהלך מקצועי שמוביל המחוז ותורמים את הידע הדרוש לקידום מגוון הנושאים.

שירות נוסף לחקלאים בקמפוס המחוז

- **מעבדת שירות שדה** - מופעלת באמצעות עמותה המנהלת את המעבדה.
- **לשכה וטרינרית ממשלתית** - קיים שיתוף פעולה הדוק בין המחוז ללשכה בנושאים שונים, כמו: בעלי חיים, מל"ח, הדרכה, בקשות להיתרי בנייה לבעלי חיים וליווי ותכנון הוצאת בעלי החיים מיישובי המיעוטים.
- **נפתחה שלוחה נוספת של השירותים הווטרינריים בתחום הכנף** – קיים שיתוף פעולה הדוק בין המחוז ללשכה בכל נושא.

רימונים: צילום דני שטיינברג - התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

מחוז השפלה וההר

נתוני רקע

מחוז השפלה וההר משתרע על 1,800 קמ"ר ומטפל בכ-200 יישובים כפריים (מושב, קיבוצים, מושבים שיתופיים, מועצות מקומיות, בתי ספר חקלאיים וחוות חקלאיות), שברובם מושבי עובדים. המחוז משתרע בצפון - דרומית לפ"ת, במערב - לאורך הים, בדרום - עד ניר בנים, במזרח - לאורך הקו הירוק עד ירושלים וגוש-עציון.

התפלגות היישובים במחוז

35	קיבוצים ומושבים שיתופיים
164	מושבים ויישובים כפריים
35	חוות, מוסדות ובתי ספר חקלאיים
5	כפרי מיעוטים
239	סה"כ

במחוז 11 מועצות אזוריות, 5 ועדות לתכנון ובנייה מקומיות, 1 ועדה מרחבית, 3 ועדות לתכנון ובנייה מחוזיות.

נתונים פיזיים - קרקע ומים

הקרקע החקלאית: 622 אלף דונם.

הקצאת מים לחקלאות לשנת 2015: מים שפירים 85 מיליון קוב; מים שוליים 155 מיליון קוב.

שטח מרעה טבעי: כ-100,000 דונם.

ענפי חקלאות עיקריים במחוז

ענף	אחוז הייצור מסה"כ הארצי
רבייה	21%
ירקות	15%
צאן לחלב	11%
הדרים	28%
מטילות	24%
רפת החלב	18%
פרחים	19%
כוורות	26%
מטעים	25%

- 1) **שפעת העופות – השלמה וריענון של נוהלי עבודה במקרי שפעת העופות.**
- 2) **פיתוח הכפר ותיירות חקלאית** – קידום נושא תיירות כפרית ופלי"ח. במסגרת זו, המחוז מטפל בפיתוח פעילויות חקלאיות ותיירותיות, מעניק סיוע במימון פסטיבלים בתחום הכפר, ומקדם תכניות אב ומתאר למועצות האזוריות וליישובים, בהתאם לקריטריונים ולמדיניות שנקבעה. הטיפול בבקשות נעשה על פי "קול קורא" לשנים 2015-2017.
- 3) **מינהלת ההשקעות** - קבלת בקשות למימון של מינהלת ההשקעות על פי מדיניות המשרד שנקבעה, כולל מיכון חוסך כוח אדם.
- 4) שיפוט מקצועי של מערכות **אספקת מים וקולחין** באזורים חקלאיים - שיפוט מערכות אוטומציה ומחזור מים לצורך חיסכון במים.
- 5) **טיפול בהקצאות מים** לחקלאות לשנת 2015 וטיפול בקיצוץ במים - בחינה מקצועית וטיפול במימון פרויקטים להקטנת פחת וייעול מערכות מים במסגרת הסכם מים 2 ו-3.
- 6) **פרויקטים להסדרת השימוש במי קולחין לחקלאות** - מ.א. גזר (נען), מ.א. מודיעין (כפר דניאל), עמק לוד (ספריה). הפרויקטים מאושרים לביצוע. ביישובי **עדולם** הפרויקט נמצא בשלבי אישור.
- 7) **מי קולחין** - המחוז מטפל בשיתוף המועצות האזוריות והאגודות החקלאיות בקליטת מי קולחין, באגירתם ע"י מאגרי קולחין ובהובלתם לשטחים חקלאיים. לצורך כך, המחוז סייע בקידום הקמת מטש"ים (מתקן טיפול שפכים).
- 8) **שימור קרקע** - טיפול בבקשות מימון במסגרת שימור קרקע.
- 9) **קידום מדיניות המשרד וייצוג בוועדות שונות** בנושאי תכנון ובנייה, ועדות מאגרים, ביוב, ועדות היגוי למיניהם ועדה לזכויות מטפחים ועדות מקצועיות שונות.
- 10) **עובדים זרים** - טיפול שוטף בנושא עובדים זרים, כולל טיפול בחרגים ובבקשות חדשות.
- 11) **היתרי בנייה** - בדיקה והמלצת המחוז למינהל מקרקעי ישראל ולוועדות מקצועיות.
- 12) **חוות צריפין** - ניסיונות זן-כנה ובחינת זנים חדשים בהדרים ובמטעים; אחזקת בנק לגנים ייחודיים ואספקת כנות וזרעים.
- 13) **חוק ההתיישבות** - טיפול בבקשות למתן היתר לשימוש חורג במסגרת חוק ההתיישבות.
- 14) **פקיד יערות** - ייעוץ ופיקוח.
- 15) **היתרי שריפה** - מתן היתר לשריפה על פי חוות דעת.
- 16) **רח"ל (רשות חירום לאומית)** - פעילות שוטפת במסגרת הכנת המשק החקלאי לשעת חירום.
- 17) **מפוני גוש קטיף** - טיפול וסיוע לחקלאים אשר חזרו לפעילות חקלאית.
- 18) **תמיכה בשטחים פתוחים** - טיפול בבקשות תמיכה לרועים.
- 19) **רישיונות לטרקטור חקלאי**.
- 20) **ועדת פרוגרמות וקרקעות** - הגשת בקשות להגדלת תקן/גודל נחלה.
- 21) **עידוד העסקת עובדים ישראלים** - טיפול בבקשות למענקים.
- 22) **שמיטה** - טיפול בנושא השמיטה.
- 23) **מרעה** - הכנת מודל מרעה ברשות מרעה מטה יהודה.
- 24) **רשות מרעה** - הכשרה ופיתוח שטחי מרעה חדשים, ובכך סיוע בצמצום שריפות. הקמת עדרי מרעה בכל תחומי המחוז.

- (25) **טיפול בחלוקת והקצאות לשטחי מרעה עונתי.**
- (26) **עידוד מועצות** וחקלאים להצטרף לתכניות אב לפיתוח בר-קיימא.
- (27) **ועדות משנה** - קיום דיונים במחוז בבקשות להיתרי בנייה מעל 1,200 מ"ר (עד 2013 ועדה זו הייתה באחריות הרשות לתכנון).
- (28) G.I.S - ליווי ועזרה לחברה חיצונית האחראית על מיפוי וסקר.
- (29) טיפול בהתארגנויות של חקלאים עפ"י "קול קורא".
- (30) **פסולת חקלאית** - טיפול בבקשות לפסולת עפ"י "קול קורא".
- (31) **הכשרת קרקע** - טיפול ב"קול קורא".
- (32) **כנסים** לחקלאים בנושאי שימור קרקע ופסולת.
- (33) **יועצים חקלאים** - טיפול בהקצאת יועצים כלכליים לחקלאים.

יעדים לשנת 2015

המשך טיפול בפעילויות שהוצגו בשנת 2015.

פעילויות חדשות לשנת 2016

1. **פיתוח הכפר** - טיפול בבקשות על פי החלטת ממשלה 358 ; תמיכה בפעולות תכנון, פיתוח ובנייה ביהודה ושומרון.
2. **ביצוע שתי משימות מנכ"ל :**
 - קידום פרויקט הקמת חממה הידרופונית בשיתוף כפר נוער חקלאי
 - ביצוע מודל מרעה באזור מטה יהודה בשיתוף הגורמים הרלוונטיים
3. G.I.S – יצירת שכבה מחוזית מתעדכנת ב-G.I.S.

אפיונים מיוחדים של המחוז

1. עבודה מול מספר רב של ועדות לתכנון ובנייה.
2. השתתפות בוועדת היגוי.
3. במחוז 123 מושבים, המהווים מספר גדול ביחס למחוזות אחרים במשרד.
4. מספר רב של **חקלאים פרטיים** : אזור סיידון גזר, רחובות, נס-ציונה, גדרה, ראשון-לציון, גן-יבנה, מזכרת-בתיא ובאר-יעקב.

מחוז הנגב הינו האזור החקלאי הגדול והנרחב ביותר. במרחב הכפרי כמאה אלף נפש, המתפרנסים מחקלאות, מתיירות כפרית, מתיירות חקלאית ומעסקים נוספים המשלבים חקלאות. במחוז כ-1.7 מיליון דונם מעובדים. המחוז נותן שירות ל-16 מועצות אזוריות וכן לרשויות מקומיות, למגזר הבדואי ולכלל הציבור. מחוז הנגב הוא הזרוע הביצועית והמקצועית להשגת יעדי המשרד בדרום הארץ. למחוז ייחודיות הנובעת משונות אגרו-אקלימית גדולה המאפשרת מגוון פעילויות חקלאיות.

דגשי הפעילות - מתמקדת בתחומי פיתוח החקלאות והמרחב הכפרי, תוך שימת דגש על יצירת תנאים לקיום האוכלוסייה, התיישבות בת-קיימא, עידוד פעילות תעסוקתית מגוונת במרחב הכפרי, פעילות חקלאית ליצוא, שמירה על קרקעות המדינה ועיבודן, שמירה על שטחים פתוחים ירוקים כערך מוסף לציבור הרחב, פריסת אוכלוסייה בפריפריה, מו"פ ומחקרים מתקדמים, הדרכה חקלאית, עיצוב ופיתוח הכפר תוך שמירה על המסורת ועל ערכי החקלאות והכפר בישראל, וקידום החקלאות במגזר הבדואי.

הפעילות הכוללת של המחוז מתמקדת בקידום ובפיתוח החקלאות והמרחב הכפרי, תוך שילוב מרבי בין יעדי פיתוח ארציים, מדיניות ויעדי פיתוח משרד החקלאות והכפר, וזאת תוך מתן שירות מקצועי ותמיכה מנהלית לכלל ציבור החקלאים במרחב מחוז הנגב. המחוז שם דגש על קידום המצב הדמוגרפי בנגב באמצעות הגדלת תקני הנחלות, גודלן ותוספות מים עפ"י איוש בפועל.

פריסה גיאוגרפית - המחוז משתרע על כמחצית משטח מדינת ישראל. מיישובי מ.א. יואב ועד העיר אילת בדרום, מיישובי מ.א. חוף אשקלון ומ.א. אשכול במערב ועד תמר והערבה הדרומית במזרח. בתחום המחוז 16 מועצות אזוריות, שבהן קיבוצים, מושבים ופעילות חקלאית שאינה במסגרת יישוב חקלאי מתוכנן, וכן 2 מועצות אזוריות למגזר הבדואי, המהוות מסגרת פעילות חקלאית-כלכלית הייחודית למחוז. כמו כן, נכללים במחוז יישובי בדואים, התיישבות בודדים, מפעלי תמך חקלאיים אזוריים ומגוון של מיזמים חקלאיים. סה"כ נכללים בתחומי המחוז מעל 240 יישובים. המחוז פועל במתן שירותים שונים ליישובים החקלאיים, תוך שימרה על קשר רציף עם המועצות האזוריות, ארגונים חקלאיים, רשויות פיתוח ומערכות הממשל.

מגוון אקלימי - במחוז אזורים אגרו-אקלימיים שונים, מגוונים ומיוחדים, ולכל אחד מהם נדרשת התייחסות מקצועית חקלאית ומתן פתרונות ע"פ העניין. לייחודיות זו השפעה על היקפי הפעילות החקלאית, על האיכות ועל מיגון הגידולים במחוז.

גורמי ייצור מרכזיים והיקפי תוצרת חקלאית - היקף העיבודים החקלאיים במחוז עומד על כ-1.7 מיליון דונם, שמהם מושקים יותר מחצי מיליון בכמות כוללת של כ-150 מלמ"ק מים שפירים, כ-140 מלמ"ק מי שפד"ן ועוד כ-90 מלמ"ק מים שוליים לשנה.

היקף הגידולים מהסך הכול הארצי גבוה, ובענפים מסוימים, כמו גידולי תפוז ותבואות קיץ, ההיקף נאמד בכ-80% 70%. ייצוא הירקות תופס במחוז חלק ניכר - כ-90%, ובענף הפרחים כ-40% מכלל הייצוא הארצי. הנגב הוא אסם הירקות הארצי לייצוא.

פעילויות מקצועיות - המחוז מטפל במתן מגוון שירותים בתחומים כמו מענקים להשקעות הון בחקלאות בדגש על פיתוח לייצוא, גידולים חדשים, טכנולוגיה ומיכון המכוונים לחיסכון בכוח אדם, טיפול בבקשות לעובדים זרים ושירותי הדרכה ומקצוע על פי ענפי החקלאות השונים, טיפול בשירותים שונים לציבור החקלאים כמו העברות בעלות על רכב

חקלאי, טיפול בממשק רעיית עדרי הבדואים, תכניות חדשות ורה-תכנון של פיתוח המרחב הכפרי ונושאים נלווים רבים אחרים.

תיאום ושיתוף - המחוז פועל תוך שיתוף מלא עם משרדים ומערכות ממשלתיים נלווים; בשיתוף גורמי תכנון סטטוטוריים וארגונים חקלאיים במגוון פעולות תכנון ופיתוח הקשורות לפיתוח החקלאי ולתעסוקה וליזמות במרחב הכפרי, ניתן לציין למשל, פיתוח מיזמים ופרויקטים חקלאיים, רה-תכנון והרחבות קהילתיות, משבצות חקלאיות, מכסות מים, תיירות כפרית ועוד.

המחוז שותף ומייצג את המשרד בוועדות תכנון מקומיות, בוועדה מחוזית ובוועדות אחרות הקשורות בתחום גורמי הייצור הפיזי והחקלאי בכלל.

משרדי המחוז במרכז אזורי חקלאי גילת - במסגרת יעד המשרד: מתן שירות נגיש ויעיל לציבור החקלאים. מעבר משרדי מחוז הנגב מבאר שבע למתחם גילת בשנת 2014 במטרה לרכז וליעל את השירות לציבור החקלאים; במתחם פועלים משרדי המחוז, שה"מ, תחנת ניסיונות של מינהל המחקר והמעבדה לקרקע, מעבדה לשירות שדה, הסיירת הירוקה, בית גרעין להדרים ועוד. המעבר תרם לריכוז פעילות משרד החקלאות במתחם אחד. בעתיד מתוכנן להעביר למתחם גילת שירותים חקלאיים נוספים, ארגוני חקלאים, ביטוח נזקי טבע, פיצוי"ח ועוד. היערכות זו תיעל ותאפשר מתן מענה כולל ונגיש לשירותי משרד החקלאות ומערכות תמך אחרות לחקלאי מחוז הנגב.

בימים אלו מוקם מבנה נוסף שייועד למחקרים בחקלאות סף מדבר.

מערך כוח האדם - המחוז מבוסס על כ-25 עובדים קבועים הכוללים: מתכננים כלכליים, מתכננים פיזיים ומהנדסים, מדריכי שירות ההדרכה והמקצוע (שה"מ) ובעלי תפקיד במנהל ובמזכירות.

מפעילויות מחוז הנגב

תיירות חקלאית ופעילות שאינה חקלאית (פלאח) היא תכנית נוספת הנמצאת בתאוצת פיתוח בשנים האחרונות. מטרת התכנית לפתח ולהרחיב מקורות פרנסה חלופיים משלימים לחקלאות, המשולבים בפיתוח המרחב הכפרי הכללי. פעילות זו משלבת פעילות חקלאית עם פיתוח מגוון תעסוקות הקשורות ישירות לייצור חקלאי, ופעילויות שאינן חקלאיות התואמות ומתאימות למרחב הכפרי. כיום מגובשים בוועדה מחוזית לתכנון ולבנייה מחוז דרום, כללים והוראות לפל"ח לשם הכנת תכנית מתאר למועצות האזוריות. בימים אלו מושלמת עמדת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה בנושא פל"ח, פעולה שבה היה המחוז שותף אקטיבי לניסוח ולהטמעת החלטות מועצת רמ"י על פעילות חקלאית נלווית.

המגזר הבדואי - הפעילות החקלאית מהווה מחולל פיתוח ותעסוקה במגזר זה. הפעילות מתמקדת באיתור פעילויות וקידום מיזמים חקלאיים, תיירותיים ואחרים. גידול צאן מהווה ענף חקלאי מרכזי, שבמסגרתו פועל המחוז בניהול היתרי ממשק המרעה, כולל פיתוח תכניות לאינטנסיפיקציה של הענף. המחוז שותף למשרדי ממשלה, מועצות אזוריות, מנהלת פיתוח הבדואים, הרשות לפיתוח הנגב ואחרים, באיתור ובקידום פעילויות מחוללי תעסוקה ופיתוח כלכלי. לאחרונה הוגש למנכ"ל המשרד הצעה להקמת משקי מודל לצאן בהאבסה מלאה ולהגברת ההדרכה והמחקר בתחום השבחת העדר הבדואי.

לאור החלטת הממשלה על הטיפול במגזר הבדואי ע"י משרד החקלאות, יקבל העניין עדיפות ויהווה חלק חשוב בפעילות המחוז. המחוז מקדם את החקלאות במגזר הבדואי, וישנם כיום כמה מיזמים פעילים. במסגרת זו מקודמים 2 אתרים למכלאות צאן בדואים ובחורה. המחוז מנהל את ועדת ההיגוי לחווה אקולוגית ואדי עתיר ופועל ליישום החלטת ממשלה 3708.

יישובי פריפריה ונקלטים חדשים בשנים האחרונות מתקיים תהליך מבורך של קליטת בנים חוזרים ומשפחות נוספות ביישובי הפריפריה (אשכול, ערבה ורמת נגב). פעילות זו מלווה בהגדלת תקני קרקע ומים באזורים אלו להבטחת פרנסה

למשפחות הללו. כמו כן, הוקמו 2 יישובים חקלאיים חדשים: נווה ובני נצרים, בחבל שלום המאכלסים כבר היום 80-90 משפחות כל אחד. ניתנת עדיפות לנקלטים חדשים בהקצאות קרקע, מים ועובדים זרים.

תכניות פיתוח הכפר - מטרתן לקדם את התשתית במרחב הכפרי במישור התכנון ובקידום פיתוח התיירות הכפרית ועוגנים תיירותיים.

הפעולות המוצעות בתכנית נשענות על החלטות ממשלה בנושא פיתוח הכפר ומהוות תרומה לתשתית תכנונית, ארגונית ופיסית.

עוטף עזה - במסגרת החלטות הממשלה ניתנה עדיפות להשקעות ולמימון פעולות נוספת בחקלאות, כמו תשתיות. המחוז מטפל בכל הנושאים הקשורים לפעילות המשרד ומקדם עם המועצות האזוריות נושאים נוספים שאינם קשורים באופן ישיר למשרד, מול משרד רוה"מ ומשרד האוצר. המחוז הציב כ-380 מיגוניות וצינורות מחסה שהוכחו כמצילי חיים במבצע עופרת יצוקה ועמוד ענן. המחוז עסק בגיבוש הקריטריונים למתן פיצוי לחקלאים. המחוז פועל לקידום וליישום החלטת ממשלה 2017, שהתקבלה לאחר מבצע "צוק איתן", במטרה לחזק כלכלית את יישובי העוטף, לשדרג תשתיות ולפתח את החקלאות.

נושאים נוספים - בנוסף לפעילות השוטפת של המחוז במסגרת תכניות העבודה הכלליות של המשרד, עוסק המחוז בנושאים הייחודיים שלהלן:

- חקלאי גוש קטיף: חזרה לפעילות חקלאית במסגרת פארקי חממות, יישובים חדשים ומתחדשים ופעילות באתרים זמניים.
- יישובי 'עוטף עזה': במסגרת החלטות הממשלה, יינתן טיפול מיוחד ביישובים אלו.
- מים מותפלים: היערכות החקלאות והחקלאים לשימוש במים מותפלים.
- מי שפד"ן: קליטת עיקר מי השפד"ן לשימוש חקלאי; פיתוח מערכת הולכת מים ומאגרים תפעוליים.
- הקצאה חקלאית מיוחדת של 30 מלמ"ק: ע"פ החלטת הממשלה לתוספת מים לעיבוד אינטנסיבי של שטחים חקלאיים.
- נקלטים חדשים ביישובים: חלק מיישובי המחוז מתאפיינים בהמשך פיתוח חקלאי ובקליטת משפחות לעיסוק בחקלאות.
- מגזר בדואי: חקלאות המגזר בעלת מאפיינים ייחודיים, ולכך נדרשת התייחסות מתאימה. בהתאם להחלטות הממשלה, פועל המחוז לקידום ולפיתוח מקורות תעסוקה חקלאיים וכפריים לרשות המגזר הבדואי.
- במסגרת הפיתוח המואץ של הנגב, המחוז שותף לפעילויות השונות כגון קידום ההתיישבות, קליטת משפחות, היערכות למעבר צה"ל לנגב ועוד.

מינהלת תיאום וקישור

במשרד החקלאות ופיתוח הכפר פועלות שתי מנהלות לתאום וקישור עם הרשות הפלסטינית :
יהודה ושומרון - קצין מטה ומתאם חקלאות.
ארז – מתאם חקלאות.

קמ"ט חקלאות – אזור איו"ש

1. עיקרי הנושאים שאפיינו שנת 2015

- א. יישום פרויקט בנושא הדברה משולבת ושימוש באויבים טבעיים.
- ב. הדברת זבוב הפירות הים תיכוני בגזרת אפרים.
- ג. תיאום השתתפות מגדלים פלסטיניים והצגת תוצרתם החקלאית בתערוכות חקלאיות ובימים פתוחים בישראל.
- ד. שיווק מלפפונים לתעשייה מנפת ג'נין לישראל - שנת 2015.
- ה. הסדרת שיווק תוצרת חקלאית בשנת השמיטה 2014/15.
- ו. הקצאת מכסות ייבוא עבור הרש"פ לשנת 2015.
- ז. המשך הפעלת תחנת ההסגר בגשר אדם.
- ח. הדרכה מעשית בנושא סימון בע"ח עבור נציגי הרש"פ.
- ט. סדנה משותפת בנושא מחלת ברוצלוזיס.
- י. גילוי חיידק סלמונלה במדגריית לעופות לפטם.
- יא. טיפול בהתפרצות מחלת שפעת העופות ברש"פ.
- יב. המשך קידום פרויקט לגידול תות שדה בנפת ג'נין וטול כרם.
- יג. הרחבת פרויקט לגידול מלפפון "בייבי" בנפת ג'נין ובבקעת הירדן.
- יד. טיפול בבקשות להקמת מבנים חקלאיים.
- טו. כינוס הוועדה המשותפת להגנת הצומח ולווטרינריה.
- טז. טיפול בהחלת חוק החלב באיו"ש.
- יז. טיפול בהקמת קווי חיץ ביישובים כפר האורנים, טל מנשה ודולב.
- יח. טיפול בבקשות לנטיעות ט"ו בשבט.
- יט. טיפול בתיקון לחוק החורשות והיערות באיו"ש.
- כ. שיתוף פעולה עם קק"ל במרחב המרכז בנושא מרעה.

- כא. קידום מכרז לטיפול שוטף ביערות, הוצאת עצים שקרסו בעקבות סערות, שיתוף פעולה עם מפקדי תחנות כיבוי אש איו"ש להיערכות לשריפות.
- כב. קידום נושא יער וקהילה ביערות איו"ש, קידום מכרז לרכישת ציוד פארקים.

2. הגנת הצומח ודיגום תוצרת חקלאית

- א. כינוס הוועדה המשותפת להגנת הצומח:
- 1) תיקון נוהל ייבוא פקעות תפוז"א מחו"ל
 - 2) תמונת מצב עדכנית לחדקונית הדקל בישראל
 - 3) זבוב האפרסק (סטאטוס המצב הקיים מול ירדן) – שיתוף פעולה מקצועי למיגור המזיק
 - 4) בקשת הרש"פ לשימוש בשפה האנגלית להנפקת תעודות ורישיונות למשתלות בישראל המיועדות לשירותים להגנת הצומח ברש"פ
 - 5) קבלת מידע על זרעים ומוצרים צמחיים שמותר לייבא ללא היתר ייבוא
 - 6) בקטריית הזית - היערכות משותפת למניעת כניסת המזיק לאזור
- ב. יום עיון לרשות הפלסטינית בנושא הדברה משולבת בשדה אליהו:
- ביום העיון לקחו חלק כ-30 אגרונומים ומגדלים בכירים מהרש"פ, העוסקים בגידולי ירקות בחממות (תות שדה, עגבניות, מלפפון, פלפל וחציל) ופירות (גויאבה, הדסים ונשירים)
- ג. דיגום תוצרת חקלאית ומתן מכסות שיווק:
- מספר הדגימות שנלקחו בשנה זו ע"י צוות הדיגום של המשרד הסתכמו ב-3055 דגימות (עלייה של 24%), לעומת 2464 בשנה הקודמת.

דגימות 2015	תקין (2015)	חריג (2015)
3,055	2,868	187

3. וטרינריה ובריאות המקנה:

- א. טיפול בהתפרצות שפעת עופות ברש"פ
- ב. יום שדה בנושא סימון בע"ח עבור נציגי הרש"פ
- ג. כינוס הוועדה המשותפת לווטרינריה - הנושאים שטופלו:
- 1) חשד לשפעת עופות ברש"פ.
 - 2) מחלת הפו"ט ברש"פ - דיווח על גילוי מקרה של מחלת פה וטלפיים באיו"ש, כולל מוקדי התפרצות.
 - 3) סוגיית תחנות הקרנטינה לקליטת בע"ח מיובאים.
 - 4) יבוא תרכיבים וחיסונים.
 - 5) העברת בקר מאיו"ש לעזה – באמצעות רכב מסוג טרנזיט.

- 6) קדחת מלטה - שת"פ למניעת הגעתה לעדרי צאן.
- 7) מחלת הסלמונלה בעופות
- 8) הכשרה מקצועית מתקדמת עבור נציגי השו"ט ברש"פ בנושא בטיחות מזון מן החי
- 9) אשור תחנת הסגר לבע"ח לטובת הפלס' בשטחי הרש"פ (נצארייה)
- 10) הצעה לפגישה משולשת (ישראל, ירדן והרש"פ) להסדרת יבוא בשר מצונן מאזור אלג'וארה בירדן
- ב. השתתפות 15 נציגי רש"פ בסדנה בנושא ברוצלויזיס בחוות גילת
- ג. המשך הפעלת תחנת הסגר בגשר אדם, בקעת הירדן
- להלן ריכוז נתוני קליטה, שחרור ותמותת בע"ח לשנת 2015

סוג בע"ח	מס' ראשים שנקלטו בתחנה	מס' ראשים ששחררו	מס' ראשים שמתו	מס' ראשים שנמצאים בתחנה בפועל
בקר	5	1	0	4
חמורים	135	83	25	27
גמלים	16	16	0	0
סוסים	7	5	2	0
צאן	98	63	3	32
פרד	1	0	1	0
צבאים	2	1	1	0
סה"כ	264	169	32	63

בבשנת 2015 תיאם משרדנו העברת חיסונים לרש"פ שנרכשו ע"י השו"ט בישראל, כמצוין להלן

סוג החיסון	סה"כ מנות (2015)
סה"כ	8,000

4. ייבוא חקלאי לרש"פ

בנוסף, בשנה זו הונפקו עבור הרש"פ 5 פרמיטים וטרינריים לייבוא: 1,651,000 מנות חיסון ותרכיבים לצאן.

סוג הרישיון	רישיונות 2015	ערך היבוא 2015 / \$
מל"מ - (ח"ה, דשנים, מכסות)	384	44,095,724
פרמיט הגנת הצומח (זרעים, חומר צמחי ועוד)	77	**
*פרמיט וטרינרי	419	**
אישור מנכ"ל (מ"ב 381)	171	66,160,441
לפי צו ייבוא חופשי - מיכון חקלאי	67	1,804,645
סה"כ	1,118	112,060,810

5. ייצוא חקלאי מהרש"פ

עפ"י הטבלה שלעיל, להלן ריכוז נתוני הייצוא לשנת 2015

סוג טובין	יח' מידה	מס' רישיונות לשנת 2015	כמות לשנת 2015
עורות	טון	0	0
בשר עוף קפוא	טון	0	0
שתילים	שתיל	22	88,432
סה"כ		22	

בנוסף, לא מעט כמויות של תוצרת חקלאית טרייה מיוצאות מהרש"פ לחו"ל, על פי הסכם סחר חוץ בין הרש"פ למדינות היעד (הייצוא הסתכם ב-18,267 טון).

6. שיווק טובין – סחר חקלאי

א. תיאום שיווק מלפפונים לתעשייה ודיגום התוצרת

- סה"כ השטח לגידול מלפפון לתעשייה הסתכם ב-8,500 דונם.
- סך היבול הסתכם בכ-31 אלף טון, 26 אלף טון שיוק לישראל.
- ההכנסה הכוללת לעונה זו הסתכמה בכ-84 מיליון ₪.
- ההכנסה נטו למגדלים עמדה על 9.5 מיליון ₪.
- הכנסות הסוחרים הפלס' הסתכמו בכ-15 מיליון ₪.
- עונת גידול זו סיפקה 28,900 ימי עבודה בשווי של כ-29 מיליון ₪.

ב. תיאום שיווק ענבים ושזיפים מנפת חברון לישראל

(1) ביצוע בדיקות לגילוי שאריות חומרי הדברה, מיקרוביולוגיה ושיווק ע"פ מכסות (נלקחו 43 דגימות) דרך מעבר תרקומיה.

(2) כמות תוצרת מדווחת ששווקה מאיו"ש לישראל (כולל תוצרת שמיועדת לעזה) בשנת 2015 דרך מעברי גב אל גב:

סוג הטובין	2015
ענבים/טון	1,188
שזיפים/טון	527
סה"כ	1,715

התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

7. סיכום מעבר תוצרת חקלאית בשנת 2015

סוג מעבר	2015
מישראל ליו"ש/טון	206,372
מיו"ש לישראל/טון	87,605
מיו"ש לעזה/טון	28,622
סה"כ/טון	322,599

8. סיכום שנת שמיטה 2014/15:

דיגום תוצרת חקלאית טרום-קטיף ומתן מכסות שיווק במעברי גב אל גב

מעבר	דגימות ומכסות לשנת שמיטה 2014/15
סה"כ	4422

להלן סיכום שיווק תוצרת חקלאית טרייה מאיו"ש לישראל בתקופה 25/09/14-30/09/15

סוג תוצרת	כמות תוצרת לשנת שמיטה 2014/15 טון
סה"כ	78,350

9. תערוכות חקלאיות וימים פתוחים

ג. תערוכה חקלאית בתחנת יאיר בעין חציבה - הערבה התיכונה:

בתאריך 29/01/15 ארגן משרדנו את השתתפותם בתערוכה של כ-80 מגדלים וסוחרים מובילים מהרש"פ מכל הנפות.

ד. תערוכת אגריטך בתל אביב:

משרדנו בשיתוף ענף כלכלה במנהא"ז טיפלו ביותר מ-500 בקשות להנפקת היתרי כניסה לישראל להשתתפות בתערוכה, ומהן הונפקו כ-450 היתרים.

ה. יום פתוח בחברת "אדמה מכתשים":

השתתפות חקלאים מובילים מהרש"פ ביום הפתוח. פעלנו לארגן השתתפות של כ-75 מגדלים ואגרונומים פלס'.

10. עונת מסיק הזיתים לשנת 2015

להלן טבלה המתארת את נתוני הייצור וצריכת שמן הזית בשטחי הרש"פ (כולל איו"ש ועזה) לשנת 2015:

המשתנה	2015
שטח מניב/דונם	590,225
ממוצע יבול ק"ג/דונם	125
סה"כ כמות זיתים/טון	72,939
כמות זיתים לכבישה/טון	8,000
כמות זיתים לאצירה/טון	64,939
סה"כ כמות השמן המופקת/טון	16,250
צריכה מקומית של שמן זית/טון	12,000
יצוא לחו"ל/טון	3750

מאוחסן משנה שעברה/טון	600
עודף/חוסר (טון)	1,100
כמות גפת/טון	25,000

11. יעדים ופרויקטים לקידום בשנת 2016

להלן פירוט משימות ופרויקטים חקלאיים לשנת 2016 (באלף ₪):

הפרויקט	משימות לביצוע הפרויקט	תקציב/₪
פרויקט להדברת זבוב הפירות הים תיכוני	1. מיפוי מטעים באזור שכם, טובאס, קלקיליה וטו"כ 2. רכישת 20 אלף מלכודות ללכידה המונית בנפות במסגרת פרויקט הדברה ביולוגית 3. הכנת תכנית לפיזור המלכודות בשטח בשיתוף משרד החקלאות וחקלאים	150
פרויקט להדברת זבוב הזית עפ"י נפות	1. מיפוי מטעי זיתים במרחב התפר ובשטחים הפלסי הסמוכים לישראל 2. רכישת 15 אלף מלכודות ללכידת הזבוב 3. הכנת תכנית בשיתוף מועצת הזית בישראל והרש"פ לפיזור המלכודות	100
טיפול במזיק חזקוניית הדקל בבקעת הירדן	1. רכישת 400 מלכודות לניטור המזיק 2. מיפוי והגדרת שטחי גידול חדשים 3. פיזור מלכודות בשטח	90
טיפול במזיק זבוב האפרסק	1. סיור מקצועי שיכלול הסבר על המזיק ועל שיטות ההדברה 2. רכישת מלכודות לניטור המזיק במרחב התפר אזור קלקיליה	20
פיילוט לגידול דגיגי מאכל ברש"פ	1. העברת ידע וקיום שת"פ מקצועי בין אגף הדיג בישראל וברש"פ 2. רכישת דגיגים לטובת פיילוט גידול דגים למאכל	150
קידום היצוא החקלאי	מתן תמיכה לחקלאים פלסי לגידולי יצוא (עגבניית צ'רי, פלפל צבעוני, תבלינים, תות שדה) עפ"י קריטריונים שייקבעו על ידי המנהל"ז. התמיכה מתבטאת ברכישת תשומות חקלאיות בתחום סוג הגידול שייבחר	500
שדרוג תחנת ההסגר בגשר אדם והמשך הפעלתה	1. טיוב הגדר ההיקפית של	70

	התחנה למניעת כניסת חיות בר וגנבים 2. רכישת שילוט ומצלמות 3. שיפור תנאי רווחת בע"ח (התקנת מאווררים לאוורור, רכישת מזון ועוד)	
150	1. רכישת שתילים לנטיעות ביערות קיימים בשטחי C וביערות יהודה ושומרון 2. מכרז עבודות קבלן לביצוע הנטיעות וטיפול בשתילים לאחר נטיעה	נטיעות יער
500	1. מכרז שנתי לביצוע עבודות לטיפול כללי ביערות, כולל גיזום, דילול, קווי חיץ, טיוב דרכים, פריצת דרכים ועוד 2. רכישת ציוד פארקים לקידום נושא יער וקהילה (שולחנות, פחי אשפה ועוד)	טיפול כללי ביערות
180	1. תמיכת המנהל"ז תכלול הסעה, לינה, כיבוד והדרכה 2. רשימת ההשתלמויות המוצעות ע"י המשרד מופיעות בסעיף הבא	השתלמויות מקצועיות עבור נציגי הרש"פ
30	1. ההשתתפות של המנהל"ז תכלול הסעה המשתתפים לתערוכות וכיבוד 2. במהלך השנה יתקיימו כ-4-5 תערוכות	תערוכות חקלאיות, סיורים וימי עיון עבור הרש"פ
150	1. תמיכה ברכישת ציוד למתן חיסונים 2. השתתפות חלקית ברכישת חיסונים עבור הרש"פ 3. העברת ידע, מיפוי רפתות ושת"פ מקצועי	פרויקט לטיפול במחלת הפה והטלפיים בצאן ובקר
150	1. תמיכה ברכישת ציוד למתן חיסונים 2. השתתפות חלקית ברכישת חיסונים עבור הרש"פ 3. העברת ידע, מיפוי רפתות ושת"פ מקצועי	פרויקט לטיפול במחלת הברוצולוזיס
100	1. רכישת ערכות הגנה לטיפול במוקדי מחלה 2. תמיכה לוגיסטית בתהליך השמדת עופות והטמנה 3. העברת ידע ושת"פ מקצועי	פרויקט משותף - היערכות לטיפול בהתפרצות מחלת שפעת עופות
100	1. העברת ידע לצוותים המקצועיים בשו"ט ברש"פ 2. ארגון סדנאות מעשיות בשו"ט בישראל	שדרוג מערך השירותים הווטרינריים
200	1. תמיכה ברכישת שתילים 2. תמיכה ברכישת מערכות השקיה המיועדות להשקיה במי קולחין 3. הדרכות והעברת ידע, סדנאות, סיורים ועוד	עידוד חקלאים לשימוש במים מושבים בחקלאות
100	1. תמיכה ברכישת האויבים הטבעיים למזיקים בירקות בגידולי תות, עגבנייה, פלפל, ומלפפונים בחממות 2. ביצוע הדרכות, סדנאות	פרויקט הדברה ביולוגית בחממות

	וסיוורים למגדלים פלס' בתחום זה 3. הכשרת מגדלים מובילים לביצוע פיקוח שדה והכנת תכנית טיפול משולב	
70	1. קורס גוזם מומחה ליערני המשרד לטיפול בבקשות לגיזום עצים לצורכי ביטחון ובטיחות בכל הגזרות 2. רכישת ציוד חדש : משורים ואמצעי מיגון ובטיחות 3. סדנת בטיחות	שדרוג צוות הגיזום של המשרד
2,810		סה"כ תקציב לשנת 2016

הערה: התכנית איננה סופית וניתנת לשינויים ולהרחבה

מת"ק ארז

יחידת החקלאות לרצועת עזה

היחידה פועלת במסגרת המתפ"ש (תיאום פעולות הממשלה בשטחים). האירוע המרכזי במהלך שנת העבודה, שנת 2014, היה מבצע "צוק איתן", והשלכותיו, היערכות היחידה להסלמה, במהלך המבצע ולאחריו היו הגורם המשפיע ביותר על התנהלות היחידה.

היחידה פעלה לתחזק ולשמר יכולות של החקלאות המקומית, להעברת מזון טרי לאוכלוסייה ותשומות חקלאיות למגזר החקלאי, וכן להצגת תמונת מצב עדכנית של המלאים בפני הדרגים השונים.

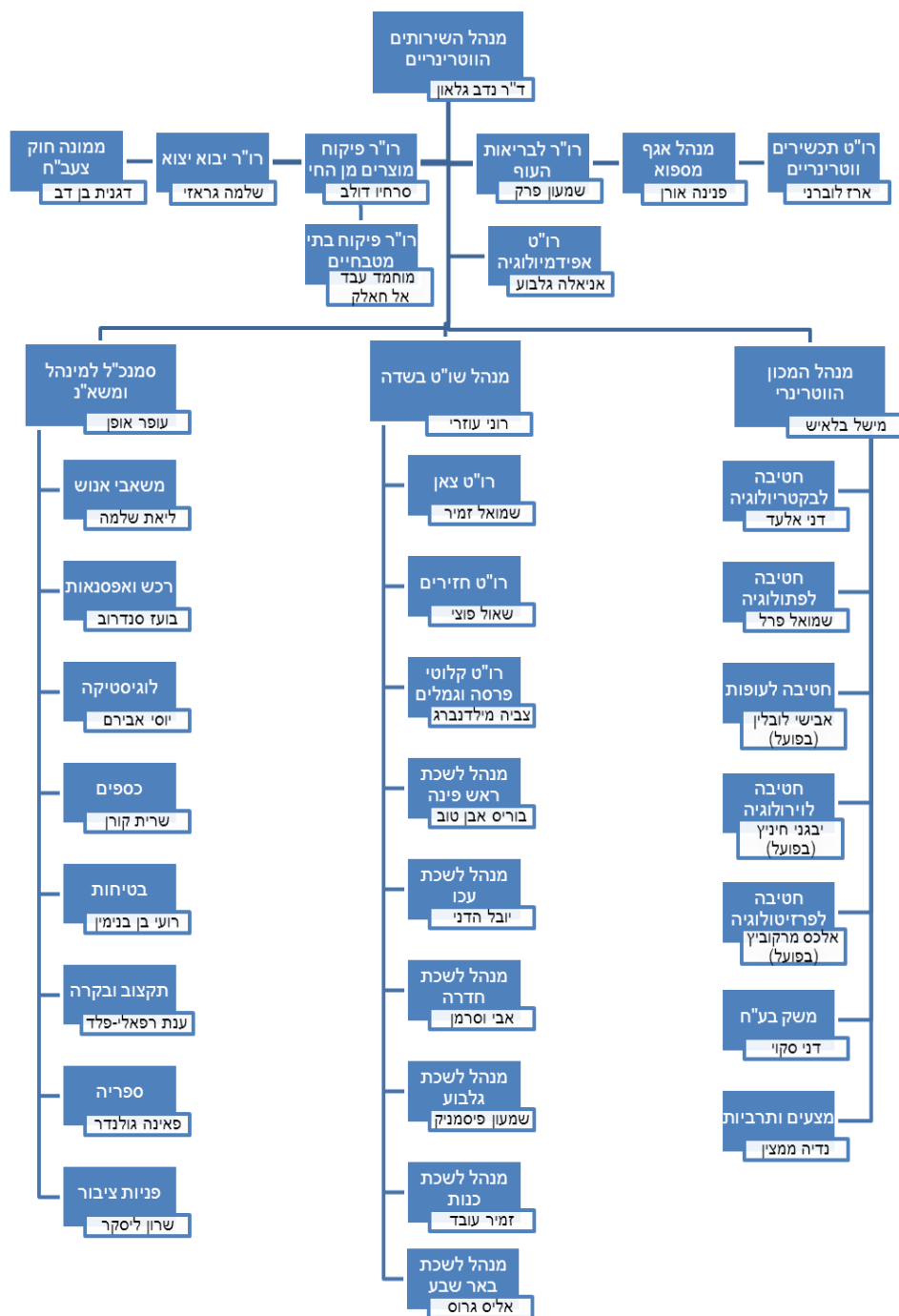
היחידה פועלת במסלול אינטגרטיבי עם כל היחידות שבמרחב עזה, ובכלל זה צה"ל וכוחות הביטחון, גורמי המעברים השונים, מכס, נמלים, משרדי ממשלה, וביניהם משרד החקלאות.

סוסים - התמונה לקוחה מתוך מאגר המשרד

השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה

1. עץ מבנה – השירותים הווטרינריים

2. פריסה וארגון:

א. מטה השירותים הווטרינריים, המכון הווטרינרי ויחידות השירות והאמרכלות ממוקמים באתר הקריה החקלאית בבית דגן.

ב. יתר יחידות השירותים הווטרינריים: שש לשכות וטרינריות, שלוש תחנות הסגר לבעלי-חיים, וארבעה מסופי גבול (*) פרוסות כמפורט בטבלה שלהלן:

מיקום	לשכה וטרינרית	תחנת הסגר	מסוף גבול
גליל מערבי (בעבר עכו מצרת)	X		
גליל גולן (בעבר ראש פינה)	X		
נמל חיפה		X	X
העמקים (בעבר גלבע)	X		
השרון (בעבר חדרה)	X		
רמלה		X	
נתב"ג			X
השפלה וההר (בעבר כנות)	X		
נמל אשדוד			X
הנגב (בעבר באר שבע)	X	X	
אילת/ טאבה			X

(*) שלושה מסופי גבול נוספים, בגבול ירדן- מסוף ירדן, גשר אדם וגשר אלנבי – מאוישים בידי עובדי השירותים להגנת הצומח ולביקורת, בהנחיית השו"ט בתחום אחריותם.

3. הנהלת השירותים הווטרינריים

מנהל השירותים הווטרינריים – ד"ר נדב גלאון

סגן מנהל השירותים הווטרינריים ומנהל המכון הווטרינרי – ד"ר מישל בלאיש

סגן מנהל השירותים הווטרינריים ומנהל שירותים וטרינריים בשדה – ד"ר רוני עוזרי

סגן בכיר למנהל שו"ט (למינהל ולמשאבי אנוש) – מר עופר אופן

4. תחומי האחריות של השירותים הווטרינריים

השירותים הווטרינריים הם יחידת סמך במשרד החקלאות אשר אמונים במשימותיהם השוטפות על :

- אבחון, ניטור, ומעקב אחר מחלות בעלי חיים
- מניעה, פיקוח וביעור מחלות בעלי חיים ומחלות זואונוטיות (שעוברות מבעלי חיים לאדם)
- חיסון בפני מחלות רשומות משמעותיות על פי הוראות תקנות בעלי חיים
- רישום, רישוי והסדרת הובלת בעלי חיים על פי התקנות
- פיקוח על הווטרינרים הרשומים
- דאגה לרווחת בעלי החיים
- הפעלת מרכז ארצי לרישום כלבים
- הסמכת וטרינרים מפקחים על ניסויים במוסדות
- מחקר ופתוח ברפואה וטרינרית
- ייצוג מדינת ישראל בארגונים בינלאומיים רשמיים הקשורים לרפואה וטרינרית וסיוע להם
- עדכון הצבור במידע בעל עניין וטרינרי
- פיקוח על יבוא ויצוא בעלי חיים ומוצריהם
- פיקוח על בתי מטבחים בארץ ובחו"ל (המיועדים לייבוא)
- פיקוח על שחיטת בעלי כנף ועיבוד מוצרי עוף
- פיקוח על עיבוד מוצרי חלב ומוצרי דגים לייצוא
- רישוי תעשיות מזון
- מעקב אחר שאריות במזון
- רישוי תרכיבים וטרינרים, חומרי חיטוי וקוטלי חרקים
- רישוי וטרינרים
- רישוי תרופות וטרינריות בשיתוף עם משרד הבריאות

5. דרכי התקשרות עם השירותים הווטרינריים :

שם בעל תפקיד	תפקיד	טלפון	פקס	דוא"ל
ד"ר נדב גלאון	מנהל השירותים הווטרינריים	03-9681612 03-9681606	03-9681641	Cvo_vsah@moag.gov.il
גברת שרון ליסקר	רכזת פניות הציבור וקובלנות וממונה על מעמד האיש	03-9688981	03-9681657	sharonl@moag.gov.il
ד"ר דגנית בן דב	הממונה על פי חוק צער בעלי-חיים	03-9688901	03-9681661	dganitb@moag.gov.il
	מחלקת גזברות	03-9681656 03-9688930 03-9688931		

כתובת למשלוח דואר : ת.ד. 12 בית-דגן, מיקוד 50250

6. סקירת פעילות השירותים הווטרינריים ב- 2015

מיקומה הגיאוגרפי של ישראל במרכז המפגש של שלוש יבשות, בשילוב עם הפעילות המוגבלת של השירותים הווטרינריים בחלק מהמדינות השכנות, מציגים בפני השירותים הווטרינריים בישראל אתגרים אפידמיולוגיים מורכבים ומחייבים השקעת מאמץ מיוחד בהתמודדות איתם. קושי נוסף אשר מכביד על השירותים הווטרינריים הוא הליברליזציה הבין לאומית בכללי המסחר, אשר חושפת את המדינה לאיום בלתי פוסק של חדירת גורמי מחלה חדשים אליה.

שנת 2015 הייתה שנה גדושה במחלות משמעותיות למשק בעלי חיים. אירועים רבים של מחלת הניוקסל עם נזקים כלכליים כבירים, שפעת עופות, כלבת, ברוצלוזיס, מחלה דימומית אפיוזאוטית, דבר צאן, אבעבועות צאן, סקרייפי כחול הלשון ועוד.

בשנת- 2014 החלה תכנית לשליטה על מחלת הברוצלוזיס בנגב, והמשיכה ביתר שאת במהלך שנת 2015. המכון הווטרינרי אשר בשירותים הווטרינריים אחראי על אבחון מחלת הכלבת. בשנת 2015 אובחנו 27 מקרים של המחלה. כמו כן נמשך החיסון האוראלי של חיות בר, כולל באזור יהודה ושומרון, על ידי הטלת פיתיונות חיסון מן האוויר.

בשנת 2015 המשיכו השו"ט בחיסון עדרי בקר, צאן וחזירים כנגד מחלות משמעותיות שונות. בשנה זו, המשיכה השליטה של השירותים הווטרינריים בתנועת הבקר, וזאת בזכות המערכת הממוחשבת בשירותים הווטרינריים בשדה. כמו כן, המשיך לפעול המרכז הארצי לרישום כלבים לקליטת דיווחים מהרשויות המקומיות בכל הקשור לחיסון וסימון כלבים, בהתאם להוראות החוק והתקנות להסדרת הפיקוח על כלבים, שנכנסו לתוקפם בינואר 2005. במהלך שנת 2015, חוסנו בישראל 253,541 כלבים.

בשנת 2015 הובאו למדינת ישראל מארצות שונות, עגלים וטלאים לפיטום ושחיטה.

7. המשימות המרכזיות, מעבר לפעילות השוטפת, לשנת 2015

- א. תכנית לניטור מחלת הניוקסל.
- ב. מיקוד בין משרדי של המאבק בשחיטה השחורה.
- ג. פיתוח טפסים מקוונים לצורך שיפור איכות השירות.
- ד. המשך פרויקט החיסון האוראלי של חיות הבר כנגד מחלת הכלבת.
- ה. גיבוש וביצוע תכנית עבודה לשליטה במחלת הברוצלוזיס.
- ו. העמקת הפיקוח על מניעת שאריות ביולוגיות במוצרים מן החי.
- ז. קידום ותיקון החקיקה בנושאים שונים.
- ח. ביצוע תכנית תאומות עם האיחוד האירופאי לקידום מעבדות המכון הווטרינרי.

8. המשימות המרכזיות, מעבר לפעילות השוטפת, לשנת 2016 :

- א. ביעור מחלת הברוצלוזיס בצאן בצפון הארץ.
- ב. פרויקט ברוצלוזיס בנגב-יישום תוכנית התערבות.
- ג. תוכנית ארצית לבקרה על סלמונלה בעופות.

- ד. הסמכת עובדי שו"ט לביצוע משימות פיקוח.
- ה. העברת קורסים בנושא שיפור רווחת בהמות.
- ו. הסדרת פינות חי במסגרת פיקוח השירותים הווטרינריים.
- ז. הסדרה ופיקוח על משקי חצר ע ידי השירותים הווטרינריים.
- ח. המשך ביצוע וסיום פרויקט תאומות מול האיחוד האירופי לצורך הבאת מעבדות האבחון לסטנדרטיים אירופאיים.
- ט. בדיקת היתכנות לאיחוד המעבדות הכימיות (שאריות, טוקסיקולוגיה, הגנה"צ ומספוא).
- י. הסמכת בדיקות נוספות ע"י הרשות הארצית להסמכת מעבדות המכון.
- יא. פיתוח אפשרות לדיווח אלקטרוני בשירותים הווטרינריים (חיסונים, היתרים ופעולות בשדה).
- יב. כוח אדם- תקנים, איכות והכשרה.
- יג. מקורות, מבנה תקציב השירותים הווטרינריים ומימון אוצרי לניקוי עדרים מצאן נגוע.
- יד. של"מ- כוח אדם ותקציב ומיקור חוץ לפרויקטים ייעודיים.
- טו. לשכה משפטית- כוח אדם ותקציב, מיקור חוץ לכתובת תקנות.
- טז. פיצו"ח- יישום אכיפה ודיווח אכיפה.
- יז. קידום ותיקון חקיקה בנושאים שונים.

9. תקציב לשנת 2015: התקציב לשנת 2015 מפורט ברמה כלל משרדית.

10. תקציב לשנת 2016: התקציב לשנת 2016 מפורט ברמה כלל משרדית.

11. רשימת חוברות ועלוני מידע לציבור שהרשות פרסמה בשנת 2015:

- א. דיווחים חצי-שנתיים ודיווח שנתי ל-O.I.E על מחלות בעלי חיים.
- ב. דיווחים דחופים על אירוע ניוקסל, שפעת עופות, פה וטלפיים, מחלה דימומית אפיוזאוטית ועוד.
- ג. רשימת תכשירי הדברה כימיים הרשומים בתוקף – עדכונים ל-2015. מופיע באתר האינטרנט של השירותים הווטרינריים.
- ד. רשימת תכשירי חיטוי – ניקוי כימיים הרשומים בתוקף – עדכונים ל-2015. מופיע באתר השירותים הווטרינריים.
- ה. דו"ח יבוא בקר וצאן לשנת 2015.
- ו. עלוני מידע לציבור, חוברות והנחיות מנהליות כפי שמופיע באתר השירותים הווטרינריים <http://www.vetserv.moag.gov.il/vet>

12. מאגרי מידע: לשירותים הווטרינריים אין מאגרי מידע הרשומים אצל רשם מאגרי המידע לפי חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א – 1981, אולם קיימים מאגרי מידע לציבור (מאגר כלבים ארצי, מאגר רופאים וטרינריים בישראל) המפורסמים באתר השירותים הווטרינריים שכתובתו לעיל.

13. קרנות ומלגות: בשנת 2015 מימנו השירותים הווטרינריים קרנות ומלגות.

14. תמיכות שניתנו למוסדות ציבור בשנת 2015

ראו את הקישור הבא :

http://www.vetserv.moag.gov.il/Vet/Yechidot/TzaarBaleyChaim/Pirsumim/2016/tmicha_2015.htm

15. היקף הפיצויים ששילמו השירותים הווטרינריים בשנת 2015

לא התקבל דיווח.

16. מקור הסמכות:

הבסיס החוקי למערכת הסמכויות והפעולות של השירותים הווטרינריים מעוגן במסגרת חמישה חוקים עיקריים :

א. פקודת מחלות בעלי-חיים [נוסח חדש], תשמ"ה-1985;

ב. פקודת הכלבת, 1934;

ג. החוק לפיקוח על יצוא של בעלי-חיים ושל תוצרת מן החי, תשי"ז-1957;

ד. חוק הרופאים הווטרינריים, תשנ"א-1991;

ה. חוק צער בעלי-חיים (הגנה על בעלי-חיים), תשנ"ד-1994.

כמו כן, לשירותים הווטרינריים הוענקו סמכויות ומונו תפקידים מכח פקודת הרוקחים [נוסח חדש], תשמ"א-1981;

חוק רישוי עסקים, תשכ"ח-1968; החוק להשבחת ייצור חקלאי (בעלי-חיים), תשי"ב-1952 וחוק צער בעלי-חיים (ניסויים בבעלי-חיים), תשנ"ד-1994.

17. בשנת 2015 השירותים הווטרינריים לא היו אחראים על תחומי פעילותם של רשויות ציבוריות ותאגידים.